

ירושלים, ל' בכסלו תשע"ח

18 בדצמבר 2017

הס-450

לכבוד

התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי

הנדון: הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון-שאלות ותשובות-

מסמך מרכז

(שו"ת לעניין הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203 (להלן - ההוראה))

מבוא

1. לאחרונה נתקבלו פניות של הציבור ונציגיו לפיהן התאגידים הבנקאיים גובים עמלת ערבות בנקאית משמעותית בין אם מעמיד הלווה פיקדון כספי ובין אם לאו. בעקבות האמור ביצענו בדיקה על מנת לברר מדוע קיום הגנה כנגד סיכון האשראי אינו בא לביטוי משמעותי בתמחור העמלה.
2. על פי סעיף 123א בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203 יש באפשרות התאגידים הבנקאיים לבצע הפחתת סיכון אשראי בשל פיקדון כספי כביטחון כשיר. בבדיקה התברר כי בבנקים קיים ספק לגבי כשירות ההגנה של פיקדון לא משועבד כנגד סיכון אשראי חוץ מאזני, ולפיכך עמלת הערבות מתמחרת את דרישות ההון בגינה.
3. בעקבות האמור, ולאחר בחינה נוספת של הנושא, מצאנו לנכון להבהיר במסגרת עדכון שלקובץ שו"ת כי התאגידים הבנקאיים רשאים לעשות שימוש בפיקדון כספי לצורך הפחתת סיכון האשראי, גם כנגד ערבות בנקאית, כאשר הזכות המשפטית של התאגיד הבנקאי בפיקדון תהיה תקפה כלפי כל צד שלישי.
4. לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת בעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות, ובאישור הנגידה, החלטתי לעדכן את קובץ שאלות ותשובות לעניין הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון.

עדכון קובץ שאלות ותשובות

5. שאלה ותשובה מספר 21

התאגידים הבנקאיים רשאים לעשות שימוש בפיקדון כספי שאינו משועבד לצורך הפחתת סיכון האשראי, גם כנגד ערבות בנקאית, כאשר הזכות המשפטית של התאגיד הבנקאי בפיקדון תהיה תקפה כלפי כל צד שלישי.

דברי הסבר

- מצב הדברים כאמור, מאפשר, בהתקיים התנאים המשפטיים והתפעוליים כמפורט בהוראה, הפחתה של העמלה בגין ערבות בנקאית שכנגדה מופקד פיקדון כספי כשיר.
6. השלכות מצופות של העדכון על תעריפון העמלות

העמלה הפיננסית הנגבית בגין ערבות בנקאית משקפת, בין היתר, את סיכון האשראי ואת עלות ההון שהבנק נדרש לרתק כנגד סיכון האשראי.
אנו מצפים כי בקביעת תמחור העמלות יינתן ביטוי ראוי לקיומו של ביטחון נאות, בפרט פיקדון כספי, המהווה ביטחון פיננסי כשיר על פי הכללים בהוראה 203, אשר מפחית מהותית את סיכון האשראי ואת דרישות ההון בגין הערבות.
אנו מצפים כי ההקלה בתמחור, כאמור לעיל, תבוצע בקפדנות רבה, לפחות, בהתייחס לערבויות בנקאיות בסכומים נמוכים (עד 100,000 ש"ח).

בכבוד רב,

ד"ר חדזה בר
המפקח על הבנקים

בנק ישראל

הפיקוח על הבנקים

אגף מדיניות והסדרה

ירושלים, ל' בכסלו תשע"ח

18 בדצמבר 2017

הס- 446

הנדון: הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון - שאלות ותשובות - מסמך מרכז

1. להלן ריכוז שאלות שהתקבלו מהתאגידים הבנקאיים, ותשובות הפיקוח על הבנקים, בנוגע ליישום הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון, בגישה הסטנדרטית ובגישת המודלים הפנימיים לסיכוני אשראי.
2. מסמך זה כולל את כל התשובות שניתנו על ידינו בעבר, ותשובות לסוגיות חדשות, שנוספו לאורך הזמן. בצמוד לכל תשובה מופיע תאריך מסירתה (או עדכונה האחרון).
3. התשובות הכלולות בקובץ זה מבטאות את עמדתו ופרשנותו המחייבת של המפקח על הבנקים להוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון. בעתיד, לאור ניסיון שיצטבר, תבחן האפשרות לשלב חלק מהתשובות בגוף ההוראה.
4. מסמך זה מוצב באתר האינטרנט של בנק ישראל, ומתעדכן על ידינו מעת לעת.

בכבוד רב,
ריקי אליאס

סגנית המפקחת על הבנקים

העתק: המפקחת על הבנקים

קובץ שאלות ותשובות - הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון

תוכן עניינים

	I. תחולה ובסיס הון
	1. מבוא, תחולה וחישוב דרישות - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201
	2. מדידה והלימות הון - רכיבי ההון - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202
	2.1 הון עצמי רובד 1
	2.2 הון רובד 1 נוסף
	2.3 הון רובד 2
	2.4 ניכויים מבסיס ההון
	2.5 הוראות מעבר
	II. גישה סטנדרטית
	הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203:
	1. חובות בודדים
	1.1 חובות של ריבוניות (סעיפים 53-55)
	1.2 חובות של ישויות סקטור ציבורי (סעיפים 57-58)
	1.3 חובות של בנקים רב צדדיים לפיתוח (סעיף 59)
	1.4 חובות של בנקים (סעיפים 60-64)
	1.5 חובות של חברות ניירות ערך (סעיף 65)
	1.6 חובות של תאגידים (סעיפים 66-68)
	1.7 חובות שנכללו בתיקים קמעונאיים פיקוחיים (סעיפים 69-71)
	1.8 חובות בביטחון נכס למגורים (סעיפים 72-73)
	1.9 חובות בביטחון נדל"ן מסחרי (סעיף 74)
	1.10 הלוואות בפיגור (סעיפים 75-78)
	1.11 קטגוריות סיכון גבוהות יותר (סעיפים 79-80)
	1.12 נכסים אחרים (סעיף 81)
	1.13 פריטים חוץ מאזניים (סעיפים 82-89)
	1.14 כללי
	2. דירוג אשראי חיצוני

	2.1 הכרה בחברות דירוג	
	2.2 תהליך המיפוי	
	3. הפחתת סיכון אשראי (CRM)	
	3.1 ביטחונות	
	3.2 קיזוז פריטים מאזניים	
	3.3 ערבויות ונגזרי אשראי	
	3.4 כללי	
	איגוח:	
	4. מדידה והלימות הון - סיכון אשראי - איגוח - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 205	
	סיכון תפעולי:	
	5. מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206	
	5.1 גישות להקצאת הון (סעיפים 645-648)	
	5.2 מיפוי לקווי עסקים	
	5.3 חישוב הכנסה גולמית	
	סיכון שוק:	
	6. מדידה והלימות הון - סיכון שוק - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208	
	6.1 סיווג מכשיר פיננסי בתיק למסחר	
	6.2 סיכון ספציפי	
	6.3 סיכון אשראי צד נגדי	
	6.4 התאמות להערכות שווי	
	6.5 הקצאת הון בגין הסיכון הגלום באג"ח להמרה	
	6.6 אישור מודל מתקדם להקצאת הון בגין סיכוני שוק	
	6.7 נגזרי זהב	
	6.8 סוגי עסקאות	
	6.9 גידור סיכונים בין התיק הבנקאי לתיק למסחר	
	6.10 סיכון שער חליפין	
	פוזיציות לא נזילות:	
	א6. מדידה והלימות הון - טיפול בפוזיציות לא נזילות - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 209	
	א6.1. התאמות להערכות שווי	

	הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 (נספחים):
	7. טיפול בדרישות הון לעסקאות שכשלו ועסקאות שאינן DVP - נספח ב' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203
	8. סיכון אשראי צד נגדי - נספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203
	8.1 סוגי עסקאות
	8.2 אופציות
	8.3 קיזוז עסקאות
	8.4 גישת החשיפה הנוכחית
	8.5 כללי
	8.6 הקצאת הון בגין סיכון CVA
	III. מדידה והלימות הון - גישת המודלים הפנימיים - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204
	1. מבוא (סעיפים 211-213)
	2. מכניזם של גישת ה- IRB
	2.1 חלוקה לקבוצות של חשיפות (סעיפים 215-243)
	2.2 הגישה הבסיסית והגישה המתקדמת (סעיפים 244-255)
	2.3 אימוץ גישת הדירוגים הפנימיים על קבוצות הנכסים השונות (סעיפים 256-262)
	3. כללים עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ובנק
	3.1 נכסים משוקללים בסיכון עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק (סעיפים 271-284)
	3.2 רכיבי סיכון (סעיפים 285-325)
	4. כללים לחשיפות קמעונאיות
	4.1 נכסים משוקללי סיכון לחשיפות קמעונאיות (סעיפים 327-330)
	4.2 רכיבי סיכון (סעיפים 331-338)
	5. כללי חשיפות למניות
	5.1 נכסים משוקללי סיכון בשל חשיפות למניות (סעיפים 340-358)
	5.2 רכיבי סיכון (סעיפים 359-361)
	6. כללים לטיפול בתיקי חייבים שנרכשו
	6.1 שקלול נכסי סיכון בגין הסיכון לכשל (סעיפים 363-368)
	6.2 שקלול נכסי סיכון בגין סיכון לדילול (סעיפים 369-370)

	6.3 הטיפול בהנחות במחיר הרכישה לתיקי חייבים (סעיפים 371-372)	
	6.4 הכרה בהפחתות סיכון אשראי (סעיף 373)	
	7. טיפול בהפסדים צפויים והכרה בהפרשות	
	7.1 חישוב הפסדים צפויים (סעיפים 375-379)	
	7.2 חישוב הפרשות (סעיפים 380-383)	
	7.3 טיפול בהפסדים צפויים (EL) ובהפרשות (סעיפים 384-386)	
	8. דרישות הסף לגישת ה- IRB	
	8.1 הרכב דרישות הסף (סעיפים 388-391)	
	8.2 ציות לדרישות הסף (סעיפים 392-393)	
	8.3 תכנון מערכת הדירוג (סעיפים 394-421)	
	8.4 תפעול מערכת דירוג הסיכונים (סעיפים 422-437)	
	8.5 פיקוח ושלטון תאגידי (סעיפים 438-443)	
	8.6 שימוש בדירוגים פנימיים (סעיפים 444-445)	
	8.7 כימות רכיבי הסיכון (סעיפים 446-499)	
	8.8 תיקוף אומדנים פנימיים (סעיפים 500-505)	
	8.9 אומדנים פיקוחיים של LGD ו- EAD (סעיפים 506-522)	
	8.10 דרישות להכרה בחכירה (leasing) (סעיפים 523-524)	
	8.11 חישוב דרישות הון עבור חשיפות למניות (סעיפים 525-536)	
	8.12 דרישות גילוי (סעיפים 537)	
	IV. נספחים	
	נספח א' - פריטים חוץ מאזניים - טבלת התאמה	
	נספח ב' - תהליך סיווג חשיפה	
	נספח ג' - ניירות עמדה	
	נייר עמדה מספר 1 - יישום גישת הדירוגים הפנימיים לסיכונים אשראי על חשיפות קמעונאיות	
	נייר עמדה מספר 2 - Low Default Portfolios (LDPs)	
	נייר עמדה מספר 3 - פילוסופיית הדירוג בגישת IRB	
	נייר עמדה מספר 4 - מסגרת לתיקוף מערכות דירוג	

תאריך עדכון		
	I. תחולה ובסיס הון	
	1. מבוא, תחולה וחישוב דרישות - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201	
	שאלה 1:	האם פטור מתחולת ההוראה מתייחס לכל שלושת הנדבכים בהוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון? האם תאגיד בנקאי הפטור מתחולת ההוראות חייב לקיים הליכי ניהול סיכונים על פעילויותיו?
1.6.09	תשובה:	תחולת ההוראות מתייחסת לכל שלושת הנדבכים. תאגיד עזר הפטור מקיום הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון על פי התנאים שבסעיף 20 להוראה, עדיין יידרש לתהליכי ניהול סיכונים נאותים התואמים את גודלו, מורכבותו, פרופיל הסיכונים שלו והשפעתו על חברת האם. תאגיד כאמור, לא יידרש להגיש לפיקוח על הבנקים דיווח רבעוני נפרד על מדידה והלימות הון ודוח ICAAP נפרד.
	שאלה 2:	האם חברות שהן תאגידי עזר, ואשר נכללות במאזן התאגיד הבנקאי בלבד (סולו) על פי האמור בסעיף 9ד' להוראות הדיווח לציבור (עמוד 14-661), פטורות מהוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון?
1.6.09	תשובה:	איחוד מלא של נכסי תאגיד העזר בדוח התאגיד הבנקאי (סולו), על פי סעיף 9ד' להוראות הדיווח לציבור, אינו מספיק לצורך קבלת פטור מהוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון. סעיף זה אינו מבטיח את העמידה המלאה של חברת האם בכל ההתחייבויות של תאגיד העזר (מאחר ואינו מחייב שיפוי), אינו מבטיח הכללה של תאגיד העזר בתהליכי הבקרה וניהול הסיכונים של חברת האם, וכן אינו מבטיח העברת מקורות מחברת האם או החזר התחייבויות. לפיכך עמידה בתנאי סעיף 9ד' להוראות הדיווח לציבור אינה יכולה להחליף את התנאים בסעיף 20 להוראה.
	שאלה 3:	האם קיומו של כתב שיפוי של חברת אם לתאגיד עזר שהוא חברת בת, פוטר אוטומטית את תאגיד העזר מתחולת הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון?
1.6.09	תשובה:	תאגיד עזר פטור מקיום הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון אם התאגיד הבנקאי השולט בו מקיים את <u>כל התנאים</u> בסעיף 20 סעיף קטן 3(ב) להוראה. עצם קיומו של כתב שיפוי אינו מבטיח כי יתקיימו יתר התנאים הנדרשים לפטור. לפיכך על התאגיד הבנקאי לוודא עמידה בכל שלושת תנאי הפטור, לרבות בדרישה כי אין ולא חזוי מכשול כלשהו, לרבות מכשול משפטי, להעברה מיידית של מקורות, או לביצוע החזר התחייבויות של התאגיד על ידי התאגיד הבנקאי השולט. לעניין זה: "העברה מיידית של מקורות" - העברה של נזילות או מכשירי הון.
	שאלה 4:	האם נדרש אישור מראש של הפיקוח על הבנקים לצורך מתן פטור מתחולת הוראות ניהול בנקאי תקין, העוסקות בדרישות הלימות ההון, לתאגיד עזר שהוא חברת בת?

תאריך עדכון		
1.6.09	תאגיד עזר העומד בתנאי הפטור המנויים בסעיף 20 להוראה, פטור מתחולת ההוראות, ולא נדרש אישור מראש של המפקח על הבנקים. נדגיש כי על התאגיד הבנקאי מוטלת החובה לבצע הליך בדיקה מסודר ומתועד של העמידה בתנאי סעיף 20 להוראה. בכלל זה, על התאגיד הבנקאי לבצע בדיקה בתדירות רבעונית של סכום נכסי הסיכון המשוקללים, כאמור בסעיף קטן 33א', או - במקום בו הפטור הינו על פי סעיף קטן 33ב', על התאגיד הבנקאי להחזיק בחוות דעת משפטית כתובה, לפיה כתב השיפוי שנתן התאגיד הבנקאי אינו מוגבל ומכסה את כל ההתחייבויות של תאגיד העזר, הינו בר אכיפה משפטית בכל תחומי השיפוט הרלוונטיים, ולא קיים שום מכשול משפטי להעברה מיידית של מקורות, או לביצוע החזר התחייבויות של תאגיד העזר על ידי התאגיד הבנקאי השולט.	תשובה:
2. מדידה והלימות הון - רכיבי ההון - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202		
2.1 הון עצמי רובד 1		
קריטריונים לסיווג מניות רגילות		
	שאלה 1: קריטריון 7 לסיווג מניות רגילות כהון עצמי רובד 1 קובע כי חלוקה תבוצע רק אחרי שמולאו כל ההתחייבויות החוזיות והמשפטיות ובוצעו התשלומים בגין מכשירי הון בכירים יותר. כיצד יש לפרש את המונח "בוצעו תשלומים"?	
5.12.13	המונח "בוצעו תשלומים" מתייחס לתשלומים שהגיע מועד פירעונם.	תשובה:
	שאלה 2: האם קריטריון 7 מונע אפקטיבית חלוקה לבעלי מניות רגילות כאשר לא בוצעה חלוקה בגין מכשירי הון שלתאגיד הבנקאי ניתן שיקול דעת מלא בכל עת לבטלם?	
5.12.13	לא תבוצע חלוקה כהגדרתה בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 331 לבעלי מניות רגילים מיד לאחר או במקביל לאי ביצוע תשלומים בגין מכשירי הון כאמור לעיל. חלוקה תתאפשר רק כעבור פרק זמן סביר, כפי שיוגדר ע"י התאגיד הבנקאי, ובכפוף לשיפור מהותי במצבו של הבנק המצדיק קבלת החלטה על חלוקה.	תשובה:
	שאלה 3: קריטריון 8 לסיווג מניות רגילות דורש ש"ההון המונפק הוא זה הסופג ראשון ובאופן יחסי את ההפסדים הגבוהים ביותר בעת היווצרותם". האם קיימת עמידה בקריטריון זה כאשר ישנה דרישה למחיקה או המרה של מכשירי הון רובד 1 נוסף והון רובד 2?	
5.12.13	כאשר למכשיר הון יש מאפיין הדורש מחיקה או המרה, עדיין יחשבו המניות הרגילות כעומדות בקריטריון זה.	תשובה:
	שאלה 4: קריטריון 11 לסיווג מניות רגילות כהון עצמי רובד 1 קובע כי המכשיר יוכר לרובד הון זה אם הוא: הונפק ישירות ונפרע במלואו ואין באפשרות התאגיד הבנקאי, במישרין או בעקיפין, לממן את רכישת המכשיר. האם מניות שרכישתן מומנה על ידי הבנק בהתאם לתנאים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 332 בנושא "רכישה	

תאריך עדכון		
	עצמית על ידי תאגידים בנקאיים", יוכרו להון עצמי רובד 1?	
5.12.13	כן. מניות רגילות שרכישתן מומנה על ידי הבנק בהתאם לתנאים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 332 בנושא "רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים" יוכרו להון עצמי רובד 1.	תשובה:
	מניות בכורה	
	כיצד יש לסווג מניות בכורה בהון הפיקוחי?	שאלה 1:
24.11.15	ככלל, כל מכשיר הוני צריך להיות מסווג בהתאם לעמידתו בקריטריונים המפורטים בנספחים א', ג' ו-ד' להוראה 202. על התאגיד הבנקאי לבחון עמידה בכל הקריטריונים בטרם סיווג המכשיר לרובד הוני מסוים. מניות בכורה מקבלות עדיפות בחלוקת דיבידנד, ולפיכך, אינן עומדות בקריטריון 7 לנספח א' לצורך סיווגן כהון עצמי רובד 1. קריטריון זה דורש כי לא תהיה חלוקה מועדפת, כולל בהתייחס לרכיבים אחרים המסווגים כהון המונפק בעל האיות הגבוהה ביותר. לעניין מניות בכורה צוברות - בהתאם לעמדה שהוצגה בדברי ההסבר למסגרת באזל הן אינן יכולות להיכלל בהון רובד 1 אלא רק בהון רובד 2.	תשובה:
2.2 הון רובד 1 נוסף		
	ישות למטרה מיוחדת (SPV)	
	האם חברה בת להנפקות הנמצאת בבעלות מלאה של תאגיד בנקאי נחשבת כישות למטרה מיוחדת (SPV/SPE)?	שאלה 1:
5.12.13	לא. רק ישויות העונות להגדרה של SPE כאמור בסעיף 552 להוראה 205 (סיכון אשראי - איגוח) ייחשבו כישויות למטרה מיוחדת.	תשובה:
2.3 הון רובד 2		
	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי	
	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי כשירות להכללה בהון רובד 2 עד לתקרה של 1.25% מסך נכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי המחושבים לפי הגישה הסטנדרטית. מאחר וניתן להפחית את סכום ההפרשה להפסדי אשראי שאינה מוכרת כהון מנכסי הסיכון, כיצד יש לחשב את סכום התקרה?	שאלה 1:
5.12.13	סכום התקרה יחושב מנכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי לפני הפחתת ההפרשה הקבוצתית.	תשובה:
2.4 ניכויים מבסיס ההון		
נכסים לא מוחשיים		
	האם נדרש לחלץ מוניטין מהשקעות בחברות כלולות המופחתות מההון, כאשר לפי	שאלה 1:

תאריך עדכון		
	הרישום החשבונאי אין רישום נפרד שלו (נספח א' - סעיף ד.1(א))?	
20.6.10	סעיף ד' בנספח א' להוראה קובע שהפחתת השקעה (במקרים הרלוונטיים) תתבצע 50% מהון רובד 1 ו- 50% מהון רובד 2, למעט מוניטין, שמופחת כולו מהון רובד 1. לאור האמור, נדרש לחלץ את יתרת המוניטין, גם אם אין רישום נפרד שלו.	תשובה:
	על פי הנחיות המפקח יש לנכות מהון רובד 1 את יתרת הנכסים הלא מוחשיים. האם לעניין הניכוי מההון, הגדרת נכסים לא מוחשיים כוללת נכסי תוכנה, בין אם נרכשו ובין אם פותחו בתאגיד הבנקאי?	שאלה 2:
16.12.09	"נכסים לא מוחשיים אחרים" המופחתים מהון רובד 1 יכללו נכסים לא מוחשיים כמשמעותם בהוראות הדיווח לציבור, ובכללי החשבונאות המקובלים. מובהר כי נכסים בגין עלויות תוכנה שפותחו פנימית והונו או בגין תוכנות שנרכשו, אשר מוצגים בדוחות הכספיים בסעיף "בניינים וציוד", לא ינוכו מההון. עמדה זו תיבחן מחדש במידה ויחול שינוי בכללים החשבונאיים.	תשובה:
מסים נדחים		
	חלק מנכס מס נדחה נטו על התחייבויות בגין הטבות לעובדים, שנוצר כתוצאה מהפרשי עיתוי, ניתן למימוש לצרכי מס במצבים מסוימים כנגד מס שכר, המוצג במסגרת ההתחייבויות בגין הטבות לעובדים, ולפיכך סבירות המימוש שלו גבוהה יותר מהפרשי עיתוי אחרים. האם לאור האמור ניתן להחריגו מניכויי הסף המפורטים בסעיף 13 להוראה?	שאלה 1:
3.4.16	כאשר תאגיד בנקאי מגיע למסקנה שבנסיבות הקיימות במועד הדיווח סבירות המימוש של החלק מנכס המס הנדחה שצויין לעיל, היא קרובה לוודאי (virtually certain), ניתן לא להחיל את ניכוי הסף הכלול בסעיף 13 להוראה על חלק זה, עד לגובה ההתחייבות שנרשמה בגין מס שכר. למען הסר ספק, מובהר כי חלק זה, שלא נוכה מההון, ישוכלל כנכס סיכון בשיעור של 250%. תאגיד בנקאי יבחן מחדש את מסקנתו בכל מועד דיווח. תאגיד בנקאי, אשר במועד דיווח מסוים החליט לא לנכות חלק זה מההון, כאמור לעיל, יכלול בדוחות לציבור גילוי מתאים, לרבות את הגילוי המפורט להלן: 1. בשורות 20 ו- 24 של הגילוי על הרכב ההון העצמי (נספח 1 לדרישות הגילוי של באזל ומידע נוסף על סיכונים – עמ' 37-651 להוראות הדיווח לציבור) את הניכויים שהיו נדרשים לפי מסמך באזל III בגין חלק זה. בשורה 25.ג. של הגילוי על הרכב ההון העצמי, את ההשפעה על הניכוי מהון עצמי רובד 1 של הטיפול שיישם התאגיד הבנקאי לפי שאלה ותשובה זו.	תשובה:
פריטים המשוקללים ב- 1,250%		
	כיצד יתכן שקלול מוגבר להשקעות ריאליות בשיעור של מעל 20% מאמצעי השליטה	שאלה 1:

תאריך עדכון		
	בחברה, כאשר החזקות עודפות אלה אסורות ממילא על פי חוק הבנקאות (רישוי)?	
5.12.13	הכוונה להשקעות ריאליות בשיעור של מעל 20% מאמצעי השליטה שאושרו על ידי המפקח, או לחריגה אחרת המותרת על-פי חוק.	תשובה:
החזקות צולבות הדדיות		
	האם נדרש לנכות מההון גם החזקות צולבות הדדיות שהן ארעיות או לא מכוונות?	שאלה 1:
5.12.13	החזקה תיחשב כצולבת באם קיים הסכם בין שני תאגידים להחזיק האחד בהון של התאגיד האחר. כאשר לא קיים הסכם, יש לבחון את נסיבות ההחזקה. כאשר ההחזקה ההדדית מכוונת ויוצרת מצג הון שגוי, אזי יידרש ניכוי.	תשובה:
	האם החזקות צולבות כוללות גם החזקות צולבות במכשירי הון הכלולים ברובדים שונים של ההון? לדוגמה, בנק א' משקיע במניות של בנק ב' ובנק ב' משקיע ברובד 2 של בנק א', האם ההשקעה כאמור תיחשב השקעה צולבת?	שאלה 2:
5.12.13	כן.	תשובה:
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים		
	בהגדרת "השקעה" הובהר כי אם מכשיר ההון אינו עומד בקריטריונים להכללה בהון עצמי רובד 1, הון רובד 1 נוסף או הון רובד 2 של התאגיד הבנקאי יחשב ההון כמניות רגילות לעניין הגדרה זו. מה משמעות ההנחיה הנ"ל לעניין בחינת השקעות במכשירי הון של מוסדות פיננסיים אחרים?	שאלה 1:
5.12.13	ההנחיה מתייחסת לאופן הטיפול בהשקעה במכשירי הון של תאגידים פיננסיים. כאשר תאגיד בנקאי משקיע במכשיר המוכר להון של תאגיד פיננסי אחר, ונדרש לנכותו מההון בהתאם להוראה, הניכוי יעשה מרובד ההון בו היה המכשיר כשיר להיכלל אם היה מונפק על ידי התאגיד הבנקאי עצמו. אם המכשיר לא עומד בקריטריונים של הון רובד 1 נוסף או הון רובד 2, הוא ינוכה מהון עצמי רובד 1, ללא קשר לרובד ההון בו נכלל המכשיר בהונו של הגוף הפיננסי.	תשובה:
	כיצד מיישמים את המבחנים הכמותיים לצורך בחינת הפחתות בהשקעות בהון של תאגידים פיננסיים?	שאלה 2:
5.12.13	דוגמה לתאגיד בנקאי השקעות במכשירי הון של שני תאגידים פיננסיים א' ו-ב' (שני התאגידים אינם תאגידים בנקאיים או חברות בת שלהם). להלן פירוט ההשקעות: תאגיד פיננסי א' - 100 מ' ₪ באגרות חוב תאגיד פיננסי ב' - 50 מ' ₪ במניות רגילות (השקעה המהווה 5% מהון המניות הרגילות של התאגיד) ו-150 מ' ₪ באגרות חוב	תשובה:

תאריך עדכון		
	הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי לאחר כל הניכויים, למעט ניכויים של תאגידים פיננסיים - 900 מ' ₪. הון רובד 2 של התאגיד הבנקאי - 200 מ' ₪. סך ההשקעה במניות של תאגידים פיננסיים - 50 מ' ₪. סך ההשקעה באגרות חוב של תאגידים פיננסיים - 250 מ' ₪. <u>שלב 1</u> - בדיקת שיעור ההחזקה של התאגיד הבנקאי בהון המניות של כל תאגיד פיננסי לצורך חלוקה לשתי קבוצות (החזקה גבוהה או קטנה מ-10%) - בדוגמה, שני התאגידים יטופלו בהתאם לסעיף 6א להוראה שכן בשניהם שיעור ההחזקה במניות רגילות נמוך מ-10%. <u>שלב 2</u> - סכימת סך כל ההשקעות בכל מכשירי ההון והמניות של כל התאגידים הפיננסיים בכל אחת משתי הקבוצות - בדוגמה, סך ההשקעה במכשירי ההון של שני התאגידים - 300 מ' ₪. שלב 3 - קביעה האם סך ההשקעות גדול או קטן מ-10% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי, לאחר כל הניכויים המפורטים בסעיף 5 - בדוגמה, ההשקעה גבוהה מ-10% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי, לכן הסכום שעד 10% (90 מ' ₪) ישוקלל בהתאם לסיכון של כל תאגיד פיננסי והסכום שמעל 10% (210 מ' ₪) ינוכה מרובד ההון הרלוונטי. הניכוי יעשה כדלקמן: הסכום שינוכה מהון עצמי רובד 1 יהיה $210 \times 50 / 300$ (35 מ' ₪) והסכום שינוכה מהון רובד 2 יהיה $210 \times 250 / 300$ (175 מ' ₪). אם אגרות החוב לא עונות לקריטריונים של הון רובד 2, הסכום של 175 מ' ₪ ינוכה אף הוא מהון עצמי רובד 1. הון עצמי רובד 1 לאחר ניכויים - $900 - 35 = 865$ הון רובד 2 לאחר ניכויים - $250 - 175 = 25$	
	כיצד תטופל השקעה בתאגיד ריאלי אשר עונה להגדרה של תאגיד פיננסי?	שאלה 3:
5.12.13	השקעה זו תטופל כהשקעה בתאגיד פיננסי. כלומר, סעיף 14 בהוראה חל רק על תאגידים ריאליים שאינם פיננסיים.	תשובה:
	האם הכללים שנקבעו לעניין השקעות בתאגידים בנקאיים בסעיפים 6א(1) ו- (2) חלים על השקעות בבנקים בחו"ל?	שאלה 4:
18.1.15	לא. המונח "תאגיד בנקאי" הוא כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי).	תשובה:
2.5 הוראות מעבר		
מכשירי הון		
	שאלה 1: כאשר מכשיר כשיר להוראות המעבר ותקופת ההפחתה של חמש השנים האחרונות	

תאריך עדכון		
	החלה לפני ה-1 בינואר 2014, האם סכום המכשיר שיוכר להוראות המעבר יהיה הסכום שלפני ההפחתה או הסכום המופחת?	
5.12.13	יתרת המכשירים הכשירים להוראות המעבר שהפחתתם החלה לפני ה-1 בינואר 2014 תהיה היתרה לאחר הפחתה.	תשובה:
	כאשר מכשיר כשיר להוראות המעבר ותקופת ההפחתה של חמש השנים האחרונות החלה לפני ה-1 בינואר 2014, האם ההפחתה ממשיכה בשיעור של 20% לשנה אחרי ה-1 בינואר 2014?	שאלה 2:
5.12.13	עבור כל מכשיר בודד תמשיך להתבצע הפחתה בשיעור של 20% בכל שנה, זאת במקביל להפחתת התקרה הכוללת בשיעור של 10% לשנה.	תשובה:
	ב-1 בינואר 2014, לתאגיד בנקאי יש מכשירי הון שהונפקו בסך 100 מיליון ש"ח שאינם עומדים בקריטריונים להכללה בהון רובד 1. עד ה-1 בינואר 2017, ההכרה בהון מופחתת ל-50% (10% לשנה החל ב-80% ב-1 בינואר 2014). 50 מיליון ש"ח מתוך מכשירים אלו נפדו בפדיון מוקדם בין 2013 וסוף 2016 – כך שהיתרה עומדת על 50 מיליון ש"ח. האם לפי הוראות המעבר יכול התאגיד הבנקאי להכיר הכרה מלאה ביתרה של 50 מיליון ש"ח ב-1 בינואר 2017?	שאלה 3:
5.12.13	כן.	תשובה:
	חלק ממכשירי הון רובד 1 והון רובד 2 לא הוכרו נכון ליום 31.12.13 כהון פיקוחי בגלל שהבנק חרג ממגבלות שונות (כגון: מגבלת ה-50% לצורך הכרה בכתבי התחייבות נדחים). האם מכשירים עודפים אלה יכללו בסכום הכשיר לצורך הוראות המעבר?	שאלה 4:
5.12.13	לא. הסכום הכשיר לצורך הוראות המעבר יהיה סכום המכשירים שהונפקו והיו כשירים להכללה ברובד ההון הרלוונטי לפי ההוראות שהיו בתוקף עד ליום 31.12.13.	תשובה:
	סעיף 9 להוראה 299 קובע ש"מכשירי הון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי והעומדים בתנאים שנקבעו בהוראה, יהיו כפופים להסדרי מעבר החל מיום 1.1.2014. יתרת המכשירים להפחתה תקובע לפי הסכום הנומינלי שלה ביום 31.12.2013. כיצד יש לחשב את הסכום הנומינלי במכשירי הון כאמור? האם הטיפול במכשירים הצמודים למדד או למטבע חוץ יהיה שונה?	שאלה 5:
5.12.13	קיבוע המכשיר ביום 31.12.2013 יהיה לפי יתרת המכשיר הרשומה בספרי התאגיד הבנקאי. כאשר המכשיר הינו צמוד מדד או צמוד מט"ח, והיתרה הרשומה בספרים כוללת את מרכיב ההצמדה בגין הקרן של מכשירים אלה, אזי גם מרכיב ההצמדה יתווסף ליתרת המכשיר.	תשובה:
שקלול פריטים מסוימים		
	האם יש הוראות מעבר לצורך שקלול פריטים מסוימים שבהתאם להוראה נדרש לשקללם בשיעור של 250% או 1250%?	שאלה 1:
5.12.13	הוראת המעבר מפרטת את הטיפול בהשקעה עודפת בתאגיד ריאלי בודד. הפריטים	תשובה:

תאריך עדכון		
	האחרים ישוקללו במלואם באופן מיידי עם תחילת היישום של ההוראה.	

תאריך עדכון		
	II. גישה סטנדרטית	
	הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	
	1. חובות בודדים	
	1.1 חובות של ריבוניות (סעיפים 53-55)	
	שאלה 1: על פי סעיף 54 להוראה: "כאשר רשות פיקוח במדינה אחרת קבעה משקל סיכון נמוך יותר מהמפורט בטבלה לעיל, לחשיפות של הריבונות באותה המדינה, ניתן להחיל אותו משקל סיכון לשקלול החשיפות במטבע המקומי, לריבונות זו (או לבנק המרכזי או לרשות המוניטרית הארצית) שמומנו במטבע זה, ובלבד שהמדינה חברה ב-OECD ומדורגת בדירוג A- או דירוג עדיף מזה". מהו המבחן לפיו חשיפה תחשב כ"נקובה וממומנת" במטבע המקומי?	
28.7.08	כאשר מפקח במדינה (אשר חברה ב-OECD ומדורגת בדירוג A- או דירוג עדיף מזה) מאפשר לבנקים שבתחום שיפוטו להחיל משקל סיכון מועדף לחובות של אותה הריבונות, רשאים התאגידים הבנקאיים להחיל משקל סיכון זהה לחובות של אותה ריבונות ובלבד שהחשיפה נקובה במטבע של אותה המדינה, וכן שסכום ההתחייבויות של התאגיד הבנקאי במטבע זה הינו לפחות בגובה סכום אותה החשיפה לאותה הריבונות.	תשובה:
	שאלה 2: האם ניתן להתייחס לחובות צמודים למט"ח של ממשלת ישראל, או של בנק ישראל, כאל חובות הנקובים בש"ח?	
28.7.08	לעניין שקלול חשיפות של ממשלת ישראל ובנק ישראל, יחשבו חשיפות הצמודות למט"ח כחשיפות הנקובות במטבע ישראלי, וניתן להחיל משקל סיכון של 0% על חשיפות אלו.	תשובה:
	שאלה 3: בהתאם לסעיף 55 להוראה, ניתן לעשות שימוש בדירוג סיכון המדינה שנקבע על ידי סוכנויות אשראי ליצוא (ECA) רק במקרים בהם הריבונות אינה מדורגת על ידי חברת דירוג אשראי חיצונית כשירה. האם ניתן לעשות שימוש בדירוגים אלו גם כאשר הריבונות מדורגת על ידי חברת דירוג אשראי חיצונית כשירה, אך לא זו שהתאגיד הבנקאי בחר לעשות שימוש בשירותיה?	
31.12.08	ראה להלן: חלק II "גישה סטנדרטית", פרק 2 "דירוג אשראי חיצוני", סעיף 2.2 "תהליך המיפוי", שאלה 3.	תשובה:
	שאלה 4: סעיף 54 להוראה מתיר להחיל משקל סיכון 0% לחשיפות של תאגידים בנקאיים לממשלת ישראל ולבנק ישראל, הנקובות בש"ח ושמומנו בש"ח. עוד קובע הסעיף, שחשיפות הנקובות במט"ח, שלמדינה קיימת אפשרות לסלק אותן בש"ח אם היא מתקשה בגיוס מט"ח (ובלבד ששער ההמרה לש"ח יהיה שער שוטף), תיחשבנה כחשיפות הנקובות במטבע ישראלי, וניתן להחיל עליהן משקל סיכון 0%.	

תאריך עדכון		
	ביחס לפיקדונות במט"ח המופקדים בבנק ישראל, כיצד ניתן להסדיר את התנאי, המאפשר לבנק ישראל לסלק את ההתחייבות בש"ח?	
20.6.12	על מנת שניתן יהיה להחיל משקל סיכון 0% על הפקדות במט"ח בבנק ישראל, צריכה להיות הסכמה בין בנק ישראל לבין התאגיד הבנקאי, בנוגע לאפשרות סילוק ההתחייבות בש"ח. הסכמה זו יכולה לבוא לידי ביטוי בהסכם בין הצדדים, או בהודעה חד צדדית של התאגיד הבנקאי לבנק ישראל, בכתב, לפיה בנק ישראל יהיה רשאי לפרוע את פיקדונות המט"ח בש"ח, במקרה שיתקשה לגייס מטבע חוץ במועד הפירעון. מנגנון קביעת שער ההמרה הרלוונטי חייב להיות מוסכם על הצדדים, ולקבל ביטוי בהסכם, או בהודעה החד צדדית ששולח התאגיד הבנקאי.	תשובה:
	האם ניתן ליישם את "מנגנון ההודעה החד צדדית", המפורט בתשובה לשאלה מספר 4 לעיל, גם על התחייבויות אחרות של מדינת ישראל במט"ח?	שאלה 5:
20.6.12	לא. בהיעדר הסכמה מפורשת וכתובה של ממשלת ישראל, אין אפשרות ליישם את מנגנון ההודעה החד צדדית לגבי התחייבויות של מדינת ישראל.	תשובה:
1.2 חובות של ישויות סקטור ציבורי (סעיפים 57-58)		
	שאלה 1: במסגרת הרשויות המקומיות פועלים תאגידי מים כתאגידים נפרדים בפעילות העסקית. התאגידים הינם בבעלות מלאה של הרשות המקומית. האם ניתן להכיר בתאגידים אלו כישויות סקטור ציבורי? להלן נימוקים להכרה, כמוצע: 1. פעילות התאגידים מוסדרת על ידי רשות ממשלתית מוגדרת. הפעילות כפופה ומפוקחת על ידי הוראות רגולטוריות ברורות, המעוגנות בתנאי הרישיון שניתן לכל תאגיד עם הקמתו; 2. התאגידים בבעלות מלאה של הרשויות המקומיות; 3. התאגידים מספקים שירותים בסיסיים וחיוניים, ואינם מתחרים בסקטור הפרטי; 4. בבעלות התאגידים נכסים תשתיתיים-אסטרטגיים והשקעות המבוצעות על ידי התאגידים בנכסים אלה הינן השקעות לטווח ארוך ביותר.	
14.9.09	ישויות העונות לתנאי סעיף 57 להוראה, מוכרות כישויות סקטור ציבורי. תאגידים המוחזקים על ידי הרשות המקומית אינם עומדים בתנאי הסעיף, ועל כן לא יסווגו בקבוצה "ישויות סקטור ציבורי". האמור מתייחס לכל התאגידים המוחזקים על ידי הרשות המקומית, לרבות: תאגידי מים, ביוב, חברות כלכליות, חברות לפיתוח וכדומה ואגודי ערים לכבאות, לתשתיות איכות הסביבה וכדומה. במידה וקיימת ערבות מלאה של הרשויות המקומיות לחובות של תאגידים אלו, יופחת סיכון האשראי בהתאם לכללי פרק ד' להוראה - "הגישה הסטנדרטית - הפחתת סיכון אשראי".	תשובה:

תאריך עדכון		
	מתבקשת רשימה של ישויות בבעלות ממשלתית מלאה שאינן מתחרות בסקטור הפרטי.	שאלה 2:
20.6.10	בחינת כשירותן של חברות ממשלתיות להיכלל בקבוצה "ישויות סקטור ציבורי" כאמור בסעיף 57(ב), מוטלת על התאגיד הבנקאי. כדי לכלול חברה כלשהי בקבוצה זו, בין היתר, על התאגיד הבנקאי לקבוע קריטריונים למדידת תחרות בסקטור הפרטי. בנוסף נדרש התאגיד הבנקאי לייסד ולתחזק נהלים פנימיים למעקב אחר שינויים אפשריים באופי ובמהות הפעילות של החברה, בהרכב הבעלות והתפתחות של תחרותיות בסקטור הפרטי. עם זאת, מובהר כי: א. בקבוצה זו יסווגו רק חברות בבעלות ממשלתית של 99% ומעלה. ב. בטל. ג. לא ניתן לסווג את הישויות הבאות בקבוצה זו: התעשייה האווירית לישראל בע"מ, התעשייה הצבאית לישראל בע"מ, רפאל מערכות לחימה מתקדמות בע"מ ורשות השידור.	תשובה:
20.6.10	בטל (הועבר לגוף ההוראה)	שאלה 3:
	על פי ההוראה, "חובות של ישויות סקטור ציבורי מקומיות, אשר חוב כלשהו שלהן לתאגיד הבנקאי מסווג על ידי התאגיד הבנקאי כ"סיכון אשראי מסחרי בעייתי" כהגדרתו בהוראות הדיווח לציבור בדבר "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי", יקבלו משקל סיכון בהתאם לחובות של תאגידים...". ההוראה למדידה וגילוי של חובות פגומים טרם נכנסה לתוקף. מהו הטיפול הנדרש לעניין הקצאת ההון עד למועד כניסת הוראה זו לתוקף?	שאלה 4:
20.6.10	כל עוד לא נכנסה הוראת הדיווח לציבור בדבר "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" לתוקף, יש לטפל ב"חובות בעייתיים" של ישויות סקטור ציבורי מקומיות כחובות של תאגידים. לעניין זה, "חובות בעייתיים" - כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור.	תשובה:
20.6.10	בטל (הועבר לגוף ההוראה).	שאלה 5:
	האם ניתן לסווג את הגופים הבאים כ- PSE? • בנק הדואר; • מקורות חברת מים בע"מ.	שאלה 6:
22.5.12	ככלל, האחריות לסיווג כ- PSE מוטלת על התאגיד הבנקאי עצמו. בהתאם לנתוני הפעילות הנוכחיים של גופים אלו, ניתן לסווג אותם כ- PSE. במידה ותשתנה פעילותם (למשל, היקף התחרות בגופים מסחריים), או הבעלות בהם, יהיה מקום לדיון מחדש בסוגיה.	תשובה:

תאריך עדכון		
	שאלה 7: סעיף 57 מפרט כיצד יש לייחס משקל סיכון לחשיפות ל-PSE מקומיות בלבד. סעיף 58 מאפשר לייחס משקל סיכון לחובות של PSEs במדינות החברות ב-OECD ומדורגות בדירוג A-, או בדירוג עדיף מזה, בהתאם להנחיות הרשות המפקחת באותה מדינה. כיצד צריך לייחס משקל סיכון ל-PSE במדינה שאינה עומדת בקריטריונים הנ"ל, או במדינה זרה שעומדת בתנאים, אך התאגיד הבנקאי מחליט שלא ליישם את האפשרות הקבועה בסעיף 58?	
27.12.10	תשובה: ברירת המחדל בנוגע לייחוס משקל סיכון לחשיפות ל-PSE המאוגד במדינה זרה, היא כאילו מדובר בתאגיד (סעיפים 66-67). עם זאת, תאגיד בנקאי רשאי לפעול בהתאם לאמור בסעיף 58. כאשר תאגיד בנקאי מחליט לאמץ הנחיות שקבע מפקח במדינה החברה ב-OECD, המדורגת בדירוג A-, או בדירוג עדיף, הנחיות אלו יחולו על כל ה-PSEs באותה מדינה.	
	שאלה 8: אילו ישויות נקבעו על ידי המפקח כ"ישויות סקטור ציבורי" כאמור בסעיף 57 (ה) להוראה?	
19.10.17	תשובה: בהתאם לקביעת המפקח, יוכרו הישויות הבאות כישויות סקטור ציבורי: • המוסד לביטוח לאומי; • רשות מקרקעי ישראל; • הרשות לניירות ערך; • רשות שדות התעופה; • Overseas Private Investment Corporation (OPIC); • Federal National Mortgage Association (FNMA); • Federal Home Loan Mortgage Corporation (FHLMC)	
1.4 חובות של בנקים (סעיפים 60-64)		
	שאלה 1: מהי ההתייחסות לבנקים ברשות הפלסטינית?	
31.1.08	תשובה: יש להתייחס לבנקים ברשות הפלסטינית כמו אל כל בנק זר אחר.	
	שאלה 2: כיצד יש לשקלל חשיפה מול צד נגדי שהוא חברת כרטיסי אשראי בינלאומית?	
28.7.08	תשובה: חשיפה לחברת כרטיסי אשראי בינלאומית, המטופלת כחשיפה לבנק על פי הוראות רשות הפיקוח המקומית במדינה בה התאגדה, תטופל כחשיפה לבנק. במקרים אחרים - החשיפה תטופל כחשיפה לתאגיד.	
	שאלה 3: האם חברת כרטיסי אשראי תטפל באופן אחר בחשיפות שנוצרו בכרטיסים, שהונפקו על ידי החברה עבור לקוחות של תאגיד בנקאי, שהוא חברת האם של חברת כרטיסי	

תאריך עדכון		
	האשראי, לעומת חשיפות שנוצרו בכרטיסים שהונפקו עבור לקוחות של תאגיד בנקאי אחר?	
28.7.08	לא.	תשובה:
	סעיף 64 מאפשר הקלה במשקל הסיכון לחובות של בנקים ישראלים, שמועד פירעונם המקורי הוא שלושה חודשים או פחות, הנקובים וממומנים בשקלים חדשים. האם ניתן להחיל הקלה זו גם על חובות לזמן קצר, שצפויים להתחדש?	שאלה 4:
20.6.10	חובות שמועד הפירעון (החוזי) שלהם הוא פחות משלושה חודשים ושצפויים להתחדש (כלומר מועד הפירעון האפקטיבי הוא למעלה משלושה חודשים) לא יהיו כשירים לטיפול המועדף, כאמור בסעיף 64, לעניין הלימות ההון. הסבר: עיקרון זה מאמץ את הגדרת "חובות לזמן קצר", כאמור בהערת שוליים מספר 25 (שנמחקה בעקבות ביטול סעיף 62), בהתייחס לייחוס משקל סיכון לבנקים בהתבסס על דירוג אשראי חיצוני.	תשובה:
1.5 חובות של חברת ניירות ערך (סעיף 65)		
	חובות של איזו חברת ניירות ערך מקומית יטופלו כמו חובות של בנק?	שאלה 1:
27.12.10	סעיף 99 להוראה קובע בצורה מפורשת כי השקעה בנייר ערך חוב שהנפיקה "חברת בת של בנק, שהיא תאגיד עזר, שכל פעילותה היא בהנפקת ניירות ערך" תטופל בהתאם למשקל הסיכון של הבנק המנפיק. ביחס לחובות אחרים של חברות ניירות ערך, ניתן לטפל בחובות של חברת ניירות ערך מקומית כחובות של בנק, אם חברה זו היא תאגיד כאמור בסעיף 20(3) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201, למעט תאגיד הפטור מתחולת הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון על פי הקריטריונים שבסעיף קטן 20(3)ב'.	תשובה:
	האם כללי solvency II נחשבים כללים ברי השוואה לכללי <u>הוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון</u> ?	שאלה 2:
31.12.08	התקנה האירופית solvency II לניהול סיכונים ודרישות הון חלה על חברות ביטוח בלבד. בסעיף 66 להוראה "חובות של תאגידים" נקבע במפורש כי חובות של חברות ביטוח ישוקללו בהתאם לשקלול הסיכון של חובות של תאגידים. לפיכך, לא ניתן בשום מקרה לכלול חברות ביטוח בקבוצת "חברות ניירות ערך".	תשובה:
20.6.10	בטל.	שאלה 3:
1.6 חובות של תאגידים (סעיף 66-68)		
	לאן יש לשייך את החשיפות לקיבוצים?	שאלה 1:
31.1.08	יש להתייחס לחשיפות לקיבוצים ולמושבים כאל חשיפות לתאגידים (כלומר, לא יחידים).	תשובה:

תאריך עדכון		
	שאלה 2:	מיהו הצד הנגדי לחשיפות שנוצרו בכרטיסי אשראי, שהונפקו באמצעות חשבון של תאגיד על שם עובדים?
28.7.08	תשובה:	כאשר מונפקים כרטיסים בחשבון מסוים, למשל בחשבון עסק, בעל החשבון יחשב הצד הנגדי לחשיפות הנוצרות מאותם כרטיסים, ולא אותם יחידים (למשל - עובדים) אשר על שמם הונפקו הכרטיסים.
1.7 חובות שנכללו בתיקים קמעונאיים פיקוחיים (סעיפים 69-71)		
	שאלה 1:	במקרה של אשראי לעסק ולבעל עסק, האם לצורך כשירות להיכלל בתיק הקמעונאי הפיקוחי, יש לקחת בחשבון את חבות בעל העסק בלבד?
31.1.08	תשובה:	לצורך כשירות התיק הקמעונאי הפיקוחי נבדקת החשיפה המצרפית לצד נגדי אחד. לעניין זה נקבע כי: "צד נגדי אחד" - לווה כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 - מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים, ומי ששולט בלווה כאמור ומי שנשלט על ידי אלה; לפיכך, יש להתייחס לחשיפה אל העסק ואל בעל השליטה בעסק (בין אם מאוגד כחברה, ובין אם לאו) כמקשה אחת. ככלל, החשיפה לבעל שליטה בעסק תצורף לחשיפה לעסק.
	שאלה 2:	מה ייכלל בחשיפה הקמעונאית המצרפית לצד נגדי אחד, על מנת לבדוק עמידה בסף של 5 מיליוני ש"ח?
31.12.08	תשובה:	לעניין עמידה בסף של 5 מיליוני ש"ח, יש לקחת בחשבון את כל צורות חשיפת האשראי (יתרה מאזנית ושווה ערך חוץ מאזני לאחר המרתו), לרבות חובות בפיגור וללא ניכוי מחיקות חשבונאיות והפרשות לחובות מסופקים.
	שאלה 3:	האם יוחל משקל סיכון גבוה מ- 75% לחשיפות הכשירות להיכלל בתיק הקמעונאי?
31.1.08	תשובה:	בשלב זה לא יוחל משקל סיכון גבוה מ- 75% לחשיפות בתיק הקמעונאי הפיקוחי. יחד עם זאת, המפקח שומר לעצמו את הזכות לקבוע משקל סיכון גבוה יותר, אם התנאים יחייבו זאת.
	שאלה 4:	האם לצורך מדידת הפיזור של התיק הקמעונאי הפיקוחי ניתן לכלול במכנה חובות בביטחון נכס למגורים?
18.1.15	תשובה:	חובות בביטחון נכס למגורים, הכשירים למשקל סיכון מופחת בשיעור 35% או 50% (לפי העניין), אינם חלק מהתיק הקמעונאי הפיקוחי, ולכן אינם נכללים במכנה, לצורך חישוב הפיזור של התיק.
	שאלה 5:	האם פעילות של לקוח קמעונאי בנגזרים כשירה להיכלל בתיק הקמעונאי הפיקוחי?
20.6.10	תשובה:	פעילות של לקוח קמעונאי בנגזרים (למעט נגזרים משובצים אשר על פי כללי החשבונאות הופרדו מהחווה המארח) אינה חלק מהתיק הקמעונאי הפיקוחי, ותקבל

תאריך עדכון		
	משקל סיכון בשיעור 100%. פעילות זו לא תיכלל בתיק הקמעונאי, לצורך בדיקת כשירותו. הסבר - ככלל, עסקאות בנגזרים לא נחשבות חשיפה קמעונאית ולא "נהנות" ממשקל סיכון מופחת של 75%. עם זאת, אם החשיפה אינה תוצאה של פעילות הלקוח בנגזרים העומדים בפני עצמם, אלא תוצאה של הפרדת נגזר משובץ שנדרשת לפי כללי החשבונאות, ניתן להתייחס אל הנגזר שהופרד כאל חשיפה קמעונאית אם החוזה המארח הוא חשיפה קמעונאית.	
	הגדרת עסק קטן, הכשיר להיכלל בתיק הקמעונאי הפיקוחי.	שאלה 6:
10.4.08	עסק קטן כשיר להיכלל בתיק הקמעונאי הפיקוחי, אם הוא עסק, העומד <u>בשני</u> התנאים (המצטברים) להלן: (1) מבחן לגובה החשיפה: סך החשיפה של הקבוצה הבנקאית ללווה העסקי, על בסיס קבוצתי, נמוכה מ-5 מיליוני ש"ח. (2) מבחן לאופן הניהול: החשיפה מנוהלת כקמעונאיות על ידי התאגיד הבנקאי, על פי הגדרות התאגיד בנקאי. עמדה זו מבוססת על ההנחה כי בהחלטות התאגיד הבנקאי לגבי אופן הניהול נלקח בחשבון גודלו של העסק. יחד עם זאת, אם התאגיד הבנקאי בחר לכלול בתיק הקמעונאי עסק, אשר מחזור המכירות השנתי שלו גבוה מ-25 מיליון ש"ח, יידרש התאגיד הבנקאי להוכיח כי העסק מנוהל על סמך הקריטריונים שקבע התאגיד הבנקאי ללקוחותיו הקמעונאים, לרבות החלטות בנוגע להעמדת אשראי.	תשובה:
	האם על פי ההוראה, סיווג החשיפה לקבוצת החשיפות (קמעונאי או תאגידי) צריך להיות אחיד בכל הקבוצה הבנקאית?	שאלה 7:
20.6.10	בהתייחס למבחן גובה החשיפה, ככלל חשיפות ללווה ספציפי צריכות להיות מסווגות באופן אחיד על ידי כל התאגידים הבנקאיים בקבוצה הבנקאית. תאגיד בנקאי רשאי לא לחשב את החשיפה המצרפית לצד נגדי אחד ברמת הקבוצה, במקרים בהם החשיפה המצרפית לצד נגדי אחד ברמת התאגיד הבנקאי אינה מהותית. במקרה כאמור, על התאגיד הבנקאי לקבוע מראש קריטריונים לסף המהותיות, התואמים לפעילות התאגיד הבנקאי וליישם בעקביות. סף המהותיות אינו צריך להיות אחיד בקבוצה הבנקאית. בהתייחס למבחן אופי הניהול, אין חובה בקיום אחדות בסיווג. ייתכנו מקרים שהתאגיד הבנקאי יסווג את החשיפה כחשיפה לתאגיד, גם כאשר סך החשיפה נמוך מהסף המחייב, ותאגיד בנקאי אחר בקבוצה סיווג חשיפה לאותו לווה כחשיפה	תשובה:

תאריך עדכון		
	קמעונאית.	
	כיצד יש לסווג חשיפה ליחיד בביטחון עסק, או לטובת עסק?	שאלה 8:
20.6.10	חשיפה לעסק קטן כוללת חשיפה ליחיד בביטחון עסק, וחשיפה ליחיד לטובת העסק. כאשר חשיפת ה"לווה" (כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313) מורכבת מחשיפות אשר חלקן למטרות עסקיות וחלקן למטרות פרטיות, תסווג חשיפת ה"לווה" כחשיפה ל"עסק". הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 מגדירה "לווה" כ"אדם בעל חבות, לרבות בן זוגו וכן מספר לוויים, כאשר ההחזר הצפוי של החבות מתבסס בעיקרו על אותו מקור החזר, ולאף אחד מהם אין מקור משמעותי נוסף להחזר החבות...". ההנחה היא שמקור ההחזר העיקרי של "לווה", אשר חלק מחשיפותיו הינן עבור "עסק" - הינו ה"עסק" עצמו. יחד עם זאת, כאשר הרכיב העסקי אינו מהותי ביחס לפעילות הכוללת, ניתן לצרף את החשיפה לעסק אל החשיפה לבעל העסק, ולהתייחס למכלול כחשיפה "ליחיד".	תשובה:
	הסף לחשיפה קמעונאית נקבע ל- 5 מיליון ש"ח. האם ניתן להעלות את סכום החשיפה הקמעונאית מ- 5 מיליון ש"ח ל- 6 מיליון ש"ח? האם ניתן לאשר גמישות מסוימת ללוויים עסקיים המנוהלים כקמעונאים באופן שחשיפה בטווחים של 5-6 מיליון ש"ח תוכר כחשיפה קמעונאית, ולא תסווג כחשיפה לתאגיד, עקב החריגה מהסף שנקבע?	שאלה 9:
28.7.08	סעיף 70 קובע כי: "החשיפה הקמעונאית המצרפית המרבית לצד נגדי אחד לא תעלה על 5 מיליוני ש"ח". סף זה שקבע המפקח על הבנקים אינו נתון לגמישות.	תשובה:
	קריטריון המוצר מפרט צורות שונות של חשיפה וקובע כי "ני"ע (כמו אג"ח או מניות), בין אם רשומים ובין אם לא ... נגרעו ספציפית מקטגוריה זו". בהתייחס לחשיפה הנובעת מני"ע - האם מדובר באשראי לרכישת ניירות ערך, בחשיפה הנובעת מהשאלת ני"ע או בחשיפה הנובעת ממכירה בחסר?	שאלה 10:
28.7.08	כל סוגי החשיפות הנובעות מפעילות בניירות ערך אינן כשירות להיכלל בתיק הקמעונאי הפיקוחי. בין היתר: חשיפות הנובעות מאשראי לרכישת ני"ע, מעסקאות השאלה של ני"ע (הן במסגרת רכש/מכר חוזר והן אחרות) וממכירה בחסר של ני"ע.	תשובה:
	בהערת שוליים מספר 28 לסעיף 70 נקבע: "צד נגדי אחד - "לווה" כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 - מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לוויים, ומי ששולט בלווה כאמור ומי שנשלט על ידי אלה". נבקש התייחסותכם לכוונת התאגיד הבנקאי ליישם הגדרה זו על ידי צירוף כל החשבונות בעלות מזהה ייחודי זהה (למשל, ת.ז. או ח.פ.). במקרה בו בחשבון רשומות שתי תעודות זהות (למשל, בעל ואישה) הם יהוו זהות ייחודית נפרדת (קרי, לווה נפרד).	שאלה 11:

תאריך עדכון		
20.6.10	על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313, "לווה" הינו "אדם בעל חבות, לרבות בן זוגו וכן מספר לוויים, כאשר ההחזר הצפוי של החבות מתבסס בעיקרו על אותו מקור". על התאגיד הבנקאי לקיים תהליכים לזיהוי הלוויים שיש לצרף את חשיפותיהם כאמור בהוראה. בהתייחס לבני זוג, יש לצרף את כל החשבונות המשויכים לאחד מבני הזוג, או לשניהם. בהתייחס לאחרים, הדגש יהיה על צירוף לוויים להם קיים אותו מקור החזר לחבות. תהליכי הזיהוי ייקחו בחשבון, בין היתר, גם את מהותיות החשיפות. אין לכלול עסקים קטנים בתיק הקמעונאי הפיקוחי, אשר בהתייחס אליהם לא נבדק זיהוי הקשרים וצורפו חשיפות כנדרש בהערה 28 לסעיף 70.	תשובה:
	לעניין חשיפה קמעונאית מצרפית לקבוצה הבנקאית - נבקש התייחסותכם לסוגיה המשפטית של העברת מידע בקבוצה הבנקאית.	שאלה 12:
31.12.08	קריטריוני הכשירות להכללת חשיפה בתיק הקמעונאי, כאמור בסעיף 70, נבחנים ברמת הקבוצה הבנקאית. במקרה בו הוראות הדין אינן מאפשרות העברת מידע בין החברות בקבוצה, על התאגיד הבנקאי לנקוט בצעדים סבירים על מנת לבחון את היקף החשיפה של הצד הנגדי לקבוצה הבנקאית. למשל, ביצוע בדיקות נוספות כאשר סך החשיפות עולה על סף מסוים (ביניהן: בחינת דוחות כספיים, החתמת הלקוח על ויתור על סודיות, בירורים נוספים מול הלקוח וכדומה). לשם כך, על התאגיד הבנקאי לקבוע קריטריונים, לייסד ולתחזק נהלים וליישם בעקביות.	תשובה:
	בפסקה האחרונה שבסעיף 70 נקבע כי " ... חשיפה קמעונאית אשר נכללה בתיק קמעונאי פיקוחי, וחזלה לעמוד בתנאים לעיל, לא תוכל לחזור ולהיכלל בתיק הקמעונאי הפיקוחי אלא אם היו שינויים מהותיים אשר יצדיקו זאת". מה הדין במקרה וקיימת חריגה חד פעמית מהסף שנקבע?	שאלה 13:
31.12.08	במקרים בהם הייתה חריגה חד פעמית מהסף שנקבע, אשר אינה אופיינית לפעילות השוטפת של הלווה, ניתן לחזור ולכלול את החשיפה בתיק הקמעונאי הפיקוחי לאחר חזרתה לגבולות הסף. על התאגיד הבנקאי לתעד מקרים אלו, ובפרט את הסיבות שבגינן הוחלט להמשיך ולסווג את החשיפה בתיק הקמעונאי.	תשובה:
1.8 חובות בביטחון נכס למגורים (סעיפים 72-73)		
	האם הלוואות לכל מטרה, בביטחון נכס למגורים, כשירות לשקלול של 35% או 50%?	שאלה 1:
18.1.15	בהתבסס על סעיף 72, הלוואות לכל מטרה אינן כשירות לשקלול של 35% או 50%.	תשובה:
	כיצד יש להתייחס למספר הלוואות בביטחון נכס למגורים אחד אשר נלקחו במועדים שונים?	שאלה 2:
18.1.15	משקל סיכון מופחת של 35% או 50% יוחל רק על הלוואות העומדות בתנאי הכשירות כמפורט בסעיף 72 להוראה.	תשובה:

תאריך עדכון		
	לעניין חישוב יחס LTV להלוואות אלו - ראה להלן חלק III "גישת המודלים הפנימיים", פרק 2.1 "חלוקה לקבוצות של חשיפות".	
	האם ניתן לייחס משקל סיכון מופחת (35% או 50%) להלוואה המיועדת לרכישת דירה, אולם היא במשכון של דירה אחרת (למשל, דירה נוספת של הלווה, או דירה של ההורים)?	שאלה 3:
18.1.15	לא. אם הנכס הנוסף בבעלות הלווה, לא ניתן לייחס להלוואה משקל סיכון מופחת (35% או 50%). אם הנכס הנוסף אינו בבעלות הלווה (למשל - דירה בבעלות הורי הלווה), ההלוואה אינה עומדת בהגדרת "הלוואה במשכון דירת מגורים (סעיף 231 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204). במקרה כזה, לא רק שמשקל הסיכון של ההלוואה לא יכול להיות 35% או 50%, אלא שהיא גם לא תדווח בלוח "משכנתאות" בדיווח לפיקוח.	תשובה:
	מהו הטיפול בחובות ישנים בביטחון נכס למגורים, אשר אין לגביהם הערכת שמאי? האם התשובה משתנה, בהתקיים אירוע המצדיק בחינת שווי הנכס מחדש?	שאלה 4:
20.6.10	ראה סעיף 72א' להוראה. לתשומת לב, הטיפול שנקבע בהוראה ביחס לחובות "ישנים" (שהועמדו לפני שנת 2003) אינו מותנה בהיעדר הערכת שמאי. יודגש כי במקרה של הלוואה "ישנה", שמתרחש בנוגע לה אירוע המחייב הערכה מחודשת של שווי הנכס (למשל: שיעבוד נכס נוסף, "גרירת משכנתה", וכדומה), יש לחשב LTV מחדש, ואין להתבסס במקרה זה על הוראת המעבר הקבועה בסעיף 72א' להוראה.	תשובה:
	האם ניתן לחשב LTV דינאמי על פי מודל? לדוגמה, חישוב LTV באופן הבא: שערך הנכס יבוצע באופן יחסי לפי השינויים במחירי הדירות באזורים שונים, כך שבאזורים שבהם הערך הממוצע של הדירות עלה, יעלו ערכי הנכסים ולהפך. השערך של ההלוואה יחושב בהתאם ללוח הסילוקין שלה.	שאלה 5:
31.12.08	ראה להלן חלק III "גישת המודלים הפנימיים", פרק 2.1 "חלוקה לקבוצות של חשיפות".	תשובה:
	האם הלוואות במשכון דירת מגורים, אשר אינן עומדות בתנאים לצורך שקלול מופחת (35% או 50%), אך עומדות בתנאי התיק הקמעונאי הפיקוחי, ישוקללו ב 75%?	שאלה 6:
18.1.15	כן.	תשובה:
	כיצד יחושב ערך LTV להלוואות המובטחות על ידי נכס למגורים בשעבוד ראשוני וגם משני?	שאלה 7:
31.12.08	ראה להלן חלק III "גישת המודלים הפנימיים", פרק 2.1 "חלוקה לקבוצות של	תשובה:

תאריך עדכון		
	חשיפות".	
	שאלה 8: הלוואה בביטחון נכס למגורים שאינה עומדת בתנאי כאמור בסעיף 72(ב), קרי יחס ה- LTV גבוה מ- 60%, אינה כשירה למשקל סיכון מופחת. עם זאת, הלוואה זו תיכלל בתיק הקמעונאי הפיקוחי ויחול עליה משקל סיכון של 75%, כל עוד היא עומדת בתנאים כאמור בסעיף 70 (למעט הלוואה בפיגור כמפורט בסעיף 75). אם ההלוואה אינה עומדת גם בתנאים כאמור בסעיף 70, לרבות התנאי לפיו ערך החשיפה המצרפי אינו עולה על 5 מיליון ש"ח, יחול עליה משקל סיכון של 100%. האם ניתן להקל ולהחיל על הלוואה זו משקל סיכון של 75% (ולא 100%) גם כאשר ערך החשיפה המצרפי עולה על 5 מיליון ש"ח?	
18.1.15	תשובה: לא. תנאי הכשירות לשקלול הלוואות בשיעור הנמוך מ- 100% מפורטים בהוראה בסעיפים המתייחסים ל: "חובות שנכללו בתיקים קמעונאיים פיקוחיים" (סעיפים 69-70) ו"הלוואות בביטחון נכס למגורים" (סעיף 72). הלוואה בביטחון נכס למגורים אשר אינה עומדת בתנאי הכשירות המפורטים בסעיפים אלו לא תשוקלל במשקל סיכון הנמוך מ- 100%.	
	שאלה 9: מהו ערך הנכס שיש לקחת בחשבון לעניין חישוב יחס LTV בעת "גרירת משכנתה"? בהקשר זה - כיצד יש להתייחס ל"גרירת משכנתה" בה השעבוד על דירת המגורים הוסר, ובמקומו הוקם פיקדון משועבד הגבוה מיתרת ההלוואה, או שנמסרה ערבות בנקאית (עד אשר הלקוח יקנה נכס חדש)?	
22.5.12	תשובה: ראה להלן חלק III "גישת המודלים הפנימיים", פרק 2.1 "חלוקה לקבוצות של חשיפות".	
	שאלה 10: מהו משקל הסיכון המוחל על "הלוואה במשכון דירת מגורים", המיועדת לרכישת מגרש למטרת בניית דירת מגורים?	
18.1.15	תשובה: אם מדובר בעסקה נפרדת לרכישת מגרש, ההלוואה אינה עומדת בתנאי סעיף 72 להוראה, ועל כן לא יוחל עליה משקל סיכון מופחת של 35% או 50%. זאת גם אם קיימת אפשרות לבנות בעתיד דירת מגורים על המגרש. אם מדובר בשלב ראשון בעסקה משולבת לרכישת מגרש ובניית דירת מגורים על המגרש, ובהתקיים כל שאר תנאי הכשירות הרלוונטיים, ההלוואה עומדת בתנאי סעיף 72 להוראה, ועל כן יוחל עליה משקל סיכון מופחת של 35% או 50%, לפי העניין.	
	שאלה 11: כיצד יש לסווג הלוואות הניתנות במסגרת התאגדות של מספר רוכשים לבניית פרויקט בנייה ("קבוצת רכישה")?	
31.12.08	תשובה: ראה להלן חלק III "גישת המודלים הפנימיים", פרק 2.1 "חלוקה לקבוצות של חשיפות".	
	שאלה 12: כיצד יחושב יחס LTV להלוואה לרכישת נכס למגורים המובטחת על ידי הנכס	

תאריך עדכון		
	הנרכש ועל ידי נכס למגורים נוסף בבעלות הלווה?	
27.12.10	על פי תנאי הכשירות בסעיף 72 להוראה, על ההלוואה בביטחון נכס למגורים להיות מיועדת לרכישת אותו הנכס. לפיכך, חישוב יחס LTV להלוואה כאמור בשאלה לעיל, יחושב על פי היחס שבין סכום ההלוואה (כולל "התחייבות להעמדת אשראי" שטרם נמשכה על ידי הלווה) לבין שווי הנכס שלצורך רכישתו נלקחה ההלוואה. כלומר, בחישוב יחס LTV אין להתחשב בשווי הנכס הנוסף.	תשובה:
	כיצד יש לחשב יחס LTV במקרים בהם הלקוח מעוניין לפרוע חלק מההלוואה באמצעות הלוואה מתאגיד בנקאי אחר, התאגיד הבנקאי האחר מבקש שיעבוד משותף פרי-פסו, והלקוח מציג הערכת שמאי חדשה לנכס שנערכה לטובת התאגיד הבנקאי האחר?	שאלה 13:
1.2.09	ראה להלן חלק III "גישת המודלים הפנימיים", פרק 2.1 "חלוקה לקבוצות של חשיפות".	תשובה:
	האם תנאי מקדים להכרה בהלוואה לדיור כחוב בביטחון נכס למגורים הכשיר למשקל סיכון מופחת (35% או 50%), הינו שזה חלק מתיק קמעונאי פיקוחי?	שאלה 14:
18.1.15	שייכות לתיק הקמעונאי הפיקוחי אינה תנאי מקדים להכרה בהלוואה כחוב בביטחון נכס למגורים הכשיר למשקל סיכון מופחת (35% או 50%). יותר מזה, חוב בביטחון נכס למגורים (סעיף 72 - כשירות למשקל סיכון מופחת) <u>לעולם אינו חלק מהתיק הקמעונאי הפיקוחי</u> . משמעות הדבר היא, למשל, שחובות אלו אינם נלקחים בחשבון לצורך בחינת עמידה בקריטריון העידון - תבליט שלישי בסעיף 70.	תשובה:
	האם הלוואה בשעבוד זירת מגורים בחו"ל יכולה להיחשב כחוב בביטחון נכס למגורים (משקל סיכון בשיעור 35% או 50%), אם עומדת בכל יתר התנאים?	שאלה 15:
18.1.15	עקרונית, ניתן לייחס לאשראי לדיור בחו"ל משקל סיכון מופחת בשיעור 35% או 50%, לפי העניין. עם זאת, לשם סיווג של חוב המובטח במשכנתה על נדל"ן בחו"ל כ"חוב בביטחון נכס למגורים" (כשיר למשקל סיכון מופחת) יש לעמוד בדרישה ל"תנאי חיתום סטנדרטיים". בהקשר זה ייתכן הבדל בין הלוואות שמעמידה שלוחה של תאגיד בנקאי ישראלי בחו"ל לבין הלוואות שמעמיד תאגיד בנקאי ישראלי "רגיל".	תשובה:
	לצורך חישוב יחס ה-LTV, כיצד יש להתייחס למענק המותנה שמקבלים זכאי עמידר, עמיגור וכו' מהמדינה, במסגרת המעבר משכירות לרכישת הדירה? האם כהלוואה או כמענק?	שאלה 16:
18.1.15	יש להתייחס למענק המותנה כמענק, ולא כהלוואה. משמע, אין להביא את סכום המענק בחשבון בחישוב יחס ה-LTV.	תשובה:
1.9 חובות בביטחון נדל"ן מסחרי (סעיף 74)		
	האם ניתן לשקלל חובות בביטחון נדל"ן מסחרי על פי זירוג החברה, כאשר פעילות	שאלה 1:

תאריך עדכון		
	בנדל"ן מסחרי היא עיסוקה העיקרי של החברה?	
20.6.10	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי ישוקללו בשיעור של 100%, כאמור בסעיף 74 להוראה. חובות כאמור הינם הלוואות לעסקאות "נדל"ן מניב הכנסה" כמפורט בסעיף 226 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204, וכל עוד החוב הינו בביטחון נדל"ן מסחרי. תאגיד בנקאי אשר אינו ערוך לסווג כראוי חובות כמפורט בסעיף 226 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204, ישקלל את כל החובות בביטחון נדל"ן מסחרי בשיעור 100%, כאמור בסעיף 74 להוראה.	תשובה:
1.10 הלוואות בפיגור (סעיפים 75-78)		
	האם ניתן להשתמש בחישובי עומק הפיגור לצורך מדידת ימי הפיגור?	שאלה 1:
31.1.08	בכל ההלוואות, בהן על פי הוראות הדיווח לציבור מחושב פיגור ההלוואה על פי "עומק הפיגור", ניתן לעשות שימוש בנתון זה.	תשובה:
	האם יוכרו ביטחונות נוספים לצורך הפחתת משקל הסיכון של חובות בפיגור?	שאלה 2:
31.1.08	לא. הביטחונות המוכרים לצורך הפחתת משקל סיכון הם הביטחונות הכשירים לצורך הפחתת סיכון אשראי (CRM) בלבד.	תשובה:
	בחישוב שיעור ההפרשה הספציפית מיתרת סכום ההלוואה, האם יש לכלול במכנה את היתרה לפני ההפרשה או את היתרה לאחר ההפרשה?	שאלה 3:
20.6.10	שיעור ההפרשה יחושב כיחס שבין ההפרשה הספציפית לחובות מסופקים לבין היתרה לפני ההפרשה הספציפית לחובות מסופקים.	תשובה:
	כאשר קיימת הפרשה לריבית, יש לנכות מ"יתרת סכום ההלוואה" את ההפרשה לריבית, והמונה אינו כולל את ההפרשות לריבית.	
	האם ניתן לפצל הפרשה בין חבויות על פי מודל?	שאלה 4:
31.1.08	כן, ובתנאי שהפיצול נקבע על פי המהות הכלכלית והכללים לחישוב הפרשות.	תשובה:
	כיצד יש לחשב את שיעור ההפרשה הספציפית מיתרת ההלוואה לצורך קביעת משקל הסיכון של הלוואה בפיגור? האם יש לחשב כיחס שבין יתרת ההפרשה ליתרת ההלוואה, או כיחס שבין יתרת ההפרשה לחלק יתרת ההלוואה שאינו מובטח?	שאלה 5:
1.4.09	כאמור בנוסח שבסעיף 75 להוראה, בחישוב שיעור ההפרשה הספציפית מיתרת הלוואה לצורך קביעת משקל הסיכון של הלוואה בפיגור, יש לקחת בחשבון את מלוא יתרת סכום ההלוואה, ולא רק את החלק שאינו מובטח מיתרה זו.	תשובה:
	כאשר יש לתאגיד שתי הלוואות: אחת בפיגור שאמורה לקבל משקל סיכון של 150%, וקיימת עוד הלוואה שאינה בפיגור. מה משקל הסיכון שאמורה לקבל ההלוואה שאינה בפיגור?	שאלה 6:

תאריך עדכון		
	כאשר יש ללווה הלוואה בפיגור שאמורה לקבל משקל סיכון של 150%, ובנוסף גם מסגרת או ערבות, האם יש לשקלל את המסגרת או הערבות במשקל סיכון של 100% או 150%?	
22.5.12	ההוראה מתייחסת לכל חוב בנפרד. לפיכך, אין חובה לשקלל בסיכון בהתאם לסעיף 75 הלוואה שאינה בפיגור, גם אם ללווה הלוואה אחרת, שבה קיים פיגור. לצורך קביעת משקל הסיכון של פריט חוץ מאזני (ערבות או מסגרת אשראי) המוקצה ללווה, שיש לו חוב בפיגור, יש לבחון אם הפריט החוץ מאזני שייך לחשבון שיש בו חוב בפיגור: - אם לא, הוא יקבל משקל סיכון (לאחר CCF) "רגיל"; - לעומת זאת, אם הפריט החוץ מאזני שייך לחשבון שיש בו חוב בפיגור, הוא יקבל משקל סיכון (לאחר CCF) של 150%.	תשובה:
	סעיף 75 להוראה קובע כי לחלק שאינו מובטח בהלוואה בפיגור מעל 90 יום, בניכוי הפרשות ספציפיות (לרבות מחיקות חלקיות), יוקצה משקל סיכון של 150% אם ההפרשות הספציפיות נמוכות מ- 20% מיתרת סכום הלוואה, ו- 100% אחרת. לעניין זה, האם ב"חובות קטנים" במונחי הוראות הדיווח לציבור (מתחת למיליון ש"ח) בפיגור של 90 יום ומעלה, אשר מסווגים כנחותים, ניתן להשתמש בהפרשה הקבוצתית המחושבת בגינם, לצורך חישוב שיעור ההפרשה?	שאלה 7:
22.5.12	הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי אינה נחשבת להפרשה ספציפית לעניין בחינת שיעור ההפרשה הספציפית לצורך קביעת משקל הסיכון. תשובה זו נכונה לכל החובות, לרבות "חובות קטנים".	תשובה:
1.11 קטגוריות סיכון גבוהות יותר (סעיפים 79-80)		
	מה משקל הסיכון המוחל על אשראי הניתן לחברת הון סיכון?	שאלה 1:
28.7.08	משקל סיכון של 150% מתייחס רק להשקעות של התאגיד הבנקאי בהון סיכון ולהשקעות הוניות פרטיות. הלוואות שנתן התאגיד הבנקאי לחברות העוסקות בהון סיכון ובהשקעות הוניות פרטיות יטופלו כחשיפות לתאגידים וישוקללו בסיכון על פי דירוג החברה. על אף זאת, מובהר כי יש לטפל בהלוואות לחברות כאמור הנושאות אופי השקעתי כאל השקעות ולהחיל עליהן משקל סיכון של 150%.	תשובה:
1.12 נכסים אחרים (סעיף 81)		
	כיצד יש לטפל באופציות לרכישת מניות, אשר אינן מסווגות לתיק למסחר?	שאלה 1:
5.12.13	אופציות לרכישת מניות, אשר אינן מסווגות לתיק למסחר, מטופלות במסגרת סעיף 81 להוראה 203 ("נכסים אחרים").	תשובה:

תאריך עדכון		
1.13 פריטים חוץ מאזניים (סעיפים 82-89)		
	שאלה 1:	האם לצורך חישוב דרישת ההון יש להתייחס למסגרת האשראי המאושרת, או למסגרת האשראי המנוצלת בפועל?
31.1.08	תשובה:	מסגרת האשראי שנוצלה הינה חשיפה מאזנית ותשוקלל על פי הצד הנגדי לעסקה. מסגרת אשראי שלא נוצלה הינה חשיפה חוץ מאזנית. חשיפה זו יש להמיר תחילה לחשיפה מאזנית על פי מקדמי ההמרה כמפורט בסעיף 83 להוראה, ולאחר מכן לשקלל על פי הצד הנגדי לעסקה.
	שאלה 2:	כיצד יש להתייחס למסגרת אשראי שבוטלה, אולם מבחינה טכנית עדיין ניתן למשוך כספים על חשבון המסגרת (למשל - כרטיסי אשראי)?
31.1.08	תשובה:	כל זמן שתתכן משיכת כספים על חשבון המסגרת, על אף שבוטלה באופן רשמי, יש להתייחס אל המסגרת כאל חשיפה חוץ מאזנית.
	שאלה 3:	האם מסגרות חו"ל בכרטיסי אשראי נחשבות מסגרת?
31.1.08	תשובה:	כן.
	שאלה 4:	מהו מקדם ההמרה לערבויות להבטחת זכויות עמיתים בקופות גמל?
31.1.08	תשובה:	ערבויות להבטחת זכויות עמיתים בקופות גמל יטופלו כאופציות PUT שהתאגיד הבנקאי כתב ללקוח, על פי כללי נספח ג' "סיכון אשראי צד נגדי".
	שאלה 5:	האם ניתן להתייחס אל מסגרות אשראי שאינן מנוצלות כאל מסגרות הניתנות לביטול, ולכן להחיל עליהן מקדם המרה לאשראי של 0% לפי סעיף 83 להוראה (למשל, מסגרות בחשבון עו"ש ומסגרות בכרטיסי אשראי)?
28.7.08	תשובה:	ראה התייחסות מפורטת בסעיף 83.
	שאלה 6:	לעניין סעיף 83, האם מסגרת אשראי הניתנת לביטול על ידי הודעת ביטול שתוקפה יהיה בעוד חודש והינה ללא תנאי, ניתנת להמרה לאשראי ב- 0%?
28.7.08	תשובה:	לא. מסגרת אשראי המבוטלת על ידי הודעה של חודש מראש אינה נחשבת כמסגרת אשראי הניתנת לביטול אוטומטי בשל האפשרות הקיימת ללקוח לנצל את המסגרת במהלך חודש זה.
	שאלה 7:	בסעיף 82 מובהר כי "המרה לאשראי של פריטים חוץ מאזניים תבוצע לאחר הפחתת סיכון האשראי (CRM, לפי פרק ד)".
	א.	משמעות ההבהרה היא הפחתה בערך הביטחון הכשיר על פי מקדם ההמרה. אנו סבורים כי ההוראה במשמעותה המקורית אינה גורסת כך.
	ב.	האם ההבהרה מתייחסת לכל הטכניקות להפחתת סיכון אשראי ולכל סוגי החשיפות?

תאריך עדכון		
28.7.08	א. רשויות פיקוח בעולם בחרו באחת משתי גישות שונות לחישוב ערך חשיפה חוץ מאזנית שיש לה הגנת אשראי: על פי הגישה הראשונה מופחת תחילה סיכון האשראי, ורק לאחר מכן מתבצעת המרה לשווה ערך אשראי. על פי הגישה השנייה מתבצעת תחילה ההמרה לשווה ערך אשראי, ורק לאחר מכן מופחת סיכון האשראי. המפקח על הבנקים בחר בגישה הראשונה, השמרנית יותר. גישה זו הינה הגישה החלה במדינות האיחוד האירופי. ב. יש לבצע המרה לאשראי לאחר הפחתת סיכון האשראי (CRM) לכל סוגי החשיפות, ועל פי כל השיטות להפחתת סיכון אשראי. עם זאת, ישנן חשיפות בהן ההמרה לשווה ערך אשראי, או הגנת האשראי, טבועים באופן חישוב החשיפה, כמו למשל בחישובי סיכון אשראי של צד נגדי (נספח ג' להוראה). במקרים אלו יש לחשב את ערך החשיפה ישירות על פי הכללים שבהוראה.	תשובה:
	מהו משקל הסיכון שיוחל על חשיפות חוץ מאזניות - לדוגמה, מסגרת לא מנוצלת להלוואה במשכון דירת מגורים?	שאלה 8:
31.12.08	יש לסווג את החשיפות (מאזניות וחוף מאזניות) לקבוצות חשיפה על פי הקריטריונים שנקבעו בהוראה. משקל הסיכון שיוחל על חשיפה חוץ מאזנית יהיה בהתאם לקבוצת החשיפה אליה סווגה.	תשובה:
	סעיפים 87-82 להוראה מתייחסים למקדמי ההמרה לאשראי המוחלים על פריטים חוץ מאזניים. נספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 "יחס הון מזערי" כולל רשימת פריטים חוץ מאזניים ומקדמי המרה לאשראי שיש להחיל עליהם. האם בכוונת בנק ישראל לפרסם טבלת התאמה בין הפריטים החוף מאזניים ומקדמי ההמרה המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311, לבין אלו המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203?	שאלה 9:
31.12.08	ראה טבלת התאמה בחלק IV נספח א' להלן.	תשובה:
	האם יש להחיל מקדם המרה לאשראי (CCF) על התחייבות להשקעות בהון סיכון ובהשקעות הוניות פרטיות? אם כן, באיזה שיעור?	שאלה 10:
27.12.10	התחייבויות להשקעות בהון סיכון ובהשקעות הוניות פרטיות מהוות התחייבויות, שיש לרתק הון בגינן. על פי סעיף 83 להוראה, מקדמי ההמרה שיש להחיל על מחויבויות מכל סוג הם: 20% או 50%, בהתאם למועד הסיום המקורי של המחויבות.	תשובה:
	האם מקדם המרה בשיעור 10% למסגרות לא מנוצלות בכרטיסי אשראי של לווים קמעונאיים, כאמור בסעיף 83א, מותנית בתקופה לפירעון של המסגרת?	שאלה 11:
1.2.09	ההקלה שנקבעה למסגרות לא מנוצלות בכרטיסי אשראי, העומדות בתנאי סעיף 83א להוראה, אינן מותנות בתקופה לפירעון של המסגרת. כלומר, ניתן ליישם הקלה זו גם למסגרות לא מנוצלות בכרטיסי אשראי שהועמדו לתקופה של למעלה משנה.	תשובה:
	כיצד יש לחשב הקצאת הון בגין התחייבות להעמדת מסגרת אשראי ללקוח, אשר	שאלה 12:

תאריך עדכון		
	תועמד בפועל אך ורק אם הלקוח יעמיד כנגדה ביטחונות כשירים (על פי הכללים שנקבעו בהוראה לעניין הפחתת סיכון אשראי)?	
1.2.09	במקרים בהם קיימת ודאות כי המסגרת תועמד לרשות הלקוח אם ורק אם יעביר לרשות התאגיד הבנקאי ביטחונות כשירים כנדרש בהסכם, יוכל התאגיד הבנקאי לחשב את הקצאת ההון בגין המחויבות, בהתחשב בביטחונות על פי הכללים הקבועים בפרק ד' להוראה - "הגישה הסטנדרטית - הפחתת סיכון אשראי". חישוב זה יערך בשמרנות, בהתבסס על תנאי ההסכם עם הלקוח.	תשובה:
	האם יש להקצות הון בגין סיכון אשראי הנובע מ"הצעות שיווקיות", שאינן כרוכות בהסכם עם הלקוח?	שאלה 13:
15.11.09	ככלל, אין דרישת הון בגין מחויבות כלפי לקוח, אשר על פי המבחנים החשבונאיים אינה מסווגת כ"מחויבות למתן אשראי". השאלה כוונה בעיקר בהצעות ללקוחות קמעונאיים לקבל הלוואה, מבלי שהלקוח מבקש את האשראי, ומבלי שהתאגיד הבנקאי מתחייב לשמור את ההצעה לפרק זמן כלשהוא. לגבי הצעות "שיווקיות" למתן אשראי, אם על פי המבחנים החשבונאיים לא התגבשו לכדי "מחויבות למתן אשראי" (מאזנית, או חוץ מאזנית), אין צורך בהקצאת הון בגין סיכון אשראי.	תשובה:
	מסגרות בכרטיסי אשראי בנקאיים נקבעות על ידי התאגידים הבנקאיים שבהסדר, ובאחריותם. האם חברת כרטיסי אשראי נדרשת להקצות הון בגין מסגרות לא מנוצלות בכרטיסי אשראי בנקאיים?	שאלה 14:
15.11.09	לחברת כרטיסי אשראי קיים סיכון אשראי בגין מסגרות אשראי המועמדות על ידי התאגידים הבנקאיים החברים בהסדר. על חברת כרטיסי האשראי להקצות הון כנגד סיכון זה, בהתאם לסעיף 83 להוראה. משקל הסיכון שיוחל על המסגרות יהיה בהתאם לצד הנגדי לו חשופה החברה, דהיינו, משקל הסיכון של התאגידים הבנקאיים החברים בהסדר.	תשובה:
	תאגיד בנקאי מתכוון לפתח מוצר אשראי בתנאים הבאים: (1) התאגיד הבנקאי מסכים להעמיד ללקוח מסגרת אשראי, תוך שהוא שומר לעצמו את הזכות לבטל אותה ללא תנאי בכל עת; ו- (2) הלווה מקבל הנחה משמעותית (בריבית, בעמלות, וכדומה). האם ניתן לייחס מקדם המרה לאשראי (CCF) בשיעור אפס למסגרת אשראי זו?	שאלה 15:
20.6.10	ככלל, איננו מאפשרים הקלת הון לעסקאות שנבנו במטרה "לעקוף" את הוראותינו, בפרט לא בנושאי הלימות הון. במהות - מדובר בסיכון אשראי דומה מאד למסגרת "רגילה", שבתרגיל משפטי לא יידרש בגינו ריתוק הון. ניתן לראות בסוג זה של עסקאות מעין "קריצת עין", משום ששני הצדדים "מבינים"	תשובה:

תאריך עדכון		
	שיש בעסקה זו התחייבות למתן אשראי, וחותרים על הסכם שלא משקף את העסקה האמיתית. לחילופין, אם באמת אין מחויבות של הבנק, הלווה משלם על "כלום". בנוסף, עולה ספק אם קיימת ודאות משפטית, האם, בבוא העת, בית המשפט אכן יקבל הסכם כזה כפשוטו (חוזה אחיד, סעיף מפלה, אחריות להתמוטטות עסק וכן הלאה).	
	שאלה 16: בסעיף 83(ב) נקבע כי "מחויבות למתן אשראי שניתנה ללקוח במסגרת "אישור עקרוני ושמירת שיעור הריבית" להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451 "נהלים למתן הלוואות לדיור", תקבל מקדם המרה של 0%". האם קיימת הגבלה לתקופה בה יכול מבקש ההלוואה לקבל את ההלוואה באותו שיעור ריבית, כלומר - לתוקף ההתחייבות למתן אשראי?	
22.5.12	תשובה: סעיף 44 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451 בנושא "נהלים למתן הלוואות לדיור" מגדיר מהו "אישור עקרוני ושמירת שיעור הריבית" (סעיף קטן א), וכן את הנתונים הכלולים בו (סעיף קטן ב). בהגדרה זו נקבע לעניין תוקף ההתחייבות כי מדובר ב"תקופה סבירה להמצאת המסמכים הדרושים לאימות הנתונים". בנוסף נקבע באותה הגדרה כי "תקופה כאמור לא תפחת מ-12 ימים". לעניין סעיף 83(ב) (מקדם המרה לאשראי בשיעור אפס), רק התחייבויות למתן אשראי אשר כוללת את כל הפרטים המפורטים בסעיף קטן ב, ופוקעות תוך חודש לכל היותר יכולות לקבל מקדם המרה של 0%. יודגש כי תאגיד בנקאי רשאי להתחייב כלפי לקוח על שמירת שיעור ריבית לתקופה ארוכה יותר, ובלבד שירתק הון כנגד המחויבות למתן אשראי יבוצע לפי מקדם המרה לאשראי המתאים (20% אם מועד הפירעון המקורי הוא עד שנה, 50% בכל מקרה אחר).	
	שאלה 17: תאגיד בנקאי מתחייב כלפי לקוח למתן אשראי. תוקף ההתחייבות קצר משנה, אך במידה והלקוח ינצל את התחייבות התאגיד הבנקאי, יעמיד לו התאגיד הבנקאי אשראי שמועד הפירעון שלו ארוך משנה. האם "מועד הפירעון המקורי" של המחויבות במקרה זה קצר משנה (ולכן מקדם ההמרה לאשראי יהיה 20%), או שהוא ארוך משנה (ולכן מקדם ההמרה לאשראי יהיה 50%)?	
27.12.10	תשובה: מקדם ההמרה לאשראי נקבע לפי אורך התקופה בה ניתן להמיר את המחויבות לאשראי מאזני, ללא קשר אם האשראי המאזני צפוי להיות קצר או ארוך. לפיכך, במקרה המתואר בשאלה יוחל מקדם המרה לאשראי בשיעור 20%.	
	שאלה 18: כיצד יש להתייחס למספר "ערבויות מכרז" שמנפיק תאגיד בנקאי למספר "מציעים" באותו מכרז?	
5.12.13	תשובה: הקצאת ההון בגין אותן ערבויות מכרז צריכה להתאים לחשיפה המרבית האפשרית	

תאריך עדכון		
	של התאגיד הבנקאי בגינן. במכרזים רבים מקובל, שמנהל המכרז שומר אצלו ערבויות מכרז רק בגין שתי ההצעות "המובילות", וכל שאר הערבויות מבוטלות תוך פרק זמן קצר. בהינתן שהתאגיד הבנקאי ווידא שהסבירות שיותר משתי ערבויות תחולטנה נמוכה (בתסריט סביר, אך שמרני), ניתן להסתפק בהקצאת הון עבור שתי הערבויות שדרישות ההון בגינן הן הגבוהות ביותר.	
1.14 כללי		
	שאלה 1: בהוראות האיחוד האירופי ישנה התייחסות נפרדת לנכסים כמו: covered bonds, Collective Investment Undertakings. כיצד יש לסווג מכשירים אלו?	
31.12.08	בהוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון לא נקבע טיפול נפרד למכשירים כגון אלו. הסיווג לקבוצות חשיפה למכשירים אלו, אם ישנם, יבוצע על פי כללי הסיווג כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 "מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי".	תשובה:
	שאלה 2: כיצד יש לטפל בהפרשה הנוספת לעניין הקצאת הון?	
31.12.08	לעניין חישובי הלימות ההון יש, להתייחס אל ההפרשה הנוספת כאל הפרשה ספציפית. ההפרשה הנוספת בגין ריכוזיות ענפית תפוצל בין החשיפות בענף על פי חלקן היחסי.	תשובה:
	שאלה 3: מהו תהליך הסיווג של חשיפה, בפרט - חשיפה קמעונאית וחוב בביטחון נכס למגורים?	
1.3.09	תהליך הסיווג של חשיפה קמעונאית וחוב בביטחון נכס למגורים מתואר בתרשים להלן בחלק IV נספח ב'. יודגש כי התרשים מפורסם לצורכי הבהרה בלבד, ולא נועד להוסיף או לגרוע מסעיפי ההוראה, או מהנחיות אחרות של המפקח.	תשובה:
	שאלה 4: כיצד מוגדר המונח "טווח קצר" בהוראה?	
27.12.10	המונח "חובות לזמן קצר" הוגדר בהערת שוליים מספר 26 להוראת השעה "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון" מדצמבר 2008 (ההפניה להערת שוליים זו מופיעה בסעיף 63 להוראת השעה). על פי הגדרה זו, מונח זה מתייחס לחובות שמועד הפירעון המקורי שלהם הוא שלושה חודשים, או פחות. להבנתנו, הגדרת "חובות לטווח קצר" בשונה מהמשמעות המקובלת בעולם העסקי-חשבונאי (שנה), התייחסה במקור רק להקלת ההון בגין חשיפות בין-בנקאיות קצרות טווח. במסגרת השינוי באופן ייחוס משקל סיכון לחשיפות של בנקים [פורסם ביום 20 ביוני 2010, בחוזר מס' ח-2268], נמחק סעיף 63, ונמחקה הערת השוליים מספר 26. ככלל, המונח "טווח קצר" בהוראותינו השונות מקבל את המשמעות המקובלת, כלומר "עד שנה".	תשובה:

תאריך עדכון		
	מקום בו נקבעה באופן מפורש התייחסות לתקופה של שלושה חודשים (למשל - ייחוס משקל סיכון מופחת לחובות קצרי טווח של בנקים ישראלים הנקובים וממומנים בשקלים חדשים, סעיף 64 להוראה מספר 203), תחול ההגדרה הייחודית.	
	מהי הקצאת ההון הנדרשת בגין השקעה בתעודות סל?	שאלה 5:
11.4.11	ככלל, משקל הסיכון של תעודות סל הוא 100%, בהתאם למשקל הסיכון של תאגיד לא מדורג (דירוגי תעודות סל אינם מתייחסים ל"סיכון מנפיק"). לגבי תעודות סל הדורשות התייחסות מיוחדת (לדוגמה - תעודת סל אשר עוקבת אחר מדד מסוים של הון סיכון), יש להחיל משקל סיכון גבוה יותר, לפי העניין.	תשובה:
2. דירוג אשראי חיצוני		
2.1 הכרה בחברות דירוג		
	דירוגי חברות הדירוג ממומנים על ידי הגופים המדורגים, והמידע אודות הדרוג זמין לכלל הציבור ללא עלות. לפי מודל עסקי חלופי, חברת הדירוג גובה דמי שימוש מקוראי דו"חות הדרוג, ולא מהגוף המדורג, או שילוב כלשהו של השניים. לנוכח קריטריון הזמינות, עולה השאלה האם יוכרו דירוגים המסופקים למשתמש תמורת תשלום?	שאלה 1:
31.1.08	ניתן להכיר בחברת דירוג, המספקת מידע אודות דירוגים אותם ביצעה תמורת תשלום מהמשתמשים, במידה והתשלום אחיד וזמין לכלל הציבור.	תשובה:
	על פי סעיף 108 להוראה "המפקח על הבנקים מכיר בדירוגים שאינם מוזמנים למדינות, ישויות סקטור ציבורי, בנקים וחברות ציבוריות בלבד". האם ואלו תאגידי עזר בנקאיים נכללים במונח בנקים?	שאלה 2:
20.6.10	לעניין סעיף 108, תאגידי עזר בנקאיים, המחויבים בפרסום דוח כספי לציבור, נכללים במונח "בנקים". זאת בנוסף לגופים הנכללים בהגדרת "בנק", בסעיף 60.	תשובה:
2.2 תהליך המיפוי		
	האם ניתן לעשות שימוש בטבלת המרה בין דירוגים מקומיים לדירוגים בין לאומיים, ולהיפך?	שאלה 1:
20.6.10	לא יעשה כל שימוש בדירוגים שהופקו על ידי שימוש בטבלת המרה. שימוש מותר רק בדירוגים שמופו למשקלי סיכון על ידי המפקח על הבנקים, בסעיף 92 להוראה.	תשובה:
	האם הטבלאות המייחסות משקלי סיכון לדירוגים, המופיעות בהוראה, חלות על כל חברות הדירוג שיוכרו על ידי המפקח על הבנקים?	שאלה 2:
31.12.08	לא. המיפוי לדירוגי חברות הדירוג שהוכרו על ידי הפיקוח על הבנקים מופיע בסעיף 92	תשובה:

תאריך עדכון		
	להוראה. המיפוי לדירוגי חברות דירוג, שיוכרו על ידי הפיקוח על הבנקים בעתיד, יפורסם כאשר יושלמו הליך ההכרה והליך המיפוי, לכל חברת דירוג בנפרד.	
	מהי "ECAI שנבחרה", שעל התאגידים הבנקאיים חובה לעשות שימוש בדירוגיה, כאמור בסעיפים 94 ו- 96-98 להוראה?	שאלה 3:
31.12.08	ECAI (חברת דירוג אשראי חיצונית) שנבחרה תהיה חברת דירוג אשראי, אשר התאגיד הבנקאי נתן גילוי לכך שהוא עושה שימוש בדירוגיה לצורך שקלול הסיכון, לפי סוגי חבויות (בהתאם לנדרש בסעיף 95 להוראה). עם זאת, לגבי חשיפות לריבונות, במקרה בו לא קיים דירוג בחברת הדירוג שנבחרה, על התאגיד הבנקאי לעשות שימוש בדירוג המפורסם הנמוך ביותר של חברת דירוג חיצונית (ECAI) אחרת שהוכרה על ידי המפקח, לפני שיפנה ליישם את האמור בסעיף 55 להוראה (זאת במידה והדירוג המפורסם עדכני ולא חלות מגבלות משפטיות או אחרות על השימוש בדירוג זה).	תשובה:
3. הפחתת סיכון אשראי (CRM)		
3.1 ביטחונות		
20.6.10	בטל (הועבר לגוף ההוראה).	שאלה 1:
	מה נכלל בהגדרת מזומן (סעיף 145(א))?	שאלה 2:
31.1.08	הגדרת מזומן בהוראה: "מזומנים בפיקדון בתאגיד הבנקאי (כמו גם תעודות פיקדון או מכשירים דומים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי המלווה) הנחשף לצד הנגדי". תוכנית חיסכון נכללת תחת הגדרת מזומן, היות ולמעשה מדובר בפיקדון, למעט במקרה בו קיימת מגבלה חוקית או אחרת על משכון תוכנית החיסכון, או על קיזוזה כנגד הלוואות שהעמיד התאגיד הבנקאי לצד הנגדי (שאלת המשכון רלוונטית לפרק הביטחונות, בעוד שאלת הקיזוז רלוונטית לסעיף 188, המאפשר קיזוז של פיקדונות והלוואות).	תשובה:
	בתאגיד בנקאי מקובל לייחס ביטחונות ללווה, ולא לעסקה. כיצד נוהג זה מתיישב עם פרק ה- CRM בהוראה? האם התאגיד הבנקאי מורשה לבצע אופטימיזציה בעת הקצאת ביטחונות לחשיפות, לצורך הבאת מזעור דרישת ההון?	שאלה 3:
31.1.08	בהתקיים דרישת הודאות המשפטית לגבי כיסוי הביטחונות את החשיפות (כלומר, בהתקיים שכל ביטחון יכול, מבחינה משפטית, לגבות כל אחת מן החשיפות), התאגיד הבנקאי רשאי להקצות את החשיפות לביטחונות באופן מיטבי, כזה שיביא לדרישת ההון הנמוכה ביותר. תחת הקצאה כזו יכול שביטחון אחד ישרת יותר מחשיפה אחת, ויכול שחשיפה אחת תגובה על ידי יותר מביטחון אחד. הקצאה מיטבית כאמור מחייבת מערכת טכנולוגית תומכת.	תשובה:
	אי התאמת תקופות לפירעון לגבי פיקדון, אם כביטחון ואם במסגרת הסכם קיזוז:	שאלה 4:

תאריך עדכון		
	• האם ניתן להכיר בפיקדון קצר מתחדש כפיקדון ארוך טווח? • האם פיקדון של לקוח, שלגביו נחסמת על ידי התאגיד הבנקאי אפשרות המשיכה, יכול להיות מפחית סיכון אשראי? • האם התשובה תשתנה אם לווים, ששעבדו פיקדונות כבטוחות לאשראי, יהיו רשאים לפדות את הפיקדונות, ובלבד שהתמורה הכספית תישמר כבטוחה כספית מופקדת בתאגיד הבנקאי ("עו"ש מוקפא"), ותוכל לשמש רק לרכישת ניירות ערך (או פיקדונות) שימשיכו לשמש כבטוחה לאשראי? • האם לשם הכרה בפיקדון, די בכך שבחווה מול הלקוח, מתחייב הלקוח שלא למשוך את הפיקדון כל עוד לא נפרע האשראי?	
11.4.11	תשובה: ככלל, לא ניתן להכיר בפיקדון קצר מתחדש כפיקדון לטווח ארוך. סעיף 203 עוסק בהגדרת תקופות הפירעון של חשיפות ושל גידורים. הסעיף קובע במפורש כי "התקופה לפירעון של החשיפה הבסיסית והתקופה לפירעון של הגידור יוגדרו שתייהן בצורה שמרנית", ו"באשר לגידור, יש להביא בחשבון אופציות גלומות שיכולות לקצר את תקופת הגידור, כך שתקופת הפירעון האפקטיבית תהיה התקופה הקצרה ביותר האפשרית. במקרים שבהם אופציית היציאה (call) נתונה לשיקול דעתו של מוכר ההגנה, התקופה לפירעון תסתיים תמיד בתאריך היציאה הראשון" (ההדגשות אינן במקור). יחד עם זאת, במקרה בו התאגיד הבנקאי שולט על מועד הפירעון של הפיקדון באופן בלעדי, כך שמועד משיכת הפיקדון אינו נתון לשיקול דעתו של בעל הפיקדון, נראה על פניו כי בעיה של אי התאמת תקופות לפירעון אינה מתרחשת. כל זאת בכפוף להיעדר "תמריץ חיובי לתאגיד הבנקאי לסיים את העסקה", כאמור בסעיף 203. פיקדונות המשמשים בטוחות לאשראי, וניתנים למשיכה במסגרת ההסדר המוצע (בתבליט השלישי בשאלה), יכולים להיחשב כמפחיתי סיכון אשראי, בתנאי שמתקיימים התנאים הקבועים בסעיף 151א (חשבון ניירות ערך הממושכן לטובת התאגיד הבנקאי). במקרה זה, יש להחיל על פיקדונות אלה את מקדמי הביטחון המפורטים בסעיף 151א. למען הסר ספק, נבהיר כי אין די בהתחייבות חוזית של הלקוח שלא למשוך את כספי הפיקדון. כדי שתאגיד בנקאי יוכל לטעון לשליטה בלעדית על פירעון הפיקדון (כאמור בפסקה הקודמת), עליו להבטיח באמצעות בקורות מיכוניות ואחרות כי ללקוח אין אפשרות למשוך את כספי הפיקדון.	
	בסיפא של סעיף 151א להוראה נדרש כי הגבלת הלקוח תהיה אפקטיבית ותוסדר משפטית ומיכונית. למה הכוונה?	שאלה 5:
27.12.10	כאשר תאגיד בנקאי מיישם את חלופה א', או את חלופה ב', בנוגע להקצאת מקדמי ביטחון לחשבון ני"ע של לקוח, או לחלקים מאותו חשבון, עליו להבטיח כי במצב בו	תשובה:

תאריך עדכון		
	הועמד אשראי ללקוח, והוא מצידו התחייב להחזיק תיק ני"ע משועבד לטובת הבנק בערך כספי מסוים, ולאחר מכן מבקש הלקוח לשנות את הרכב תיק ני"ע שלו (מבחינת כשירות ניירות הערך הכלולים בו): • קיימים מנגנונים מיכוניים לניטור החשיפה והביטחון; • קיימת לבנק זכות משפטית למנוע את השינוי בהרכב תיק ני"ע של הלקוח; וכן • הבנק לא נוהג "לחרוג, לפנים משורת הדין" לטובת הלקוח ולאפשר חריגה כאמור.	
	שאלה 6:	האם ובאלו תנאים ניתן להכיר במכשירים אשר אינם מצוינים במפורש בסעיפים 145 ו- 146 כביטחונות כשירים?
31.1.08	תשובה:	סעיפים 145 ו- 146 מכירים, בכפוף לתנאים מגבילים שונים, במכשירים כגון מזומן, זהב, ני"ע חוב, מניות וקרנות נאמנות. מכשירים אשר אינם מצוינים במפורש בסעיפים 145 ו- 146 יוכרו כביטחונות כשירים אך ורק לאחר קבלת אישור מראש ובכתב מהמפקח על הבנקים. אישור כזה יינתן לאחר שהמפקח ישתכנע שהמכשיר המבוקש מקביל, הן משפטית הן כלכלית, למכשיר הכשיר על פי ההוראה.
	שאלה 7:	האם אי התאמת תקופות לפירעון (maturity mismatch) ואי התאמת מטבע (currency mismatch) מוכרים בגישה הפשוטה לביטחונות?
31.1.08	תשובה:	<u>אי התאמת תקופות לפירעון</u> - הגישה הפשוטה לא מאפשרת אי התאמה של תקופות לפירעון. המשמעות היא שביטחון שמועד פירעונו חל לפני מועד הפירעון של החשיפה, לא יהיה מוכר לצורך הפחתת סיכון אשראי. ראה סעיפים 143 ו- 182 להוראה. <u>אי התאמת מטבע</u> - מוכרת בגישה הפשוטה, ואין דרישה להחיל מקדמי ביטחון. עם זאת, כאשר יש אי התאמת מטבע - אז בכל מקרה קיימת רצפה של 20% במשקל הסיכון (risk weight), והסייגים בסעיפים 183-185 לא יחולו (זה נלמד מכך שכל אחד מהסעיפים 183-185 דורשים התאמה מטבעית). בנוסף יש לבצע הערכה מחדש של שווי הביטחון לפחות אחת לחצי שנה (סעיף 182) - הערכה שתביא בחשבון, גם אם באופן חלקי, את השינוי בשער המטבע.
	שאלה 8:	מהי הגדרת "משמורת" (custody) בסעיפים 123 ו- 126?
28.7.08	תשובה:	הכוונה למוסד פיננסי בעל אחריות על ניירות ערך של הלקוח, אשר מספק שירותי ניהול ושמירה של ניירות הערך.
	שאלה 9:	האם ניתן להכיר בתעודות סל כביטחונות כשירים בגישה הסטנדרטית?
28.7.08	תשובה:	בשלב זה לא ניתן להכיר בתעודות סל כביטחונות כשירים בגישה הסטנדרטית.
	שאלה 10:	האם ניתן להכיר בקופת גמל נזילה כביטחון כשיר?
31.12.08	תשובה:	לא ניתן להכיר בקופת גמל כביטחון כשיר.

תאריך עדכון		
	ההוראה מאשרת שימוש בקרנות נאמנות כמפחיתות סיכון אשראי, במידה והן כוללות ני"ע כשירים. עם זאת, נתוני הרכב הקרן אינם זמינים (משום שמפורסמים בפער מסוים מיום הדיווח). מאחר שאנו רואים בקרן נאמנות ביטחון טוב מבחינת פיזור, נבקש התייחסותכם לקביעת מקדם הביטחון על פי מדיניות הקרן ולא על פי ההרכב בפועל.	שאלה 11:
1.3.09	בהתאם לסעיף 145(ו) להוראה, קרן נאמנות תוכר כביטחון כשיר רק אם היא מוגבלת להשקעה במכשירים כשירים המפורטים בסעיף 145. השאלה שיש לשאול, אם כן, היא: באלו מכשירים רשאית הקרן להשקיע? (ולא באלו מכשירים משקיעה הקרן בפועל נכון לנקודת זמן מסוימת). כך, למשל, קרן נאמנות שלפי מדיניותה מחויבת להשקיע לפחות 90% באג"ח מדינה כשירות, אך למנהל הקרן קיים שיקול דעת לגבי היתרה, איננה ביטחון כשיר (אף אם בפועל היא מושקעת כולה באג"ח מדינה). כך גם במקרים בהם קיימת במדיניות הקרן אמירה כללית, לפיה היא רשאית להשקיע אחוז מסוים מנכסיה באג"ח או במניות (שכן קיימת אפשרות שחלק מהאג"ח אינן מדורגות או מתחת לדירוג הסף שנקבע בסעיף 145(ג)), ושחלק מהמניות אינן רשומות בבורסה מוכרת / במדד ראשי). נבהיר כי מדובר בדוגמאות בלבד. מקדם הביטחון שיש להקצות לקרן נאמנות כשירה, לפי סעיף 151, הוא "הגבוה ביותר שניתן ליישם לני"ע שבו רשאית הקרן להשקיע". לדוגמה: על פי מדיניות הקרן היא משקיעה לפחות 80% מנכסיה באג"ח מדינה בעלות דירוג BBB+ לפחות, ואת היתר במניות ממדד ת"א 100. מקדם הביטחון שיוקצה לקרן <u>כולה</u> הוא 21.213% (מקדם הביטחון המתאים למניות מדד ראשי בהנחה של 20 ימי החזקה), אף אם נכון לנקודת זמן מסוימת הקרן מושקעת כולה באג"ח מדינה כשירות. על התאגיד הבנקאי ליישם הליכים שוטפים במטרה להתעדכן בשינויים במדיניות קרנות הנאמנות בהן הכיר כביטחון כשיר, הן לצורכי המשך ההכרה והן לצורכי קביעת מקדם הביטחון.	תשובה:
	לפי סעיף 151, מקדם הביטחון לאג"ח של ריבונות נקבע, בין היתר, בהתאם לדירוג הריבונות. לגבי אג"ח של מדינת ישראל, האם יש להתייחס לדירוג הבינלאומי של ישראל, או שיש ליישם את מקדם הביטחון המתאים לדירוג אופטימאלי (AAA), לאור ההקלה שניתנה בסעיף 54?	שאלה 12:
1.4.09	את סעיף 151 יש לקיים כלשונו. היינו, לכל ני"ע חוב של ריבונות, ובכלל זה ני"ע חוב של מדינת ישראל, יש להקצות את מקדם הביטחון המתאים לדירוג הבינלאומי של אותה ריבונות. סעיף 151 אינו מקנה למפקח על הבנקים שיקול דעת, ואינו מאפשר הקלה לגבי מדינת ישראל (זאת בניגוד לסעיף 54, שמקנה למפקח על הבנקים שיקול דעת לגבי משקל הסיכון של מדינת ישראל).	תשובה:
	בתאגיד בנקאי נשענים על נכסים כספיים (פיקדונות ותיקי ני"ע) של יחידים	שאלה 13:

תאריך עדכון		
	כביטחונות להבטחת חובותיהם של חייבים אחרים, כאשר אותם יחידים מוחתמים על כתב ערבות צד ג', להבטחת חובות החייב. כך למשל, התאגיד הבנקאי נשען על פיקדון כספי שבבעלות בעל מניות להבטחת חובות החברה שבבעלותו, וזאת אף אם מדובר בבעל מניות שאינו תאגיד. להבנתנו, על פי ההוראה, לצורך כשירות הפיקדון עצמו (וזאת, להבדיל מכשירות הערבות), די בכך שהפיקדון יהיה כשיר לפי ההוראה, ושהערבות תהיה תקפה ואכיפה מבחינה משפטית. קרי, אין חובה כי אף הערבות תעמוד בתנאי ההוראה בנוגע לכשירות ערבויות, מהם עולה כי ערבות של יחיד איננה כשירה.	
1.4.09	תשובה: כאשר ביטחון שהועמד על ידי צד שלישי, עומד בכל הכללים שנקבעו בהוראה לעניין כשירות הביטחון, הוודאות המשפטית, הזכות למימוש הביטחון בהקדם האפשרי במקרה של כשל, התקפות כלפי צד ג' כלשהו וכיוצא בזה דרישות, עצם קיומה של ערבות, כשלעצמה, במקביל לפיקדון הממושכן, אינה פוגעת, אלא במידה שתנאי הערבות או הדינים החלים על הצדדים, נוגסים בדרישות כאמור. נבהיר שכאשר ממושכן נכס להבטחת חיובו של אחר, מחיל סעיף 12 לחוק המשכון את דיני הערבות על היחסים שבין הממשכן, החייב והנושה. כך שאחת היא אם נחתם, בצמוד להסכם המשכון, גם כתב ערבות, אם לאו. בכל מקרה יחולו דיני הערבות על משכון לטובת צד שלישי. לפיכך, מקום שמושכן פיקדון להבטחת חיובו של אחר, יש לבדוק אם אין בעובדה שדין הממשכן כדין ערב כדי לפגוע בכשירותו של הביטחון הממושכן. למשל, אם מדובר ב"ערב מוגן", נראה כי הוראות חוק הערבות המחייבות למצות תחילה את ההליכים כנגד החייב בטרם ניתן יהיה לממש את הבטוחה שהעמיד הערב, שוללות למעשה את כשירות הביטחון (שכן לא יתקיים התנאי של יכולת מימוש מהיר של הביטחון).	
	מדדי מניות ראשיים ובורסות מוכרות (סעיף 146א) - מדדי מניות "אירופאים" עשויים לכלול גם מניות ממדינות שאינן מופיעות ברשימה. האם ניתן להכיר בבורסות ממדינות אלה כ"בורסות מוכרות"?	שאלה 14:
14.9.09	לא ניתן להכיר בבורסה שאינה מצוינת במפורש בסעיף 146א כ"בורסה מוכרת". עצם קיומם של מדדים "אירופאים" (כגון מדד ה- FTSE Eurofirst 300), הכוללים גם מניות ממדינות שאינן ברשימה, אינו מאפשר הכרה ב"בורסות מוכרות" מאותן מדינות.	תשובה:
	באיזה אופן יש לחשב את התקופה לפירעון של חשיפה באמצעות כרטיסי אשראי?	שאלה 15:
14.9.09	חשיפה באמצעות כרטיסי אשראי מאופיינת במספר רב של עסקאות, ובתקופות לפירעון שונות, בין היתר בשל האפשרות הנתונה ללקוח לביצוע עסקאות בתשלומים. סעיף 203 להוראה קובע כי: "התקופה לפירעון של החשיפה הבסיסית והתקופה לפירעון של הגידור יוגדרו שתיהן בצורה שמרנית".	תשובה:

תאריך עדכון		
	להבנתנו, חישוב אופטימאלי הוא כזה שלוקח בחשבון את התקופה לפירעון של כל עסקה בנפרד. עם זאת, לאור אינדיקציות שקיבלנו לגבי קשיים מיכונים שחישוב כזה יוצר, אנו מאפשרים לחשב את התקופה לפירעון גם לפי אחת משתי החלופות הבאות: 1. מכלול העסקאות של הלווה יחולק לחשיפות על פי תאריכי הפירעון החודשיים. לדוגמה, הלווה ביצע עסקה בסך 1,000 ש"ח בעשרה תשלומים שווים ועסקה נוספת בסך 600 ש"ח בשלושה תשלומים שווים. ללווה זה 10 חשיפות. שלוש החשיפות הראשונות הינן בסך של 300 ש"ח כל אחת, ושבע החשיפות האחרונות הינן בסך 100 ש"ח כל אחת. כל חשיפה תקבל את תאריך הפירעון שלה בפועל. 2. התאגיד הבנקאי יתייחס אל התקופה הארוכה ביותר האפשרית כתקופה לפירעון של סך החשיפות. בדוגמה שלעיל, נכון ליום ביצוע העסקאות, תהיה חשיפה אחת בסך 1,600 ש"ח עם תקופת פירעון של 10 חודשים. למען הסר ספק, התקופה הממוצעת לפירעון של כלל העסקאות אינה משקפת בשמרנות את התקופה לפירעון של העסקאות, ולכן לא ניתן להתחשב בה לעניין הפחתת סיכון אשראי.	
	סעיף 151א(ג) קובע את מקדם הביטחון לניירות ערך כשירים בתיק בו הלקוח אינו מוגבל בהחלפה של ניירות ערך ובסוג ניירות הערך בהם הוא רשאי להשקיע. כיצד על הבנק להתייחס לתנודתיות האפשרית בתיק ניירות ערך כזה (למשל לאפשרות של החלפת ני"ע כשיר בני"ע שאינו כשיר)?	שאלה 16:
27.2.11	לאור האפשרות של הלקוח להחליף ני"ע כשיר בני"ע שאינו כשיר, נקבע בסעיף 151א(ג) מקדם ביטחון שמרני בגובה 50%. בנוסף, במסגרת הערכת נאותות הלימות ההון (הוראת ניהול בנקאי מספר 211), נדרש התאגיד הבנקאי לבחון ולתעד על בסיס שוטף את התנהגות הלקוחות בחשבונות ני"ע כאמור בסעיף 151א(ג), וזאת כדי לקבוע אם יש מקום להגדיל את הקצאת ההון כנגד החשיפות המובטחות באמצעות חשבונות אלה. ללא קשר למקדם ביטחון זה, כאשר החשיפה והביטחון נקובים במטבעות שונים - יש להחיל גם מקדם ביטחון בשל אי התאמת מטבע, בהתאם לטבלה מספר 3 בסעיף 151.	תשובה:
	במדד ת"א 100 ובמדדים אחרים רשומות יחידות השתתפות (למשל: דלק קידוחים, אבנר וכו'). האם יחידות השתתפות הן ביטחון פיננסי כשיר (בדומה למניות)?	שאלה 17:
20.6.10	לעניין כשירות כביטחון פיננסי בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ניתן להתייחס ליחידות השתתפות סחירות בבורסה בישראל, המוחזקות על ידי שותף מוגבל, כאל מניות.	תשובה:
	לאור השינוי באופן ייחוס משקל סיכון לחשיפות של בנקים [פורסם ביום 20 ביוני 2010, בחוזר מס' ח-2268], האם חל שינוי באופן הטיפול באג"ח שהונפק על ידי	שאלה 18:

תאריך עדכון		
	בנקים, המשמש לביטחון? כלומר, האם בטבלה מספר 1 שבסעיף 151 להוראה יוקצו מקדמי בטחון לפי דירוג שהוא דרגה אחת נחותה מדירוג המדינה?	
20.6.10	לא. על מנת לקבוע את מקדם הביטחון לאג"ח שהנפיק בנק, כאמור בסעיף 151, יש להשתמש בדירוג האג"ח.	תשובה:
	בחוזר המפקח על הבנקים מספר ח-06-2268 נקבע עיקרון, לפיו נייר ערך חוב שהנפיק תאגיד בנקאי באמצעות חברת הנפקה (חברת בת שהיא תאגיד עזר, שכל פעילותה היא בהנפקת ניירות ערך) כמוהו כנייר ערך חוב שהנפיק התאגיד הבנקאי עצמו. האם גם מקדמי הביטחון הפיקוחיים הסטנדרטיים של אותם ניירות ערך חוב (טבלה מספר 1 בסעיף 151) מחושבים כאילו אותם ניירות ערך חוב הונפקו על ידי "תאגיד בנקאי", ולא על ידי "תאגיד"?	שאלה 19:
27.12.10	כן.	תשובה:
	סעיף 124(א) קובע כי: "כדי שביטחון יספק הגנה, קיימת חובה שלא יהיה מתאם חיובי גבוה בין איכות האשראי של הצד הנגדי ובין ערך הביטחון". האם ניתן להסתפק בכך שלצורך יישום הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 התאגיד הבנקאי לא מגדיר את הלווה ("הצד הנגדי") ואת התאגיד שהנפיק נייר ערך המשמש כביטחון, כלוה או כקבוצת לווים?	שאלה 20:
11.4.11	המנגנון המפורט בשאלה אינו מהווה "תנאי מספיק" להבטחת אי קיום מתאם גבוה בין הלווה ובין התאגיד המנפיק את הביטחון. על מנת לבסס אי קיום מתאם גבוה כאמור, נדרש כי התאגיד הבנקאי יכיר את כל הישויות הרלוונטיות. מעבר לכך, המנגנון המוצע עשוי להיות רלוונטי רק אם התאגיד, אשר מנפיק את נייר הערך המשמש כביטחון, הוא "לווה" של הבנק במונחי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313.	תשובה:
	לעניין סעיף 123א, האם ניתן להכיר בפיקדון כספי שמהווה ביטחון, אך אינו משועבד, כביטחון כשיר?	שאלה 21:
18.12.17	סעיף 123א קובע כי ביטחון יוכר כביטחון כשיר רק אם הזכות המשפטית של התאגיד הבנקאי בביטחון (משכון, למשל) תהיה תקפה כלפי כל צד שלישי. מובהר כי האמור חל גם על ביטחון מסוג פיקדון כספי שאינו משועבד, לרבות כאשר הוא מכסה חשיפה חוץ מאזנית כגון ערבות בנקאית. למען הסר ספק, נבהיר כי פיקדונות המשמשים בטוחות לאשראי יכולים להיחשב כמפחיתי סיכון אשראי, בתנאי שמקיימים את התנאים הקבועים בהוראה (תנאים תפעוליים ותנאים משפטיים).	תשובה:
3.2 קיזוז פריטים מאזניים		

תאריך עדכון		
	האם מכשירי פאסיבה (פיקדונות, תוכניות חיסכון וכדומה), אשר אינם ממושכנים לטובת חשיפת אשראי, אולם בתנאי החוזה שלהם קיימת לתאגיד הבנקאי זכות קיזוז, יכולים להיות מוכרים כביטחונות? האם לשם כך יהיה צורך בהתחייבות של הלקוח שלא למשוך את יתרות הפאסיבה עד לפירעון האשראי?	שאלה 1:
31.1.08	תשובה: כאשר לתאגיד הבנקאי יש זכות קיזוז, המוסדרת בהסכם מול הצד הנגדי, הדרך לטפל בטכניקת CRM זו אינה במסגרת פרק הביטחונות, אלא במסגרת סעיף 188 העוסק בקיזוז פריטים מאזניים. הסעיף מאפשר, בכפוף לעמידה בדרישות תפעוליות ומשפטיות המפורטות בו, לקזז בין הלוואות לפיקדונות. לפיכך, אין צורך לדון בשאלה אם בביטחונות עסקין. התוצאה, במישור של הקצאת ההון, היא אותה תוצאה כפי שהייתה מתקבלת אם היינו מתייחסים לפיקדון כביטחון, הואיל והחישוב בשתי הגישות מתבסס על אותה נוסחה מסעיף 147. לגבי הדרישה לסעיף בחוזה, לפיו מתחייב הלקוח שלא למשוך את יתרות הפאסיבה עד לפירעון האשראי, דרישה כזו קיימת היום בנספח ב' (סעיף 1(א)(5)(ב)) להוראת ניהול בנקאי תקין 311 ובסעיף 5(א) להוראת ניהול בנקאי תקין 313. עם זאת, לעת עתה אין בכוונתנו להוסיף דרישה ספציפית זו, אשר אינה מופיעה בהמלצות ועדת באזל. נדגיש כי כדי ליהנות מהקלה בדרישות ההון על בסיס סעיף 188, יש לעמוד גם בדרישות סעיפים 202-205 העוסקים באי התאמת תקופות לפירעון (maturity mismatch). בהתאם לסעיפים אלה, למעט חריגים, <u>על תקופת הפירעון של הפיקדון להיות ארוכה יותר מזו של ההלוואה</u>. המשמעות התפעולית היא שעל התאגיד הבנקאי לדאוג לכך שהלקוח לא יוכל למשוך את כספי הפיקדון כל עוד לא תמו חיי ההלוואה, אחרת, במרבית המקרים, לא יוכל התאגיד הבנקאי ליהנות מהקלת הון תודות להסכם הקיזוז. מעבר לכך, קיימת בהוראה גם דרישת הודאות המשפטית, שהיא תנאי סף לכל טכניקות ה-CRM ובכללן גם קיזוז.	
	האם ניתן לקזז בין יתרות זכות וחובה במספר חשבונות עו"ש של אותו לקוח?	שאלה 2:
31.1.08	תשובה: לא. כיוון שללקוח קיימת זכות משפטית למשוך בכל עת את יתרת הזכות בחשבון, אין כל ודאות שאכן יהיה מול מה לקזז את יתרת החובה בעת הצורך. יתרה מכך, מדובר במצב של אי התאמת תקופות לפירעון (maturity mismatch) אשר אינו אפשרי לפי ההוראה: בעוד תקופת הפירעון של יתרת הזכות (הפיקדון) היא מיידית, היות וללקוח זכות מיידית למשיכת הכספים, הרי שתקופת הפירעון של יתרת החובה ארוכה יותר (מסתיימת רק עם תום תוקף אישור התאגיד הבנקאי למסגרת החח"ד). נציין שגם תחת משטר באזל I, לא ניתן היה לקזז בין יתרות בחשבונות עו"ש במסגרת הקצאת ההון.	
	נדרשות הבהרות לגבי סעיף 188, ובכלל זה: האם נדרש הסכם קיזוז? איזה סוגים של יתרות ניתן לקזז? האם ניתן לקזז גם פיקדון של צד שלישי (דוגמת פמל"ה)? האם	שאלה 3:

תאריך עדכון		
	ניתן לקזז פיקדונות שתקופת הפירעון שלהם קצרה מתקופת ההלוואה?	
28.7.08	• סעיף 188 דורש באופן מפורש קיומו של הסכם קיזוז. פרשנותנו היא כי מדובר בהסכם קיזוז ספציפי. אין די בסעיף קיזוז כללי במסגרת מסמכי פתיחת חשבון. • במסגרת סעיף 188 ניתן לקזז אך ורק הלוואות מול פיקדונות. כל יתרה מאזנית אחרת אינה ברת קיזוז לפי סעיף 188. • לא ניתן לקזז פיקדונות שהעמיד צד שלישי. סעיף 188 קובע כי הפיקדונות וההלוואות שיקוזזו הם של <u>אותו צד נגדי</u>. עם זאת, נראה על פניו כי אין מניעה להכיר בפיקדון כזה <u>כביטחון</u> לפי סעיף 145(א), בהתקיים דרישת הודאות המשפטית. • הכרה בפיקדון כאשר קיימת אי התאמת תקופות לפירעון (קרי, תקופת הפירעון של הפיקדון קצרה מזו של החשיפה), מוסדרת בסעיפים 202-205. לפי סעיפים אלה, למעט חריגים (תקופת פיקדון מקורית מעל שנה ויתרת תקופה מעל שלושה חודשים), לא ניתן להכיר בפיקדון. גם בהתקיים החריגים, יש לבצע התאמה (הפחתה) של שווי הפיקדון בהתבסס על הנוסחה שבסעיף 205.	תשובה:
	האם במסגרת סעיף 188, ניתן לקזז יתרות חובה שנוצרו בחברות כרטיסי אשראי מול בתי עסק בגין פעולות ניכיון, או מתן מקדמות כנגד שוברים, או זיכוי עתידי של בית העסק?	שאלה 4:
28.7.08	מקדמות (או "ניכיונות") לבתי עסק, שלא עמדו בתנאי סילוק התחייבות לבית העסק לפי הוראות הדיווח לציבור, כלומר - אין אפשרות לבצע קיזוז מאזני לפי סעיף 15א¹ להוראות הדיווח לציבור, לא יקוזזו לפי סעיף 188. הסבר: סעיף 188 להוראה עוסק בקיזוז פריטים מאזניים במסגרת הפחתת סיכון אשראי. על פי הסעיף, בתנאים מסוימים ניתן לקזז בין יתרת הלוואות לבין יתרת פיקדונות. שוברי תשלום אינם פיקדון, ועל כן לא נכנסים לתחולת סעיף 188.	תשובה:
	בפעילות חברת כרטיסי אשראי כמנפיקה וכסולקת נוצרות יתרות חובה וזכות מול גופים כגון חברות כרטיסי אשראי אחרות. האם ניתן לבצע קיזוז מאזני בין יתרות אלו במסגרת סעיף 188?	שאלה 5:
28.7.08	לא.	תשובה:
	ראו תשובה לשאלה 4 לעיל.	

¹ על פי סעיף 15א בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח כספי שנתי", המטפל בסוגיית "קיזוז נכסים והתחייבויות", עשוי התאגיד הבנקאי לבצע קיזוז ביתרות המופיעות בדו"ח הכספי, בהתקיים התנאים הבאים:

(1) בגין אותן ההתחייבויות, יש לו זכות חוקית בת אכיפה (legally enforceable right) לקיזוז ההתחייבויות מהנכסים;
(2) בכוונתו לפרוע את ההתחייבויות ולממש את הנכסים על בסיס נטו או בו זמנית.

תאריך עדכון		
3.3 ערבויות ונגזרי אשראי		
	שאלה 1:	האם ערבות אשראי (להבטחת כל חובותיו והתחייבויותיו של לוה מסוים), בין אם מוגבלת בסכום ובין אם ללא הגבלה בסכום, הינה כשירה?
28.7.08	תשובה:	סעיפים 189 ו-190, אשר עוסקים בתנאי הכשירות של ערבויות, אינם מטילים מגבלות בקשר לסכום הערבות, או למספר החשיפות אותן היא מכסה. עם זאת, נדרש שהערבות תהיה "משויכת במפורש לחשיפות מסוימות או למאגר חשיפות מסוים, כך שמידת הכיסוי מוגדרת בבירור ואינה נתונה לחילוקי דעות". דרישה זו מקבלת משנה תוקף כאשר מדובר בערבות ללא הגבלה בסכום, או בערבות שהיא לכלל חובות הלווה.
	שאלה 2:	סעיפים 140 ו-189 דורשים כי ערבות תהיה בלתי מותנית, כתנאי לכשירותה. מהי ההבחנה בין ערבות מותנית וערבות שאינה מותנית?
31.12.08	תשובה:	כל תנאי הפוגע בוודאות של תשלום החוב על ידי הערב במקומו של החייב, הוא תנאי הפוסל את הערבות מלהיות כשירה לצרכי הפחתה בדרישת ההון. נבהיר כי תנאים טכניים, כגון דרישה להגשת בקשת חילוט הערבות בכתב, לא ייחשבו כתנאים הפוסלים את הערבות.
	שאלה 3:	סעיפים 142-140 ו-189 עוסקים במפחיתי סיכון אשראי מסוג "ערבויות ונגזרי אשראי". האם ביטוח אשראי מוכר גם הוא כמפחית סיכון אשראי, על פי אותם סעיפים?
20.6.10	תשובה:	כן. כותרת המסמך אינה קובעת, אלא תוכנו ומהותו. כל זמן שפוליסת ביטוח עומדת בתנאים המשפטיים והתפעוליים החלים בהוראה על ערבות, ניתן להכיר בה כמפחיתת סיכון אשראי כשירה.
	שאלה 4:	הבהרה בנוגע לכשירות פוליסת הביטוח שמנפיקה אשרא - החברה הישראלית לביטוח יצוא בע"מ, כמפחיתת סיכון אשראי.
22.5.12	תשובה:	הקביעות הבאות אינן פוגמות בכשירות פוליסת ביטוח שמנפיקה אשרא - החברה הישראלית לביטוח יצוא בע"מ, כמפחיתת סיכון אשראי: א. תנאי המאפשר לאשרא לשלם את סכום הביטוח תוך שישה חודשים (לכל היותר) מיום הכשל הראשון (מועד התשלום הראשון שלא בוצע); ב. קביעה כי "המבוטח [התאגיד הבנקאי] לא יהיה רשאי לבצע האצת פירעון [אקסלרציה] של יתרת המימון שלא שולם על פי הסכם ההלוואה אלא באישור בכתב ומראש מידי החברה [אשרא]"; ג. קביעה כי "ארעה הפרה וטרם ארע אירוע הביטוח, מתחייב המבוטח [התאגיד הבנקאי] לנקוט, בתאום מראש עם החברה [אשרא], בדרכי פעולה למניעת אירוע הביטוח ו/או הקטנת סכום ההפסד, לרבות לגביית חוב הלווה ולפעול לשם כך, במסגרת חבותו על פי כל דין";

תאריך עדכון		
	ד. קביעה כי "לאחר הפרה יעביר המבוטח לחברה כל מסמך ו/או מידע שיימסר לו בקשר עם הסכם ההלוואה"; ה. קביעה כי "לאחר קרות אירוע הביטוח ולאחר שהחברה [אשרא] שילמה את סכום ההפסד, מתחייב המבוטח [התאגיד הבנקאי] לפעול כשלוחה של החברה ולנקוט, על פי בקשת החברה בכתב, בכל הצעדים שהחברה עשויה לדרוש מזמן לזמן במטרה לגבות את סכום ההפסד, ובכלל זה להגיש תביעות משפטיות אם יידרש לכך", ובלבד שהתאגיד הבנקאי לא ישא בהוצאות הקשורות בביצוע פעולות אלו מעבר לחלקו באשראי (היחס בין האשראי שאינו מבוטח על ידי אשרא לבין האשראי המבוטח על ידי אשרא).	
	שאלה 5: סעיף 189 להוראה כולל דרישות סף ביחס לערבויות ונגזרי אשראי כשירים. בין היתר, נדרש כי הערבות תייצג תביעה ישירה כלפי ספק ההגנה, וכי לא ייכלל סעיף בחוזה ההגנה מחוץ לשליטתו הישירה של התאגיד הבנקאי, שיש בו כדי למנוע את המחויבות של ספק ההגנה לשלם במועד במקרה שהצד הנגדי המקורי נכשל מלשלם את החוב/חובותיו במועד. מדינת ישראל מעמידה מעת לעת ערבויות להתחייבויות של חברות ממשלתיות, או לוויים אחרים. מטעמים תפעוליים, עשויה המדינה לדרוש כי חילוט ערבות המדינה ייעשה בתנאי ש"נאמן" מטעם בעלי החוב יפנה לחשב הכללי. האם הסדר זה סותר את הדרישות המוזכרות לעיל?	
20.6.12	ערבות ממשלתית כמתואר בשאלה עשויה להיחשב כשירה, בהתקיים התנאים הבאים: א. שטר הנאמנות יכלול הגדרה ברורה לנסיבות בהן על ה"נאמן" להגיש בקשה לחילוט, ולא יותיר ל"נאמן" שיקול דעת בכל הקשור להליך חילוט הערבות; ב. קיומו של "נאמן" כאמור לא יגרום לדחייה משמעותית (מעל שלושה חודשים) בקבלת התשלום מהמדינה על ידי בעל החוב.	תשובה:
	שאלה 6: הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 קובעת דרישות תפעוליות ביחס לנגזרי אשראי. באופן ספציפי, התנאים המוצגים בסעיף 191(ו) קובעים כי: (1) על מנת להכיר בחוזה נגזר אשראי, זהותם של השותפים האחראים לקבוע אם אירוע אשראי התרחש (מה שמכונה בפרקטיקה Determination Committee, להלן "ועדת קביעה"), חייבת להיות מוגדרת בברור; (2) קביעה זו לא תהיה באחריותו הבלעדית של מוכר ההגנה; (3) לרוכש ההגנה חייבת להיות זכות/יכולת להודיע לספק ההגנה על התרחשותו של אירוע אשראי. בהינתן פרקטיקת השוק שהתפתחה לאחרונה בעקבות פרוטוקול הביג-באנג (Big Bang Protocol), אשר כל המשתתפים בשוק נגזרי האשראי חתמו עליו, נדרשת הבהרה האם וכיצד ישפיע פרוטוקול זה על ההכרה בנגזרי אשראי.	

תאריך עדכון		
5.12.13	ניתן להכיר בנגזרי אשראי הכפופים לפרוטוקול הביג-באנג. דרישות סעיף 191(ו) עדיין יקוימו אם: • לרוכש ההגנה זכות/יכולת לבקש מ"ועדת הקביעה" לפסוק, כך שהרוכש אינו חסר השפעה; וכן, • "ועדת הקביעה" אינה תלויה במוכר ההגנה. משמעות הדבר היא שהתפקידים והזהויות מוגדרים בברור בפרוטוקול, וקביעת אירוע אשראי איננה באחריותו הבלעדית של מוכר ההגנה.	תשובה:
3.4 כללי		
	מהי "תקופת החזקה" (holding period)?	שאלה 1:
31.1.08	כאמור בסעיף 135, "תקופת החזקה" היא תקופת הזמן הממוצעת הנדרשת, להערכת ועדת באזל, כדי לסגור את הפוזיציה / לממש את הביטחון. ההוראה מבחינה בין שלוש תקופות החזקה שונות, בהתאם לסוג העסקה: עסקאות מסוג רכש חוזר - 5 ימים, עסקאות שוק הון אחרות - 10 ימים, ועסקאות מובטחות - 20 ימים. ראו פירוט בסעיפים 135 ו-166 עד 169 להוראה.	תשובה:
	כיצד יטופל "ביטוח משכנתאות" במסגרת סיכון האשראי?	שאלה 2:
27.2.11	ביטוח משכנתאות יוכר כמפחית סיכון אשראי (CRM), במסגרת הפרק העוסק בערביות ונגזרי אשראי. כלומר, לגבי הסכום המוגן בפוליסת הביטוח, משקל הסיכון של חברת הביטוח יחליף את משקל הסיכון של הצד הנגדי. הגנת אשראי כזו תוכר אם היא עומדת בתנאים התפעוליים והמשפטיים הנדרשים מערבות (סעיפים 189, 190 ו-195). תנאי כללי להכרה בערבות הוא שהתשלום מספק ההגנה במקרה כשל יתבצע במועד (timely manner) - סעיפים 189 ו-190(א). לגבי ביטוח משכנתאות נקבע חריג (בהתבסס על הוראות הדירקטיבה האירופית (CRD), לפיו חוזי ביטוח המקנים לרוכש ההגנה את הזכות לקבל את מלוא סכום הביטוח תוך 24 חודשים מיום אירוע האשראי, עונים לתנאי של timely manner. הסכם לביטוח הלוואה לדיור, בו מתחייבת חברת הביטוח לשלם את סכום הביטוח רק לאחר מכירת הנכס, עשוי לעמוד בדרישות סעיף 201ב, ולהיות מוכר כמפחית סיכון אשראי כשיר, אם נקבע מנגנון לתשלום מקדמות על חשבון תגמולי הביטוח, העומד בתנאים הבאים: א. תשלומי המקדמות מכסים לכל הפחות את תשלומי ההלוואה שמועד פירעונם עבר, ולא שולמו (סכום ההלוואה שבפיגור); ב. קיימת הגדרה ברורה של המקרים בהם מאבד מקבל ההגנה (התאגיד הבנקאי) את זכותו לקבלת תגמולי הביטוח, ומהגדרה זו עולה כי רק במצב בו מקבל ההגנה מתרשל תפעולית באופן שאינו מאפשר מימוש הבטוחה, נמנעת ממנו	תשובה:

תאריך עדכון		
	הזכות לקבלת תגמולי הביטוח ; ג. בהסכם בין חברת הביטוח למקבל ההגנה מוסכם כי בסיטואציות מוצדקות (שיוגדרו היטב) תינתן למקבל ההגנה ארכה למימוש הנכס, מבלי שיאבד את זכאותו לקבלת תגמולי הביטוח. למען הסר ספק, ביטוח משכנתאות יוכר אך ורק כמפחית סיכון אשראי במסגרת ה-CRM, ולא כמפחית LTV לצורך הקביעה האם ההלוואה תוכר כהלוואה במשכון דירת מגורים או לא.	
	מה המשמעות של המושג "תחום שיפוט רלוונטי" המופיע בסעיף 118 ובסעיפים אחרים בהוראה ?	שאלה 3:
28.7.08	המונח "תחום שיפוט רלוונטי" מתייחס בדרך כלל ליכולת האכיפה של ההסכמים אליהם מתייחס הסעיף הרלוונטי, בכל אחד מהמקומות בהם יידרש הליך אכיפה. המונח מתייחס, למשל, להסכמים עם צדדים הכפופים למערכת משפטית שונה, כגון צדדים מחו"ל.	תשובה:
	התאגיד הבנקאי נוהג לקבל בטוחות שונות מחו"ל (בעיקר ערבויות מבנקים, או מישויות אחרות מחו"ל). הדרישה הכללית לוודאות משפטית, כאמור בסעיפים 117 עד 118א להוראה, מטילה על התאגיד הבנקאי עלויות גבוהות. היות שמדובר בבדיקות שלרוב אינן מבוצעות היום, לא תמיד יש לתאגיד הבנקאי את היכולות המשפטיות לבצע את הבדיקות, עליו להיעזר במשפטנים מחו"ל וכיוצא באלה. בין היתר משמעות הדבר היא שלגבי ערבויות מסוימות יאלץ התאגיד הבנקאי לבצע בדיקה פרטנית של כל ערבות וערבות. מהי עמדת בנק ישראל בעניין?	שאלה 4:
14.9.09	על כל מפחית סיכון אשראי, הן מישראל והן מחו"ל, לעמוד בתנאי הודאות המשפטית שבסעיפים 117 עד 118א להוראה. בנוסף, עליו לעמוד בתנאים המשפטיים והתפעוליים הייחודיים לסוגו (למשל במקרה של ערבויות - בדרישות שבסעיפים 189 ואילך). בהיעדר ודאות משפטית כאמור, לא ניתן להכיר במכשיר כ- CRM כשיר. במידה והמשמעות, לגבי בטוחות מסוימות, היא העמסת עלויות משמעותיות נוספות על התאגיד הבנקאי - יכול הוא לבחון את הנושא בשיקולי עלות-תועלת ולבחור כיצד לפעול. אין חובה ליישם את מסגרת ה-CRM לכל סוגי הבטוחות. מיותר לציין כי אכן יתכנו מקרים רבים בהם נדרשת בדיקה פרטנית של ערבויות (או של כל בטוחה אחרת), וזאת כדי לוודא כי הערבות הספציפית עומדת בכל התנאים התפעוליים הקבועים בהוראה. בדיקה פרטנית זו אינה קשורה, דווקא, למקור הערבות, אם כי ניתן להניח כי במקרה בו מדובר בערבות מחו"ל, שאינה על פי נוסח סטנדרטי אותו נוהג התאגיד הבנקאי לקבל, אכן תידרש בחינה פרטנית.	תשובה:
	האם הגדרת "אירוע האשראי" במכשיר הגנת האשראי (למשל, ערבות או פוליסת ביטוח אשראי), אשר מקנה לתאגיד הבנקאי את הזכות לקבל שיפוי, חייבת להתאים	שאלה 5:

תאריך עדכון		
	להגדרת הכשל של גישת IRB (סעיפים 452-457 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204)?	
20.6.10	לא.	תשובה:
	בעסקת הגנת אשראי ייתכן שמועד "הפעלת" ההגנה יהיה מאוחר ממועד "הכשל של הלקוח". למשל כאשר נרכשת הגנה להתחייבות חוץ מאזנית (הלווה נקלע לכשל, אך החשיפה בכשל היא יתרה חוץ מאזנית, כגון ערבות, שהגנה בגינה תידרש רק כאשר היא תומר לאשראי). האם על מנת לעמוד בתנאי הכשירות שהתשלום מספק ההגנה במקרה כשל יתבצע במועד (timely manner) - סעיפים 189 ו-190(א), נדרש שתשלום הפיצוי בפועל לתאגיד הבנאי יתבצע כבר במועד ה"כשל של הלווה"?	שאלה 6:
20.6.10	בהתאם לסעיף 190(א), ספק ההגנה יכול ליטול על עצמו את התחייבויות התשלום העתידיות של הצד הנגדי המכוסות על ידי מכשיר הגנת האשראי (הערבות, בלשון ההוראה). לפיכך, אין דרישה לתשלום לפני מועד התממשות הנזק לרוכש ההגנה.	תשובה:
	לגבי מכשירים נגזרים, ההבחנה בין התיק למסחר לבין התיק הבנקאי אינה ברורה. האם כנגד מכשירים נגזרים ניתן יהיה להשתמש בטכניקות CRM?	שאלה 7:
20.6.10	כן, ניתן להשתמש בטכניקות CRM כנגד מכשירים נגזרים. סעיף 112 להוראה קובע כי הגישה המקיפה לביטחונות תיושם גם לגבי סיכון האשראי בנגזרי OTC שנרשמו בתיק למסחר. <u>הסבר</u> - צריך לחשב סיכון אשראי צד נגדי בגין נגזרים, בין אם הם בתיק הבנקאי ובין אם הם בתיק הסחיר. סיכון זה מחושב על כל סוגי הנגזרים. אין לטעות ולחשוב שסיכון אשראי צד נגדי מחליף את הסיכון הספציפי. ישנם נגזרים מסוימים עליהם חל גם סיכון ספציפי, בנוסף לסיכון אשראי צד נגדי (למשל, חוזה על אג"ח קונצרני).	תשובה:
	בפעילות בנגזרים אשר עונה לתנאים של יישום הגישה המקיפה של טכניקות CRM, קיים נגזר שהוא חוזה עתידי דולר/אירו (פורוורד לקניית דולרים תמורת אירו), שכנגדו קיים לתאגיד הבנקאי ביטחון בצורה של פיקדון שקלי. האם במצב זה נדרש להוסיף מקדם ביטחון בשל אי התאמת מטבע, על אף העובדה שהחשיפה נטו, שחושבה בהתאם להוראות נספח ג', מתורגמת לשקלים חדשים?	שאלה 8:
20.6.10	מקדם הביטחון הנדרש בגין אי התאמת מטבע מפצה על התנודתיות הפוטנציאלית בערך הביטחון לעומת ערך החשיפה. בעסקה המתוארת בשאלה, התרגום לשקלים חדשים נעשה לצרכי הצגה בלבד. לפיכך, אכן יש להפעיל מקדם ביטחון בגין אי התאמת מטבע (כמו בכל מקום בו קיימת אי התאמה בין מטבע החשיפה ומטבע הביטחון).	תשובה:
5. מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 206		
5.1 גישות להקצאת הון (סעיפים 645-648)		

תאריך עדכון		
	שאלה 1:	כיצד תחושב ההכנסה הגולמית לפי הגישות השונות?
31.12.08	תשובה:	נספח ב' מפרט את אופן חישוב ההכנסה הגולמית עבור תאגיד בנקאי, ועבור חברת כרטיסי אשראי.
	שאלה 2:	אלו גישות להקצאת הון בגין הסיכון התפעולי מותרות ליישום בחברות הבנות, והאם גישות אלו יכולות להיות שונות מזו המיושמת בקבוצה הבנקאית כולה?
20.6.10	תשובה:	לפי סעיף 647, תאגיד בנקאי לא יורשה להשתמש בגישות שונות עבור פעילויות שונות, הן ברמת התאגיד הבנקאי והן ברמת הקבוצה. לפיכך, הקצאת ההון בגין הסיכון התפעולי תיעשה בגישה אחידה על בסיס מאוחד.
5.2 מיפוי לקווי עסקים		
	שאלה 1:	האם ניתן למפות את קווי העסקים לפי ביאור 29 (מגזרי פעילות ואזורים גיאוגרפיים)? אם כן, האם נדרשות התאמות בין ביאור זה לבין קווי העסקים שנקבעו בהוראה? האם נדרש למפות את קווי העסקים באופן נפרד מביאור 29, כלומר ישירות לפי הגדרת הפעילויות שנקבעו בהוראה?
31.1.08	תשובה:	יש למפות את כל פעילויות התאגיד הבנקאי השונות לקווי העסקים, כפי שנדרש בהוראה. יובהר שמיפוי לפי ביאור 29 מחייב התאמות בכדי לעמוד בהנחיות ההוראה, זאת כיוון שהפילוח לפי ביאור 29 הוא לפי לקוח, בעוד שהפילוח שנקבע בהוראה הוא לפי פעילות (ובחלק מהמקרים משלב פעילות ולקוח). אין בכוונתנו להתייחס לתשתית באמצעותה בוחר התאגיד הבנקאי לאסוף את המידע כאמור לעיל, ובלבד שהמידע המתקבל עומד בנדרש בהוראה, ובכללן עקביות, שלמות, מהימנות ותיעוד. בכל מקרה, על התאגיד הבנקאי להקפיד לקיים נתיב ביקורת ברור שיאפשר בדיקת נכונות ונאותות הנתונים המתקבלים, למשל דוח התאמה לדיווח הכספי. נראה כי התאמת נתוני ביאור 29, המבוססת על אומדנים, אינה עומדת בדרישות אלה.
	שאלה 2:	כיצד יש למפות הכנסה מכרטיסי אשראי?
31.1.08	תשובה:	הכנסה מפעילות כרטיסי אשראי (פרטי, מסחרי ותאגידי, וקמעונאות) תסווג לקו העסקים "בנקאות קמעונאית". לעומת זאת, ההכנסה מפעילות סליקת בתי העסק תסווג לקו העסקים "תשלומים וסילוקין". יש להתייחס לתקבולים מבתי עסק נטו, בניכוי תשלומי עמלות.
	שאלה 3:	כיצד יש לסווג הכנסה מני"ע מפעילות יחיד, שהוא בעל שליטה בחברה?
31.1.08	תשובה:	יש לשמור על אחידות באופן הטיפול ביחיד זה בסיכונים השונים (אשראי, תפעולי ושוק). כלומר, במידה ויחיד זה מטופל במסגרת סיכוני האשראי כקמעונאי, כך הוא יטופל במסגרת הסיכון התפעולי.

תאריך עדכון		
	שאלה 4:	כיצד תסווג פעילות בני"ע של חברה, שאינה מטופלת כקמעונאית?
31.1.08	תשובה:	פעילות בני"ע של גורם שאינו קמעונאי תטופל במסגרת קו העסקים "סחר ומכירות".
	שאלה 5:	כיצד יש לסווג הכנסות מדמי משמרת?
31.1.08	תשובה:	יש להבדיל בין הכנסות דמי משמרת מני"ע, וממכשירים פיננסים אחרים. <u>הכנסות מדמי משמרת ני"ע:</u> • לקוח קמעונאי - יכללו בקו העסקים "בנקאות קמעונאית". • לקוח שאינו קמעונאי - יכללו בקו העסקים "בנקאות מסחרית". <u>הכנסות מדמי משמרת במכשירים פיננסים אחרים -</u> • יכללו בקו העסקים "שירותי סוכנות".
	שאלה 6:	כיצד תסווג הכנסה גולמית מנגזרים?
31.1.08	תשובה:	ההכנסה הגולמית מנגזרים תמוין לשלוש קטגוריות: • גידור - ניתן לזהות באופן מדויק את הנכס המגודר, ובהתאם לזיהוי זה תוקצה ההכנסה הגולמית לקו העסקים הרלוונטי. • ALM - פעילות זו מגינה על הפעילות בתיק הבנקאי. במידה וניתן לשייך פעילות ALM בנגזרים מסוימים לקו העסקים הקמעונאי, או לקו העסקים המסחרי, התאגיד הבנקאי רשאי לעשות כן. נגזרים אשר לא ניתן לשייכם כאמור, קרי, אשר הפעילות בהם מבוצעת מול הפוזיציה הכוללת של התאגיד הבנקאי, ישויכו לקו עסקים "סחר ומכירות" (חלוקה זו רלוונטית רק לגישת TSA). • אחרים - הכנסה מפעילות נגזרים אחרים (פעילות למסחר) תסווג לקו העסקים "סחר ומכירות".
	שאלה 7:	האם ניתן לסווג רווחי אקוויטי לפי קווי העסקים בחברה המוחזקת?
31.1.08	תשובה:	רווחי האקוויטי יסווגו במספר אחד ללא פיצול, לקו העסקים "סחר ומכירות".
	שאלה 8:	כיצד יש להתייחס להכנסות מחברה מוחזקת, שהשקעה בה מנוכה מההון העצמי של התאגיד הבנקאי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202?
31.1.08	תשובה:	הכנסות מחברה מוחזקת המנוכה מההון העצמי של התאגיד הבנקאי לא יכללו בחישוב ההכנסה הגולמית.
	שאלה 9:	האם בכוונת הפיקוח לפרט את אופן מיפוי פעילויות התאגידיים הבנקאיים לקווי העסקים, מעבר לאמור בנספח א', ולאמור בקובץ שאלות ותשובות זה?

תאריך עדכון														
31.12.08	אין בכוונתנו לפרט, או לאשר כי פעילות ספציפית כזו או אחרת נכללת בקו עסקים כזה או אחר. ככלל, כל עוד עומד התאגיד הבנקאי בעקרונות המפורטים בנספח א', יהיה עליו לקבוע על פי שיקול דעתו, ובהתאם לאופי הפעילות שלו ולמבחן הסבירות, את הגישה למיפוי קווי העסקים שבנספח א', ובפרט איזו פעילות נכללת בכל אחד מקווי העסקים. נבהיר כי הערת שוליים 255 מביאה דוגמה לגישה אפשרית אחת, בה יכול התאגיד הבנקאי להשתמש לצורך מיפוי פעילותיו, ואינה פוטר את התאגיד הבנקאי מהפעלת שיקול דעת התואם את אופי פעילותיו.	תשובה :												
5.3 חישוב הכנסה גולמית														
	לצורך חישוב הכנסה גולמית לפי הגישה הסטנדרטית, האם יש לאסוף נתונים ברמת עסקה בודדת, או שמספיק לאסוף נתונים ברמת הפעילות?	שאלה 1 :												
31.1.08	בהוראה נקבע שאיסוף נתוני ההכנסה הגולמית יעשה ברמת פעילות/עסקה. לא נדרש שהאיסוף יעשה ברמת העסקה, ומקובלת עלינו הפרשנות לפיה האיסוף יעשה ברמת הפעילות, ובלבד שיעמוד בקריטריונים הקבועים בהוראה. עם זאת, נראה שקיים יתרון לאיסוף נתונים ברמת העסקה, לצורך ניהול הסיכון התפעולי.	תשובה :												
	כיצד יש לחשב את ההכנסה הגולמית בגין פעילות שנרכשה ובגין פעילות שנמכרה/הופסקה?	שאלה 2 :												
	פעילות שנרכשה - הקצאת הון בגין פעילות שנרכשה תבוצע על ידי הוספת הנתונים ההיסטוריים של ההכנסה הגולמית מהפעילות שנרכשה לנתונים ההיסטוריים של ההכנסה הגולמית ב- 12 הרבעונים האחרונים של התאגיד הבנקאי, בהסתמך על דוחות מבוקרים/סקורים. כאשר הדוחות המבוקרים/סקורים אינם זמינים, יורשו התאגידים הבנקאיים לעשות שימוש באומדנים, באישור המפקח. דוגמה : חברה רכשה פעילות בסוף שנת X+1. לפי אומדן (בהנחה שאין דו"ח כספי), הכנסה גולמית בפעילות בשנה X היא 2 ש"ח, לפי דוח כספי הכנסה גולמית של הפעילות בשנה X+1 היא 4 ש"ח ולאחר הרכישה בשנת X+2 נבעה הכנסה גולמית של 6 ש"ח מהפעילות (הדוגמה מוצגת לפי שנים, בעוד שהחישוב המדויק ייעשה לפי רבעונים). <table><tr><td>שנה X+2</td><td>שנה X+1</td><td>שנה X</td><td></td></tr><tr><td>10 ש"ח</td><td>10 ש"ח</td><td>10 ש"ח</td><td>פעילות שוטפת</td></tr><tr><td>6 ש"ח</td><td>4 ש"ח (דוח כספי)</td><td>2 ש"ח (אומדן)</td><td>פעילות שנרכשה</td></tr></table> ההכנסה הגולמית הממוצעת של הקבוצה לשנת x+2 היא (בש"ח) :	שנה X+2	שנה X+1	שנה X		10 ש"ח	10 ש"ח	10 ש"ח	פעילות שוטפת	6 ש"ח	4 ש"ח (דוח כספי)	2 ש"ח (אומדן)	פעילות שנרכשה	תשובה :
שנה X+2	שנה X+1	שנה X												
10 ש"ח	10 ש"ח	10 ש"ח	פעילות שוטפת											
6 ש"ח	4 ש"ח (דוח כספי)	2 ש"ח (אומדן)	פעילות שנרכשה											

תאריך עדכון																	
	$\frac{(10+2)+(10+4)+(10+6)}{3}=14$ פעילות שהופסקה/נמכרה - אין להפחית הכנסה גולמית היסטורית מחישוב ממוצע ההכנסה הגולמית ב- 12 הרבעונים האחרונים, בגין הפעילות שהופסקה/נמכרה. כלומר, ברבעונים הקודמים תיכלל הכנסה מהפעילות בחישוב ההכנסה הגולמית וברבעונים שלאחר הפסקת הפעילות/המכירה, סביר להניח שלא תהיה מהפעילות הכנסה שצריכה להיכלל בחישוב בהכנסה הגולמית. יובהר שבמידה ומתקבלת הכנסה נוספת מהפעילות לאחר הפסקתה/מכירתה, תיכלל הכנסה זו בחישוב ההכנסה הגולמית. דוגמה: חברה מכרה פעילות בסוף שנת X+2. להלן חישוב ההכנסה הגולמית בסוף שנת X+2 ובסוף שנת X+3 (הדוגמה מוצגת לפי שנים, בעוד שהחישוב המדויק ייעשה לפי רבעונים). <table><tr><td>X שנה</td><td>X+1 שנה</td><td>X+2 שנה</td><td>X+3 שנה</td><td></td></tr><tr><td>10 ש"ח</td><td>10 ש"ח</td><td>10 ש"ח</td><td>10 ש"ח</td><td>פעילות שוטפת</td></tr><tr><td>2 ש"ח</td><td>4 ש"ח</td><td>6 ש"ח</td><td>-</td><td>פעילות שנמכרה</td></tr></table> הכנסה גולמית בשנת X+2 (בש"ח): $\frac{(10+2)+(10+4)+(10+6)}{3}=14$ הכנסה גולמית בשנת X+3 (בש"ח): $\frac{(10+4)+(10+6)+10}{3}=13.33$ <td></td>	X שנה	X+1 שנה	X+2 שנה	X+3 שנה		10 ש"ח	10 ש"ח	10 ש"ח	10 ש"ח	פעילות שוטפת	2 ש"ח	4 ש"ח	6 ש"ח	-	פעילות שנמכרה	
X שנה	X+1 שנה	X+2 שנה	X+3 שנה														
10 ש"ח	10 ש"ח	10 ש"ח	10 ש"ח	פעילות שוטפת													
2 ש"ח	4 ש"ח	6 ש"ח	-	פעילות שנמכרה													
	כיצד יש להתייחס להכנסות מדיבידנד וממכירת ני"ע לפי ה- ASA?	שאלה 3:															
31.1.08	לצורך חישוב ההכנסה הגולמית לקו העסקים המסחרי, היתרה המאזנית של ני"ע בתיק הבנקאי נכללת ביתרת הלוואות ומקדמות, וזוקפים בגינה הכנסה גולמית לפי מרווח של 3.5%. לפיכך, רווח / הפסד ממכירת ני"ע, והכנסות מדיבידנד מני"ע, בתיק הבנקאי לא יכללו בחישוב ההכנסה הגולמית ביתר ששת קווי העסקים. לעומת זאת, ההכנסות מני"ע בתיק למסחר, לרבות התאמת שווי, רווח / הפסד ממכירה והכנסות מדיבידנד, ייכללו בקו העסקים "סחר ומכירות" ולכן נכנסים להכנסה הגולמית ביתר ששת קווי העסקים.	תשובה:															
	לפי הגישה הסטנדרטית האלטרנטיבית, יש לכלול מזומנים ביתרת הלוואות ומקדמות בקו העסקים הקמעונאי. מה יש לכלול ביתרת המזומנים?	שאלה 4:															

תאריך עדכון		
31.1.08	יתרת המזומנים תכלול רק שטרי כסף ומעות המוחזקות בקופות התאגיד הבנקאי. אין לכלול ביתרת המזומנים פיקדונות בבנק ישראל, או כל פיקדונות אחרים.	תשובה:
6. מדידה והלימות הון - סיכון שוק - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208		
6.1 סיווג מכשיר פיננסי בתיק למסחר		
	מהם הקריטריונים להכללת מכשיר פיננסי בתיק למסחר?	שאלה 1:
31.1.08	הקריטריונים המפורטים בסעיף 688 הינם תנאי סף. מכשיר שלא יעמוד בקריטריונים אלו לא יוכל להיכלל בתיק למסחר. כך: יש להגדיר מראש את טווח הזמן הצפוי להחזקה, יש לבצע שיערוך יומי של המכשירים, יש לקיים מעקב פעיל אחר הפוזיציות תוך התייחסות למקורות מידע שוק, לנזילות הפוזיציות ועוד.	תשובה:
	האם ני"ע למסחר יכללו בתיק למסחר?	שאלה 2:
31.1.08	ני"ע למסחר יכללו בתיק למסחר, ובלבד שני"ע הנכללים עונים להגדרות המפורטות בהוראה. "ני"ע זמינים למכירה" ו"ני"ע לפדיון" לא ייכללו בדרך כלל בתיק למסחר.	תשובה:
	כיצד יש להתייחס לקרנות הון סיכון, קרנות גידור ואחרות שרשומות בתיק למסחר?	שאלה 3:
31.1.08	פריטים אלו יכללו בתיק הבנקאי, בהתאם להערת שוליים 3 למסגרת העבודה של באזל II, לפיה "open equity stakes in hedge funds", וכן "private equity investment", אינם עומדים בקריטריונים הנדרשים מפריטים הרשומים בתיק הסחיר.	תשובה:
	האם ני"ע המופקדים על ידי התאגיד הבנקאי בחשבון בטוחות, ומשועבדים לטובת בנק ישראל כנגד אשראי אשר מועמד לתאגיד הבנקאי (במסגרת פעילות במערכת RTGS), יכולים להיכלל בתיק למסחר?	שאלה 4:
21.8.08	מכשיר פיננסי אשר כלול בתיק למסחר חייב להיות חופשי מכל מגבלה על סחירותו, או שניתן לגדר אותו לחלוטין. מאחר וקיימת מגבלה על סחירות ניירות הערך המופקדים בחשבון הבטוחות, הם אינם יכולים להיחשב כחלק מהתיק למסחר.	תשובה:
	האם ני"ע המופקדים על ידי התאגיד הבנקאי בחשבון בטוחות ומשועבדים לטובת מסלקת מעו"ף, או מסלקת הבורסה בת"א (או מסלקה אחרת), יכולים להיכלל בתיק למסחר?	שאלה 5:
21.8.08	בהתאם לאמור לעיל, מאחר וקיימת מגבלה על סחירות ניירות הערך המופקדים בחשבון הבטוחות, הם אינם יכולים להיחשב כחלק מהתיק למסחר.	תשובה:
6.2 סיכון ספציפי		
	האם הקצאת הון בגין הסיכון הספציפי בתיק למסחר מחליפה את הקצאת ההון בגין סיכון האשראי?	שאלה 1:
31.1.08	בהתייחס לאג"ח ולמניות בתיק למסחר, הקצאת הון בגין סיכון שוק ספציפי מחליפה	תשובה:

תאריך עדכון		
	את הקצאת ההון בגין סיכון האשראי.	
	האם סיכון ספציפי בתיק למסחר ידווח במסגרת סיכון אשראי או סיכון שוק?	שאלה 2:
31.1.08	סיכון ספציפי ידווח במסגרת סיכון שוק.	תשובה:
6.3 סיכון אשראי צד נגדי		
	כיצד משקללים סיכון אשראי צד נגדי עבור נגזרים הרשומים בתיק למסחר?	שאלה 1:
31.1.08	סיכון אשראי צד נגדי מחושב בנוסף לסיכון שוק כללי וספציפי. שווה ערך אשראי בגין סיכון אשראי צד נגדי, בגין נגזרים הרשומים בתיק למסחר, ישוקלל לפי משקלי הסיכון המוגדרים לתיק הבנקאי.	תשובה:
6.4 התאמות להערכות שווי		
	מה המשמעות של התאמות להערכות שווי של פוזיציות בתיק למסחר, על פי סעיפים 698-701?	שאלה 1:
31.1.08	סעיפים 698 עד 701 להוראה מפרטים את אופן הטיפול בנושא התאמות להערכות שווי. טיפול זה חשוב במיוחד בהתייחס לפוזיציות פחות נזילות, כאשר נעשה שימוש בהערכות של צד שלישי, וכן כאשר מתבצע שיערוך לפי מודל. סעיף 701 קובע כי: "התאמות/רזרבות להערכות שווי המתבצעות על פי סעיף 700 חייבות להשפיע על ההון הפיקוחי לפי דרישות ההון המזערי, והן עשויות להיות גבוהות יותר מאלו שנעשות לפי תקנים חשבונאיים פיננסיים". במסגרת הערכת נאותות הלימות ההון (הוראת ניהול בנקאי מספר 211), קיימת התייחסות למקרים בהם התאגיד הבנקאי נדרש לבצע התאמות להערכות שווי. כך, על פי סעיף 778(ii) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211, עבור תיק מפוזר, אשר מורכב ממכשירים בעלי נזילות גבוהה, ושאינו כולל פוזיציות ריכוזיות בשוק, ההערכה של התיק, בצירוף הדרישות הכמותיות המפורטות בהוראה מייצגות באופן הולם את הקצאת ההון הנדרשת לסגירת פוזיציות תוך עשרה ימים. אולם, לתיקים פחות מפוזרים, לתיקים הכוללים פוזיציות פחות נזילות, לתיקים המייצגים ריכוזיות גבוהה ביחס למחזורים בשוק, ולתיקים הכוללים נתח גדול של פוזיציות המשוערכות לפי מודל, או שנעשה שימוש בהערכות של צד שלישי, הקצאת ההון המפורטת אינה מספיקה. בנסיבות אלו המפקח יבחן אם התאגיד הבנקאי מקצה מספיק הון לסיכוני שוק. במצב בו ימצא שההון המוקצה נמוך מהנדרש, התאגיד הבנקאי יידרש לסגור פוזיציות, או להקצות הון נוסף.	תשובה:
	האם יש לבצע עדכון לשערוך של המכשירים הפיננסיים הנמצאים בתיק למסחר, בהתאם לנזילות, עבור כל מכשיר פיננסי הנמצא בתיק למסחר (לדוגמה: יתרות לא מהותיות בני"ע מסוימים לא ישוערכו מחדש בהתאם למידת הנזילות)? האם יש לבצע זאת באופן פרטני, או על בסיס התיק כולו?	שאלה 2:

תאריך עדכון		
21.8.08	אין צורך לבצע התאמה להערכת שווי עבור כל מכשיר בתיק למסחר, אלא עבור מכשירים שהתאגיד הבנקאי מזהה שבהם עלולה להתעורר בעיה בהערכת השווי. ההוראה אינה מפרטת במפורש כיצד יש לבצע את ההתאמות להערכת שווי. התאגיד הבנקאי יחליט על הדרך שנראית לו המתאימה ביותר, כך שמכלול האלמנטים המפורטים בהוראה יילקחו בחשבון.	תשובה:
6.5 הקצאת הון בגין הסיכון הגלום באג"ח להמרה (סעיף 709(i))		
	שאלה 1: כיצד יש לקבוע אם אג"ח להמרה נסחר במסלול אג"חי, או במסלול מנייתי, לצורך הקצאת הון?	
31.1.08	לכל תאגיד בנקאי יש את הגמישות לקבוע באיזה אופן ייקבע אם האג"ח נסחר על פי מסלול מנייתי או על פי מסלול אג"חי, ובלבד שיכלול זאת באופן ברור במסמך המדיניות שלו ובנהליו. כך למשל ניתן להשתמש בכללים הבאים: • אם אג"ח נסחר בתשואה קטנה או שווה לאפס - הוא יסווג במסלול המנייתי, אחרת - יסווג במסלול האג"חי. • אימוץ הכללים המפורטים בהוראות ה- OSFI, לפיהם, אג"ח להמרה יטופלו כמניות כאשר מתקיימים התנאים הבאים: א. התאריך הראשון אשר בו תתבצע ההמרה הינו פחות משלושה חודשים קדימה, או שהתאריך הבא להמרה (כאשר הראשון עבר) הינו פחות משנה קדימה. ב. האג"ח נסחר בפרמיה של פחות מ- 10%, כאשר הפרמיה מוגדרת כשווי השוק של האג"ח פחות שווי השוק של המניה המשמשת כנכס בסיס, המבוטא באחוזים משווי השוק של המניה המשמשת כנכס בסיס.	תשובה:
6.6 אישור מודל מתקדם להקצאת הון בגין סיכונים שוק		
20.6.10	בטל.	שאלה 1:
6.7 נגזרי זהב		
	שאלה 1: האם תאגיד בנקאי רשאי לקחת פוזיציה בנגזרי זהב על חשבון הנוסטרו שלו?	
28.7.08	תאגיד בנקאי אינו רשאי לקחת פוזיציה בנגזרי זהב על חשבון הנוסטרו שלו לצורכי מסחר, אלא רשאי לקנות ולמכור מכשירים פיננסיים נגזרים על מחיר הזהב עבור לקוחותיו, במסגרת פעילות תיווך בלבד. סעיף 10 לחוק הבנקאות (רישוי), המפרט את תחומי הפעולה שבנק רשאי לעסוק בהם מתייחס לזהב בסעיף קטן (6): "השקעה בניירות ערך או <u>בזהב המיועד לצרכים מוניטריים</u>" (הדגשה לא במקור).	תשובה:

תאריך עדכון		
	מדובר בהשקעה בזהב כרזרבה לצרכי נזילות, ולפיכך, אין התאגידים הבנקאיים רשאים לרכוש זהב לצרכי השקעה עצמית, אלא ככל שהזהב משמש כרזרבה. כפועל יוצא, תאגידים בנקאיים אינם רשאים לבצע עסקה עתידית שנכס הבסיס שלה הוא זהב על חשבון הנוסטרו שלהם.	
6.8 סוגי עסקאות		
	שאלה 1: כיצד יש להתייחס לעסקאות שקל-מדד במסגרת הקצאת הון בגין סיכוני שוק?	
21.8.08	לעסקאות שקל-מדד יש להתייחס כאל עסקאות ריבית שקלית.	תשובה:
	שאלה 2: בתיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, שפורסם ביום 27 בדצמבר 2010 (חוזה מס' ח-06-2284), נקבע בסעיף 54 כי ניתן להחיל משקל סיכון אפס על חשיפות הנקובות במט"ח, שלמדינה קיימת אפשרות לסלק אותן בש"ח אם היא מתקשה בגיוס מט"ח, ובלבד ששער ההמרה לש"ח יהיה שער שוטף (שמאפשר לתאגיד הבנקאי להמיר את הסכום השקלי שקיבל למט"ח בסכום שהמדינה צריכה הייתה לפרוע). האם נדרש ריתוק הון בגין סיכון שוק שנוצר מהאפשרות שהמדינה תסלק את התחייבותה בש"ח?	
27.12.10	בהינתן ששער ההמרה לש"ח מאפשר לתאגיד הבנקאי להמיר את הסכום השקלי שקיבל למט"ח בסכום שהיה צריך להיפרע, ההתייחסות לאשראי היא כחשיפה הנקובה במט"ח, או כחשיפה הנקובה בש"ח צמוד מט"ח. בשתי האפשרויות, דרישת ההון בגין חשיפת התאגיד הבנקאי לשינויים בשער המט"ח זהה. לפיכך, אין תוספת דרישת הון בגין האפשרות שהמדינה תסלק את התחייבותה בש"ח.	תשובה:
6.9 גידור סיכונים בין התיק הבנקאי לתיק למסחר		
	שאלה 1: אלו דרישות הון חלות על מכשיר פיננסי הנכלל בתיק למסחר ומגדר באופן ספציפי, או באופן כללי, סיכון שוק הנובע מנכס או התחייבות בתיק הבנקאי, ואלו דרישות הון חלות על הנכס/ההתחייבות המגודרים הנכללים בתיק הבנקאי?	
21.8.08	אם מכשיר פיננסי בתיק למסחר מגדר באופן ניכר, או באופן מלא, את רכיב סיכון השוק של פוזיציה בתיק הבנקאי, או סט של פוזיציות כאלו, ניתן לנהוג באחת משתי הדרכים הבאות: א. להעביר את המכשיר הפיננסי מהתיק למסחר לתיק הבנקאי. דרישות ההון שיופעלו יהיו דרישות ההון המופעלות על פוזיציות בתיק הבנקאי. ב. להותיר את המכשיר הפיננסי בתיק למסחר. במקרה כזה התאגיד הבנקאי יוכל לכלול במדידת סיכון השוק הכללי של התיק למסחר את הסיכון הכללי הנובע מהפוזיציה בתיק הבנקאי שמגודרת על ידי מכשיר פיננסי הנמצא בתיק למסחר	תשובה:

תאריך עדכון		
	(וכך יקוזז סיכון השוק הכללי הגלום בפוזיציה שבתיק למסחר). הקצאת ההון בגין סיכון האשראי הגלום בתיק הבנקאי תיוותר ללא שינוי. להלן התנאים בהם יתאפשר הטיפול, בכל אחת מהדרכים המתוארות לעיל: • הגידור חייב להיות מתועד כראוי, וכפוף לאישור פרטני פנימי ופרוצדורות של ביקורת פנימית. • הגידור צריך להיות מנוטר בזהירות. • הבקרה צריכה להיות מעוגנת בפרוצדורות הולמות.	
6.10 סיכון שער חליפין		
	שאלה 1: חלק מן התאגידים הבנקאיים בישראל מחזיקים בחברות בנות בחו"ל (להלן: ההשקעות), אשר פעילותן העיקרית מבוצעת במטבע של המדינות בו הן מאוגדות (להלן: מט"ח). על מנת להימנע מהפסדים על ההשקעות כתוצאה משינויים בשער החליפין של המט"ח, תאגידים בנקאיים נוהגים לגדר את החשיפה באמצעות יצירת התחייבויות במט"ח (להלן: ההתחייבויות), כך שנוצרת השפעה מקוזזת בין השינוי בשווי ההשקעות ושווי ההתחייבויות. שינוי בשווי ההתחייבויות, כתוצאה משינוי בשערי החליפין, חייב במס בישראל. חבות זו באה לידי ביטוי בשורת הוצאות המס, ומשפיעה על הרווח הנקי (להלן: חשיפת המס). לעומת זאת, שינוי הנובע מהשפעת הפרשי שער על ההשקעות אינו חייב במס בישראל. על מנת לגדר את חשיפת המס האמורה, תאגידים בנקאיים נוהגים להחזיק התחייבות עודפת במט"ח, בד"כ על פי הנוסחה הבאה: $t * a / (1 - t) = \text{ההתחייבות העודפת}$ כאשר: a = השווי המאזני של ההשקעה. t = שיעור המס. כיצד יש לטפל בהתחייבות העודפת במסגרת הוראה 208? האם מדובר ב"פוזיציה מבנית"?	
5.12.13	תשובה: במדידת הפוזיציה הפתוחה נטו במטבע יחיד, וכאשר המנגנון המתואר בשאלה יוצר גידור מלא בהכנסות/הוצאות עתידיות הנובעות מהשפעות של שינוי בשער חליפין, ניתן לקזז את ההתחייבות העודפת באמצעות התבליט הרביעי בסעיף 718(xxxii) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208, בכפוף לעמידה בתנאים הבאים: ▪ הבנק יגדר את חשיפת המס באמצעות עסקאות אקדמה בשערי חליפין. ▪ הבנק יבצע גידור כאמור בעקביות ועל בסיס החלטת דירקטוריון.	

תאריך עדכון		
	▪ הבנק ישמור על עקביות בשיטת החישוב של ההתחייבות העודפת. יודגש כי הכרה ב"פוזיציה מבנית", בהתאם לסעיפים 718(xxxvii) עד 718(xxxix) להוראה 208, תיוחד, מכאן והלאה, לפעולה שמטרתה הגנה על <u>יחס הלימות ההון</u> (יחס הון / נכסים), באמצעות החזקת פוזיציות חסר במטבע המקומי.	
6א. מדידה והלימות הון - טיפול בפוזיציות לא נזילות - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 209		
6א.1. התאמות להערכות שווי		
	שאלה 1: חלק ב' להוראה 209 עוסק בהתאמות להערכות שווי של פוזיציות פחות נזילות. כיצד יש לנהוג כאשר נמצא כי יש צורך בביצוע התאמה כאמור?	
5.12.13	- ככלל, לא אמור להיווצר פער בין השווי בדוחות הכספיים לבין השווי לפי הוראה 209. - אם למרות האמור נמצא כי נדרשות התאמות לאור יישום הוראה 209, יש לבצע הפחתה של השווי ההוגן בדוחות הכספיים. - במקרים חריגים בהם התאגיד הבנקאי סבור כי אין מקום להפחתה של השווי ההוגן בדוחות הכספיים, יש לפנות ליחידת דוחות כספיים בפקוח על הבנקים.	תשובה:
8. סיכון אשראי צד נגדי - נספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203		
8.1 סוגי עסקאות		
	שאלה 1: דוגמה לעסקה שבה "הערך הנקוב ממונף על ידי מבנה העסקה".	
31.1.08	אג"ח מסוג Inverse Floater - אג"ח בריבית משתנה שבה הקופון עולה כאשר הריבית יורדת. למשל, אג"ח המשלם 8% פחות ריבית בנק ישראל. אג"ח זה הוא שווה ערך לסכום שתי עסקאות: אג"ח בריבית קבועה ועסקת החלף ריבית בה המשקיע מקבל ריבית קבועה ומשלם ריבית משתנה. לפיכך, רמת המינוף בעסקה מסוג זה היא 2 ויש להכפיל את הערך הנקוב של האג"ח ב-2.	תשובה:
	שאלה 2: דוגמה לחוזה עם מספר החלפות של קרן (multiple exchanges of principal), וכן חישוב מקדם התוספת שיילקח בחשבון לצורך חישוב ערך החשיפה בגישת החשיפה הנוכחית.	
31.1.08	Commodity Swap - חוזה לשנה על סחורות, הכולל רכישת סחורה אחת לרבעון בסכום של 10 מיליון ש"ח (בכל רכישה). מספר החלפות הקרן - 4. מקדם תוספת עד שנה (מהטבלה בסעיף (i) 92) - 10%. מקדם התוספת שיילקח בחשבון לחישוב add_on - 40%.	תשובה:
	שאלה 3: דוגמה לחוזה עם תאריכי תשלום ספציפיים, ואשר על פי התנאים ערך השוק של החוזה הוא אפס בתאריכים ספציפיים אלו.	

תאריך עדכון		
31.1.08	עסקת החלפה בין בסיסי ריבית (basis swap) ל- 3 שנים, החלפת ריבית מתבצעת בכל חצי שנה. עסקה זו מתאפסת בכל חצי שנה.	תשובה:
8.2 אופציות		
	שאלה 1: כיצד יש להתייחס לאופציות שנכתבו על ידי התאגיד הבנקאי?	
31.1.08	בחישוב חשיפת אשראי של צד נגדי (CCR) ניתן להתחשב באופציות שנכתבו על ידי התאגיד הבנקאי, אם הן נכללות בהסכם קיזוז עם הצד הנגדי העונה לקריטריונים הנדרשים.	תשובה:
8.3 קיזוז עסקאות		
	שאלה 1: מהגדרת "עסקה עתידית" בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311, הומעטה עסקה שלגביה "קיימת עסקה עתידית מאותו סוג עם אותו לקוח שתקוזה כנגד העסקה הראשונה במועד פרעונה". בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 אין דרישה מפורשת לקיומם של הסכמי קיזוז בגין עסקאות כאמור. על פי נספח ג', נדרשים מסמכי קיזוז לכל פעולת קיזוז שהיא, לרבות קיזוז מסוג "novation". האם משמעות הדבר, שלא ניתן יהיה לקזז עסקאות כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311, גם ללא מסמכי קיזוז?	
20.6.10	על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, נדרשים הסכמי התחשבנות נטו עם הצד הנגדי, העומדים בתנאים איכותיים ומשפטיים כמפורט בנספח ג' להוראה. מעבר לדרישה הפורמאלית בהוראה, הפיקוח על הבנקים סבור כי נוהג של קיזוז עסקאות ללא מסמכים מתאימים אינו הולם.	תשובה:
	שאלה 2: האם הסכם קיזוז דו צדדי כאמור בסעיפים 96(i)-96(iii) לנספח, שנחתם בין התאגיד הבנקאי לצד נגדי שאינו תאגיד (לדוגמה: יחיד) תקף למטרות הלימות הון?	
24.11.15	וודאות משפטית ברמה הנדרשת, המאפשרת קיזוז עסקאות בנגזרים מול צד נגדי לצרכי חישוב יחס הון, קיימת רק אם העסקאות נכללות בהסכם קיזוז בר תוקף שחל עליו חוק "הסכמים בנכסים פיננסיים". על פי החוק, הצדדים להסכם הקיזוז ("הסכם מסגרת" בלשון החוק) הינם תאגידים ולפחות אחד מהם הינו מוסד פיננסי או מדינת ישראל. לכן הסכם קיזוז שנחתם על ידי התאגיד הבנקאי עם יחידים, ואחרים שאינם תאגידים, אינו מספק את רמת הוודאות הנדרשת למטרת קיזוז העסקאות לצורך חישוב יחס הון. להסרת ספק, האמור בתשובה זו יחול, החל מיום 1 ביולי 2016, גם על הסכמים עם לקוחות הפעילים בבורסה.	תשובה:
	שאלה 3: באלו סטנדרטים צריך לעמוד הסכם קיזוז דו צדדי, כאמור בסעיפים 96(i)-96(iii) לנספח, בכדי שיהיה תקף למטרות הלימות הון?	
24.11.15	תאגיד בנקאי יוכל לקזז עסקאות לצרכי הלימות הון בהסתמך על הסכם קיזוז דו-צדדי אשר קיימת לגביו חוות דעת משפטית חיצונית ובלתי תלויה באשר לתקפותו	תשובה:

תאריך עדכון		
	המשפטית, כאמור בהוראה, ובתנאי שיעמוד בשאר הדרישות המשפטיות והתפעוליות המפורטות בהוראה. הפיקוח רואה בהסכמי ISDA הסכמים העומדים בסטנדרטים ראויים, ולכן הוא מצפה שהסכמי קיזוז דו-צדדי בין התאגיד הבנקאי למוסד פיננסי, כהגדרתו בחוק "הסכמים בנכסים פיננסיים", יהיו הסכמים אשר יעמדו בסטנדרטים של הסכמי ISDA. להסרת ספק, דרישה זו אינה חלה על הסכמי קיזוז מול צדדים נגדיים מרכזיים. הפיקוח סבור שעמידה בסטנדרטים של הסכמי ISDA מקנה רמת ביטחון גבוהה שהסכמי הקיזוז אכן מכסים באופן הולם את מקרי הכשל השונים, ונותנת לשני הצדדים את הביטחון כי מדובר בהסכם אשר מעגן באופן הולם את זכויות שני הצדדים ואשר עמד במבחנים משפטיים ברחבי העולם.	
	מהו משקל הסיכון שיוחל על חשיפת אשראי נטו, אשר חושבה עבור קבוצת עסקאות במסגרת מערך קיזוז (בהתאם לסעיפים 96(i) עד 96(vi) מול צד נגדי שהוא תאגיד בנקאי, כאשר מערך הקיזוז כולל הן עסקאות לטווח הקצר והן עסקאות לטווח הארוך?	שאלה 4:
31.12.08	במקרה כאמור, יש להחיל על חשיפת האשראי נטו את משקל הסיכון הגבוה יותר - דהיינו, משקל הסיכון לחשיפות של תאגידים בנקאיים לטווח ארוך.	תשובה:
	על פי הנחיות נספח ג', במידה ולתאגיד בנקאי הסכמי קיזוז עם הצד הנגדי, ניתן לבצע קיזוזים בנגזרים לצורך חישוב סיכון האשראי של הצד הנגדי. האם נוכל לקיזז בין עסקאות מסוגים שונים, בין מטבעות שונים, ובין תקופות פירעון שונות? לדוגמה - אופציה מול עסקת פורוורד במטבעות שונים ולתאריכי פירעון שונים.	שאלה 5:
24.11.15	תאגיד בנקאי יוכל לבצע קיזוז בין עסקאות מסוגים שונים, מטבעות שונים ותקופות פירעון שונות לצורך חישוב חשיפת אשראי לצרכי הקצאת הון, אם הוא מחזיק בהסכם קיזוז דו צדדי בר תוקף, ועומד בתנאים המשפטיים והתפעוליים המפורטים בסעיף 96(ii) ובקובץ זה. חישוב סכום חשיפת האשראי ייעשה בהתאם לאמור בסעיף 96(iv). עם זאת, במסגרת הערכת נאותות הלימות ההון (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211), על התאגיד הבנקאי לבחון אם נדרשת הקצאת הון נוספת בגין פעילותו בנגזרי OTC מול לקוחותיו, בהתאם למודלים הפנימיים המשמשים אותו בניהול פעילותו מול לקוחותיו.	תשובה:
	על פי סעיף 96(v) לנספח ג', למטרות חישוב החשיפה הפוטנציאלית לסיכון אשראי בגין צד נגדי בקיזוז, מתאפשרת הקלה בעת חישוב החשיפה הפוטנציאלית העתידית במקרה של חוזי אקדמה על שערי חליפין וחוזים דומים שבהם הקרן הרעיונית שוות-ערך לתזרימי מזומנים, כך שהקרן הרעיונית תוגדר כתקבולים נטו שמועד פירעונם חל בכל אחד מימי הערך בכל אחד מהמטבעות. אילו סוגי עסקאות נכללות בהגדרת "חוזים דומים" לעניין ההקלה בחישוב החשיפה	שאלה 6:

תאריך עדכון		
	הפוטנציאלית העתידית? האם נוכל לקזז גם בין סוגים שונים של עסקאות, לדוגמה קיזוז בין עסקת אקדמה (forward) לאופציה?	
29.9.16	תשובה: ההקלה בחישוב החשיפה הפוטנציאלית העתידית ניתנת רק בהתייחס לחוזי אקדמה על שערי חליפין, מדדים ומניות, וחוזים דומים שבהם הקרן הרעיונית שוות ערך לתזרימי המזומנים, ולפיכך ההקלה בעיקרון אינה ניתנת בהתייחס לאופציות. עם זאת, ניתן ליישם את האמור בהתייחס לקבוצת עסקאות, הכוללת אופציות, בהתקיים התנאים להלן: (1) תאריך הפקיעה של כל עסקה בקבוצה זהה; (2) סך תזרימי המזומנים העתידיים שינבעו מכל העסקאות בקבוצה בתאריך פקיעתן הוא קבוע, או שלילי לבנק, או מוגבל בתקרה, זאת במונחי מטבע כלשהו ללא תלות בערכו של נכס בסיס מסוג כלשהו (כגון: ריבית, שער חליפין, מניה, מדד וכד'), באותו תאריך ובכפוף לקיום בקרות מספקות לקיזוז האמור. כאשר סך התזרים החיובי הנובע מכלל העסקאות מוגבל בתקרה, חשיפת הסיכון הכוללת בגין קבוצת העסקאות לא תפחת מהתזרים המקסימאלי הפוטנציאלי. חישוב החשיפה העתידית יתבסס על התזרימים נטו, הנובעים ממכלול העסקאות הרלוונטיות הכלולות בהסכם הקיזוז, ליום ערך מסוים בכל אחד מהמטבעות, כאמור בסעיף 96(v).	
	במקרה בו לא ניתן לבצע קיזוז עסקאות חשבונאי במכשירים נגזרים, ובמאזן מוצגים נכס והתחייבות, האם ניתן לבצע קיזוז בחישוב הלימות ההון?	שאלה 7:
22.5.12	תשובה: בדומה לקריטריונים המפורטים בנספח ג', גם הוראות הדיווח לציבור דורשות כתנאי מוקדם לקיזוז שלא יהיה ספק לגבי היכולת המשפטית לקזז את העסקאות במקרה הצורך. אם הקיזוז אינו מתאפשר לצרכי חשבונאות בשל ספק לגבי מידת הודאות משפטית, חזקה שלא מתקיימים התנאים הבסיסיים הנדרשים לקיזוז גם לצורך חישוב דרישת ההון.	
	הסכם CSA יוצר ומפעיל מנגנון הדדי של העברת נכסים נזילים להבטחת חשיפות בעסקאות פתוחות בין שני בנקים, וזאת לאחר חישוב החשיפה. מדובר בהסכמים שנחתמים עם בנקים במסגרת מזעור סיכונים מול הצד הנגדי בעסקאות של מכשירים נגזרים. בחישוב החשיפה בגין עסקאות בנגזרי OTC, האם יש לכלול יתרות בגין סכומים שהעברנו לצד הנגדי במסגרת הסכמי CSA?	שאלה 8:
22.5.12	תשובה: בהתקיים התנאים הנדרשים ביחס ל"מערך הקיזוז" (סעיפים 96(i) עד 96(v) בנספח ג'), מזומן המופקד בבנק אחר במסגרת הסכמי CSA, נכלל במערך קיזוז (Netting Set), ולפיכך מתקזז כנגד "עלות השחלוף נטו המשוערך למחיר השוק" של הנגזרים.	

תאריך עדכון		
	כלומר, רק הסכום העודף (אם הופקד) שמעבר להתחייבות נטו של התאגיד הבנקאי בגין השערוך השוטף של כלל העסקאות בנגזרים הכלולים בהסכם, יטופל כפיקדון לעניין הלימות ההון ו"יגדיל" את חשיפת התאגיד הבנקאי לצד הנגדי לעסקה. יודגש כי על מנת ליישם את האמור לעיל, יש לעמוד בכל הדרישות ביחס ל"מערך הקיזוז". אם תנאים אלו לא מתקיימים, תיחשב כל ההפקדה בבנק (הצד הנגדי לעסקה) חשיפה "רגילה", ובמצב זה חובה לרתק הון בגינה, ולהכלילה ב"חבות" הצד הנגדי לעניין הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313.	
8.4 גישת החשיפה הנוכחית		
	שאלה 1: בעת חישוב סיכון אשראי צד נגדי בגישת החשיפה הנוכחית, האם יש להחיל מקדם תוספת על עסקאות בנגזרים מסוג שקל / מדד?	
28.7.08	תשובה: כללי חישוב סיכון אשראי צד נגדי בגישת החשיפה הנוכחית מפורטים בחלק VII לנספח ג'. מרכיב ההצמדה בעסקאות על מדד המחירים לצרכן יחשב כריבית, ויש להחיל על עסקאות בנגזרים מסוג שקל / מדד את מקדם התוספת המוחל על עסקאות ריבית כאמור בסעיף 92(i) לנספח ג'.	
	שאלה 2: בעת חישוב סיכון אשראי צד נגדי בגישת החשיפה הנוכחית, מהו מקדם התוספת שיש להחיל על עסקה המורכבת משני סוגי חשיפה, למשל - רגל אחת שקלית בריבית קבועה ורגל שנייה דולרית בריבית משתנה?	
28.7.08	תשובה: כללי חישוב סיכון אשראי צד נגדי בגישת החשיפה הנוכחית מפורטים בחלק VII לנספח ג'. מקדם התוספת שיוחל על עסקאות המורכבות משני סוגים, יהיה הגבוה מבין שני מקדמי התוספת האפשריים המפורטים בסעיף 92(i) לנספח ג'.	
	שאלה 3: על פי הנחיות נספח ג', החשיפה הפוטנציאלית העתידית תחושב על בסיס סכום הקרן הרעיונית. על פי איזה צד (התקבול או התשלום) יש לחשב את החשיפה? לדוגמה: בעסקת אקדמה דולר/אירו, לפי איזה מטבע יוצג הערך הנקוב? ומה לגבי אופציות?	
11.5.09	תשובה: החשיפה הפוטנציאלית העתידית תחושב על בסיס סכום הקרן הרעיונית לקבל, לאחר שהומרה למטבע הדיווח.	
8.5 כללי		
	שאלה 1: עסקאות ספוט מוגדרות על פי כללי החשבונאות כעסקאות בנגזרים. האם נדרשת הקצאת הון בגין סיכון אשראי צד נגדי על עסקאות ספוט?	
28.7.08	תשובה: עסקאות ספוט העונות להגדרת "עסקאות סילוק ארוך" (סעיף 2 לנספח ג') יטופלו כעסקה עתידית ויש ולהקצות בגין הון. לא נדרשת הקצאת הון על פי כללי נספח ג', בגין סיכון אשראי צד נגדי הנובע מעסקאות ספוט המבוצעות בתוך יומיים.	

תאריך עדכון		
	יחד עם זאת, על פי כללי החשבונאות, התאגיד הבנקאי רושם נכס במידה ונוצר רווח בתקופת הזמן שבין מועד חתימת העסקה לבין מועד סילוקה בפועל, ובהתאם לכך נדרשת הקצאת הון.	
	האם נדרשת הקצאת הון בגין סיכון אשראי צד נגדי על נגזרים משובצים?	שאלה 2:
20.6.10	הפרדת נגזרים משובצים מהחווה המארח הינה על פי כללי החשבונאות המפורטים בהוראות הדיווח לציבור "מכשירים נגזרים ופעילויות גידור". כאשר על פי כללים אלו הופרדו הנגזרים המשובצים מהחווה המארח, יש לחשב את סיכון אשראי צד נגדי הנובע מעסקאות אלו, על פי הכללים האמורים בנספח ג'. משקל הסיכון שיוחל על נגזרים אלו יהיה זהה למשקל הסיכון המוחל על החווה המארח. כלומר, למרות שנספח ג' אינו כולל במפורש הוראות ליישום בנוגע לנגזרים משובצים, הנחיות הנספח חלות גם על נגזרים משובצים שהופרדו מהחווה המארח על פי כללי החשבונאות.	תשובה:
	מהו משקל הסיכון שיש להחיל על סכומים המופקדים בקרן הסיכונים של הבורסה ובקרן הסיכונים של מסלקת המעו"ף.	שאלה 3:
24.11.15	עד ליום 30 ביוני 2016, חשיפות התאגיד הבנקאי הנובעות מקרן הסיכונים של הבורסה ישוקללו בשיעור של 100%. חשיפות הנובעות מקרן הסיכונים של המעו"ף ישוקללו בשיעור של 50%. החל מיום 1 ביולי 2016 יש לפעול כאמור בסעיפים 120 עד 125 לנספח ג' להוראה 203.	תשובה:
	במצבים בהם הפרדת הנגזר המשובץ אכן נדרשת על פי הוראות הדיווח לציבור אך הבנק בחר להשתמש בכלל חשבונאי שנקבע בתקן חשבונאות אמריקאי FAS 155, אשר מאפשר שלא להפריד נגזר משובץ הדורש הפרדה, אלא לטפל במכשיר המשולב בשלמותו לפי שווי הוגן תוך זקיפת התאמות לשווי הוגן לרווח והפסד - מה דין החווה המארח והנגזר המשובץ?	שאלה 4:
20.6.10	במידה ולפי כללי החשבונאות הנגזר המשובץ לא מופרד מהחווה המארח, יש להתייחס אל הנגזר כאל נגזר שאינו מופרד. במקרה זה אין ליישם את הוראות נספח ג'.	תשובה:
24.11.15	ביטחון משתנה שהופקד אצל צד נגדי מרכזי כשיר, בקשר עם עסקאות בנגזרי OTC, נגזרים סחירים בבורסה או עסקאות מימון ני"ע, אינו מוזכר במפורש בהגדרת "חשיפות מסחר". מהו הטיפול ההוני בביטחון משתנה כאמור?	שאלה 5:
	ביטחון משתנה כאמור הינו חלק מהגדרת "חשיפות מסחר". ביטחון זה, כמו גם ביטחון ראשוני, מטופל במסגרת סעיפים 117 עד 119 לנספח ג' להוראה 203.	תשובה:
	כיצד יש ליישם את מכתב המפקחת מיום 28.12.2016 בנושא "דרישות הון בגין	שאלה 6:

תאריך עדכון		
	חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים", ובפרט, האם תחושב דרישת ההון באופן שונה עבור סכום החשיפה של הבנק כלפי הלקוח וסכום החשיפה של הבנק כלפי מסלקת המעו"ף?	
19.10.17	מכתב המפקחת מאפשר הקלה זמנית באופן חישוב סכום החשיפה של הבנק מול הלקוח, המשך חישוב החבות על בסיס התרחישים של הבורסה. מכתב המפקחת אינו מאפשר הקלה כאמור באופן החישוב של חשיפת הבנק מול הבורסה, והוא נותר ללא שינוי. כלומר - סכום חשיפה של הבנק לבורסה בגין עסקאות אלו ימשיך להיות מחושב על פי האמור בהוראה 203 נספח ג'.	תשובה:
8.6 הקצאת הון בגין סיכון CVA		
	כיצד יש לטפל בנגזר אשראי שנרכש כהגנה כנגד חשיפה בתיק הבנקאי, וכפוף לגישת ההחלפה (סעיפים 140-142 להוראה 203) או לכללי הכשל כפול (סעיף 307(i) להוראה 204), בהיבט של הקצאת הון בגין סיכון CVA?	שאלה 1:
5.12.13	לא תחול דרישת הון בגין סיכון CVA על נגזר אשראי שנרכש כהגנה כנגד חשיפה בתיק הבנקאי, וכפוף לגישת ההחלפה (סעיפים 140-142 להוראה 203) או לכללי כשל כפול (סעיף 307(i) להוראה 204), ובתנאי שהחשיפה בתיק הבנקאי, בפני עצמה, איננה כפופה להקצאת הון בגין סיכון CVA. נגזר אשראי זה לא יוכר כגידור לכל חשיפה אחרת.	תשובה:
	כיצד יש לטפל בנגזר אשראי שנרכש כהגנה כנגד חשיפת סיכון אשראי צד נגדי, וכפוף לגישת ההחלפה (סעיפים 140-142 להוראה 203) או לכללי הכשל כפול (סעיף 307(i) להוראה 204), בהיבט של הקצאת הון בגין סיכון CVA?	שאלה 2:
5.12.13	עבור הגנה שנרכשה כנגד חשיפת סיכון אשראי צד נגדי, שהיא, כשלעצמה, נתונה להקצאת הון בגין סיכון CVA, התהליך הינו מקביל לגישת ההחלפה. כלומר, בהקצאת CVA בגישה הסטנדרטית, הסכום המוגן כפול יתרת התקופה לפירעון של ההגנה ינוכה מהמכפלה M*EAD של סיכון האשראי של הצד הנגדי המקורי, ויתווסף למכפלה M*EAD של מוכר ההגנה. לחילופין, אם ההגנה הנרכשת הינה גידור מוכר כחלק מהקצאת ה-CVA (ראו תבליט רביעי בסעיף 104 לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203), אזי הגנת האשראי תוכל להיות מוכרת כגידור CDS כמפורט בכללים להקצאת CVA. במקרה זה, הקצאת ההון בגין סיכון CVA חייבת לשקף גם את סיכון ה-CVA של הגנת האשראי. כלומר, למרות סעיף 7 בנספח ג' להוראת ניהול בנקאי 203 אותו עדיין יש ליישם בהקשר של הקצאה בגין סיכון לכשל, חשיפת סיכון אשראי צד נגדי כלפי מוכר ההגנה לא תועמד על אפס בהקשר של הקצאת הון בגין סיכון CVA.	תשובה:
	האם יש להכליל ריבונות בהקצאת הון בגין סיכון CVA והאם ניתן להשתמש ב-CDS של ריבונות לצורכי גידור?	שאלה 3:

תאריך עדכון		
5.12.13	כן. ריבונות נכללות בהקצאת ההון בגין סיכון CVA ו- CDSs של ריבונות הינם גידורים מוכרים.	תשובה:
	א. האם בחישוב ה-Mi יש להשתמש ברצפה של שנה אחת? ב. אם כן, האם מחילים קודם רצפה של שנה אחת ואז מחשבים את הממוצע המשוקלל לפי הערך הרעיוני ברמת מערך הקיזוז, או האם קודם מחשבים את הממוצע המשוקלל ואז מחילים את הרצפה?	שאלה 4:
5.12.13	א. כן. סעיף 320 להוראת ניהול בנקאי תקין 204 קובע רצפה של שנה אחת (למעט בעסקאות המוגדרות בסעיף 321 ועומדות בתנאים הקבועים בו). ב. רצפת שנה אחת תיושם ברמת מערך הקיזוז.	תשובה:
	האם יש לחשב דרישת הון בגין סיכון CVA לעסקה עם לקוח המבקש לכתוב אופציות מעו"ף?	שאלה 5:
24.11.15	עד ליום 30 ביוני 2016, חישוב סיכון אשראי צד נגדי בגין פעילות לקוח בבורסה מבוצע לפי כללי הבורסה, כאמור בסעיף 6'ב' לנספח ג' להוראה 203. על כן, עד לאותו מועד, אין צורך בחישוב דרישת הון בגין סיכון CVA. החל מיום 1 ביולי 2016 סעיף 6'ב' לעיל מוחלף בסעיף 113 לנספח ג', הקובע במפורש כי יש לחשב את הקצאת ההון כאילו מדובר במסחר דו-צדדי, כולל חשיפה לסיכון CVA פוטנציאלי.	תשובה:

תאריך עדכון		
	III. מדידה והלימות הון - גישת המודלים הפנימיים - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204	
	2. מכניזם של גישת ה- IRB	
	2.1 חלוקה לקבוצות של חשיפות (סעיפים 215-243)	
	סוגיות בנושא הלוואות מיוחדות (SL - Specialised lending) (סעיף 219):	
	שאלה 1:	מהם מאפייני הבסיס של הלוואות מיוחדות?
31.12.08	תשובה:	הלוואות SL הינן הלוואות אשר המקור העיקרי לפירעון, בין אם באופן חוקי ובין אם במהות הכלכלית, הוא ההכנסה שנוצרת על ידי הנכס(ים) הממומן(נים), ולא היכולת הבלתי תלויה של מיזם מסחרי רחב יותר. מאפיין של חשיפות אלו הוא המתאם החיובי הגבוה בין כושר החזר האשראי לבין שווי הנכס(ים) הממומן(נים).
	שאלה 2:	האם ערבות צד ג' פוגמת בהגדרת ההלוואה כ"הלוואה מיוחדת"?
31.12.08	תשובה:	אם קיימת הסתמכות על הערב: כלומר - החלטת התאגיד הבנקאי להעמיד את האשראי מבוססת בעיקר על יכולת הערב לפרוע את החוב במקרה של כשל, החשיפה לא תחשב להלוואה מיוחדת (SL). אם לא קיימת הסתמכות על הערב: והמקור העיקרי לפירעון החוב הוא ההכנסה שנוצרת על ידי הנכס(ים) הממומן(נים) (ולא היכולת הבלתי תלויה של הערב), החשיפה תיחשב להלוואה מיוחדת (SL).
	שאלה 3:	האם "התחייבות מדינה" להבטחת מינימום הכנסות לפרויקט תשתית מהווה הסתמכות על ערבות צד ג' לעניין "הסתמכות על ערב", והאם התחייבות כזו מצדיקה משקל סיכון נמוך יותר להלוואה המיוחדת (SL)?
31.12.08	תשובה:	התחייבות כאמור אינה פוגמת בהגדרת החשיפה כ- SL, בהתקיים התנאים הנדרשים. משקל הסיכון שייחוס לפרויקט כאמור ייקבע על פי הכללים הרגילים הקבועים בהוראה. נציין כי גם במצב בו המדינה מבטיחה את "צד ההכנסות" של פרויקט, כושר ההחזר של האשראי למימון הפרויקט עדיין תלוי בעלויות הפרויקט.
	שאלה 4:	מהו המועד הרלוונטי לסיווג ההלוואה כ"הלוואה מיוחדת"?
31.12.08	תשובה:	סיווג חשיפה כלשהי להלוואות מיוחדות (SL) ייקבע, יאושר ויתועד במועד העמדת האשראי.
	סוגיה בנושא אשראי קמעונאי -	
	שאלה 5:	לאיזו קבוצה יש לסווג את סיכון האשראי הגלום בנגזר, ששייך ללקוח קמעונאי (סעיף 231)?

תאריך עדכון		
31.12.08	סיכון האשראי הגלום בנגזר של לקוח קמעונאי, שהתאגיד הבנקאי מנהל כחשיפה קמעונאית, ישוּך לתיק הקמעונאי לצורך חישוב דרישת ההון.	תשובה:
סוגיות בנושא "הלוואות במשכון דירת מגורים" (סעיף 231, תבליט שני):		
	סיווג הלוואות בעלות אפיונים שונים כהלוואות במשכון דירת מגורים:	שאלה 6:
20.6.10	(א) הלוואה לכל מטרה במשכון דירת מגורים - נכללת במסגרת הגדרת הלוואות לדירור על פי גישת ה- IRB ("הלוואה במשכון דירת מגורים"). (ב) סיווג הלוואות הניתנות במסגרת קבוצת רכישה - ראה מכתב המפקח (REG09092H / LM071510) מיום 25 במרץ 2010. המכתב זמין בכתובת האינטרנט הבאה: http://www.bankisrael.org.il/deptdata/pikuah/lett_sup/201004.pdf (ג) סיווג הלוואות במשכון יחידות נופש - הלוואות במשכון יחידות נופש לא יסווגו כ"הלוואה במשכון דירת מגורים". (ד) סיווג אשראי בביטחון דירת מגורים שניתן "במסלולים" מגוונים - כאשר תאגיד בנקאי נותן ללווה הלוואות בתנאים שונים (מסלולי הצמדה, ריביות, זמני פירעון ומועדי ביצוע) לפי חוזה אחד לאותה מטרה ובשעבוד אותו נכס (כגון: לרכישת דירה חדשה מקבלן, למימון בניית דירה באופן עצמאי וכו'), רואים את כל ההלוואות כחשיפה אחת. לעומת זאת, אם ההלוואות ניתנות בחוזים נפרדים ולמטרות שונות, לא ניתן לראות את ההלוואה כחשיפה אחת, אולם כל אחת מההלוואות תסווג כ"הלוואות בביטחון דירת מגורים". (ה) אשראי למימון רכישת קרקע למטרות בניה עצמית למגורים: כאשר רכישת הקרקע מהווה שלב ראשון בתכנית סדורה לבניה עצמית למגורים, וכל שאר התנאים האחרים מתקיימים, יסווג האשראי למימון רכישתה כהלוואה במשכון דירת מגורים. כאשר רכישת הקרקע מתבצעת כעסקה עצמאית, האשראי למימון הרכישה יסווג כאשראי קמעונאי/תאגידי, בהתאם למאפייניו, ולא כהלוואה במשכון דירת מגורים, גם אם קיימת אפשרות לבנות על הקרקע. (ו) משמעות המונח "בעל חזקה" לעניין סעיף 231: תנאי להגדרת אשראי כהלוואה במשכון דירת מגורים הוא שהאשראי מוקצה ליחיד שהינו בעל הנכס/בעל חזקה. למען הסר ספק, מובהר כי המונח "בעל חזקה" מתייחס לבעל זכות חכירה לדורות בנכס, כמשמעותה בסעיף 3 לחוק המקרקעין, התשכ"ט - 1969, ואינו כולל שכירות שאינה בבחינת חכירה לדורות. (ז) גודל החשיפה, ומאפיינים "מורכבים" שונים:	תשובה:

תאריך עדכון		
	ההוראה קובעת כי הלוואות במשכון דירת מגורים כשירות לטיפול קמעונאי, ללא קשר לגודל החשיפה. עם זאת, נדרש כי מאפייני החיתום של ההלוואה יהיו דומים למאפייני החיתום הסטנדרטיים של משכנתה לדיור, המועמדת על ידי התאגיד הבנקאי ליחיד. הפיקוח על הבנקים נמנע מקביעת "תקרה" לגודל החשיפה, על מנת להותיר שיקול דעת מספיק להנהלות התאגידים הבנקאיים. להלן <u>דוגמאות</u> לאשראים בעלי מאפיינים שונים, המצדיקים סיווג האשראי כאשראי עסקי (ולא כהלוואות במשכון דירת מגורים): • סכום חורג מהמקובל לאשראים לדיור; • אשראי בעל אפיונים מורכבים (מבנה עסקה, תנאי תשלום וכדומה); • אשראי שהעמדתו מחייבת דיון בפורום גבוה מהמקובל לגבי אשראי לדיור "סטנדרטי".	
	הנחיות בנושא חישוב LTV, לעניין כשירות של "הלוואה במשכון דירת מגורים":	שאלה 7:
18.1.15	(א) מועד חישוב - יחס ה-LTV יחושב במועד אישור האשראי. למעט במקרים חריגים כמפורט בסעיפים ה', ו', ז', י"א ו- י"ב להלן, לא יעודכנו יחסי LTV במועדים אחרים (LTV דינאמי), לצרכי כשירות כ"הלוואה במשכון דירת מגורים". (ב) שעבוד משני - חישוב LTV להלוואה למגורים בשעבוד משני לצורך כשירותה כ"הלוואה במשכון דירת מגורים" - סכום שתי ההלוואות חלקי ערך הביטחון. סכום ההלוואה הראשונה הוא יתרת ההלוואה (וכאשר רלוונטי - בתוספת "התחייבות להעמדת אשראי" נוסף, שטרם נמשך על ידי הלווה) ולא הסכום המקורי. יודגש כי היתרה כוללת הפרשי הצמדה, הפרשי שער וריבית שנצברה, אך אינה כוללת עמלת פירעון מוקדם. אם שתי ההלוואות ניתנו באותו התאגיד הבנקאי, ערך ה-LTV שייחוס לשתייהן יחושב כפי שנקבע לעיל לגבי ההלוואה למגורים בשעבוד משני. אם שתי ההלוואות ניתנו בתאגידים בנקאיים שונים, ערך ה-LTV של ההלוואה למגורים בשעבוד הראשוני מחושב בהתעלם מההלוואה בשעבוד המשני. (ג) ביטוח הלוואות לדיור - לא יוכר לצורך הפחתת ה-LTV, לעניין הגדרת ההלוואה כ"הלוואה במשכון דירת מגורים". (ד) הערכת שווי - שווי הביטחון יוערך בהתבסס על הערכת שמאי, או על מחיר הרכישה מהקבלן - תאגיד בנקאי לא יחויב בהערכת שמאי בעת רכישת דירה מקבלן, לצורך כשירות ההלוואה כ"הלוואה במשכון דירת מגורים". (ה) העמדת אשראי נוסף בביטחון אותו נכס - כאשר ניתן אשראי נוסף בביטחון	תשובה:

תאריך עדכון		
	אותו נכס, יש לחשב LTV לשתי ההלוואות במועד העמדת האשראי הנוסף, לפי היחס בין סכום יתרת שני האשראים (וכאשר רלוונטי - בתוספת "התחייבות להעמדת אשראי" נוסף, שטרם נמשך על ידי הלווה), לבין השווי הנוכחי של הנכס, כפי שמוערך לאותו מועד. יודגש כי היתרה כוללת הפרשי הצמדה, הפרשי שער וריבית שנצברה, אך אינה כוללת עמלת פירעון מוקדם. חישוב "סכום יתרת שני האשראים": • בגין האשראי "הישן" - כאשר רלוונטי, בתוספת "התחייבות להעמדת אשראי" נוסף (בתוקף), שטרם נמשך על ידי הלווה. היתרה כוללת הפרשי הצמדה, הפרשי שער וריבית שנצברה, וכאשר רלוונטי גם: ריביות פיגורים, יתרות בגין ביטוחים שנערכים באמצעות הבנק ו"נלווים" מסוג זה. • בגין האשראי "החדש" - סכום האשראי הנוסף שאושר. "השווי הנוכחי של הנכס, כפי שמוערך לאותו מועד": • האמור לעיל מבוסס על הקביעה כי בעת הגדלת מסגרת נדרשת הערכת שווי עדכנית - ככלל, העמדת אשראי נוסף ללא הערכת שווי עדכנית אינה נורמה ראויה. • תאגיד בנקאי רשאי להגדיר בכתב (בנהלים) מצבים ייחודיים בהם, מפאת חוסר מהותיות סכום האשראי הנוסף, הוא יכול להשתמש בהערכת השווי העדכנית ביותר שקיימת אצלו (ולא לבצע הערכת שווי עדכנית). האמור לעיל מתקיים גם כאשר האשראי הנוסף הועמד בתאגיד בנקאי אחר, ובלבד שבידי התאגיד הבנקאי מידע על הערכת הנכס הנוכחית שבוצעה על ידי התאגיד הבנקאי האחר. שינוי בתנאי הלוואה לדיר ("מיחזור הלוואה"), שבמסגרתה גדל האשראי בגובה "עמלת פירעון מוקדם", לא נחשב לעניין זה "העמדת אשראי נוסף בביטחון אותו נכס", ולפיכך אין לחשב LTV חדש. יש ליחס להלוואה "הממוחזרת" את ה-LTV שחושב במועד חישוב ה-LTV האחרון. (ו) פרי-פסו - כאשר הלקוח מעוניין לפרוע חלק מההלוואה באמצעות הלוואה מתאגיד בנקאי אחר, התאגיד הבנקאי האחר מבקש שיעבוד משותף פרי-פסו, והלקוח מציג הערכת שמאי חדשה לנכס, שנערכה לטובת התאגיד הבנקאי האחר, יש לחשב מחדש יחס LTV לפי היחס בין יתרת ההלוואה (וכאשר רלוונטי - בתוספת "התחייבות להעמדת אשראי" נוסף, שטרם נמשך על ידי הלווה) לבין לחלקו של התאגיד הבנקאי בשעבוד של הנכס. (ז) "גרירת משכנתה" - משכנתה "שנגררה" תיחשב כ"הלוואה במשכון דירת מגורים" חדשה לעניין חישוב יחס LTV, כלומר: יש לקחת בחשבון את יתרת ההלוואה (וכאשר רלוונטי - גם "התחייבות להעמדת אשראי" נוסף, שטרם	

תאריך עדכון		
	נמשך על ידי הלווה) ואת ערך הנכס במועד גרירת המשכנתה. האמור בסעיף זה יחול גם בהתקיים פער זמן בין מכירת הדירה לבין רכישת דירה חלופית, אם הנכס הממושכן מוחלף באופן זמני בפיקדון המשועבד להבטחת ההלוואה לדיור (להלן - "פיקדון גרירה") או בערבות בנקאית, בהתקיים תנאים המפורטים להלן: 1. פיקדון הגרירה יכול "להשתחרר" רק בהתקיים אחד משני התנאים הבאים: • כספי הפיקדון פורעים את יתרת ההלוואה, ורק יתרת הפיקדון העודפת "משתחררת" ללווה; • כספי הפיקדון משמשים לרכישת דירת מגורים, שתשועבד להבטחת ההלוואה לדיור. 2. אם תוך תקופת זמן שנקבעה מראש (למשל - שלוש שנים) הלווה לא משתמש בפיקדון הגרירה לרכישת דירת מגורים חלופית, ההלוואה לדיור נפרעת מכספי הפיקדון. התנאים לעיל יחולו בהתאמה גם על שחרור הערבות הבנקאית. בהתקיים האמור לעיל, כאשר יתרת פיקדון הגרירה או הערבות הבנקאית גבוהות מיתרת ההלוואה, ניתן לייחס לה בתקופת הביניים שיעור מימון (LTV) נמוך מ- 45%. (ח) הוראת מעבר - כשירות הלוואות שניתנו לפני כניסת הוראה זו לתוקף כ"הלוואות במשכון דירת מגורים" תיבחן על פי התאמת מאפייני החיתום שלה למאפייני החיתום הסטנדרטיים של הלוואות לדיור, המועמדת על ידי התאגיד הבנקאי ליחיד (אין חובה לבחון את יחס ה-LTV). (ט) שעבוד שני נכסים להלוואה - כאשר הלוואה לרכישת נכס למגורים מובטחת על ידי הנכס הנרכש, ועל ידי נכס למגורים נוסף בבעלות הלווה, יחושב יחס LTV על פי היחס שבין סכום ההלוואה (וכאשר רלוונטי - בתוספת "התחייבות להעמדת אשראי" נוסף, שטרם נמשך על ידי הלווה) לבין השווי של שני הנכסים. לצורך יישום משקל סיכון מופחת של 35% או 50%, לפי העניין, על פי כללי הגישה הסטנדרטית, יערך החישוב באופן אחר, כאמור בחלק II פרק 1.8 לעיל. (י) הלוואה המועמדת לשיעורין - כאשר תאגיד בנקאי מאשר הלוואה לדיור, אך מעמיד אותה לשיעורין (למשל, בהתאם לחוזה של הלווה מול הקבלן, ומועדי התשלום לקבלן הקבועים בו), חישוב ה-LTV יעשה לפי היחס בין <u>כל האשראי המאושר</u> (כולל תשלומים שטרם הועמדו) לבין שווי הנכס המשועבד. כלומר, חישוב ה-LTV מתייחס גם למסגרות לא מנוצלות.	

תאריך עדכון		
	(יא) הקטנת LTV בגין חלק ממסגרת האשראי שלא נוצל - תאגיד בנקאי אישר הלוואה לדיור, ובדיעבד נוצל רק חלק ממסגרת האשראי, ותוקף יתרת מסגרת האשראי פקע - התאגיד הבנקאי רשאי לחשב LTV חדש, לפי היחס שבין סכום האשראי, נכון למועד חישוב ה-LTV האחרון, שאושר ונוצל (כולל יתרות חוץ מאזניות בתוקף) לבין שווי הביטחון שנקבע במועד חישוב ה-LTV האחרון. "סכום האשראי, נכון למועד חישוב ה-LTV האחרון, שאושר ונוצל": • כאשר אישור האשראי נקוב בערכים נומינליים, "סכום האשראי, נכון למועד חישוב ה-LTV האחרון, שאושר ונוצל" מחושב בערכים נומינליים מקוריים. דוגמה: אישור מקורי 70 ש"ח; משיכות בפועל, בזמנים שונים: 12 ש"ח, 15 ש"ח ו- 30 ש"ח; רגע לפני שפגה זכותו של הלקוח למשוך את יתרת האשראי המאושר, הוא יכול היה למשוך 13 ש"ח בלבד. • אם המסגרת נקובה בערכים ריאליים (צמודה למדד, צמודה לדולר, וכדומה), החישוב יתבצע בערכים מותאמים (למדד או לשער החליפין הרלוונטי) למועד חישוב ה-LTV האחרון. • בכל מקרה, החישוב אינו כולל ריבית. (יב) פירעון מוקדם - בעת פירעון מוקדם מהותי (לפחות 10% מיתרת האשראי) יש לחשב יחס LTV חדש, לפי היחס בין יתרת האשראי (כולל יתרות חוץ מאזניות בתוקף) לבין שווי הביטחון, כפי שנקבע במועד חישוב ה-LTV האחרון. "סכום הפירעון המוקדם" - הסכום בו קטנה "יתרת האשראי המאזנית", כלומר: ההפרש בין "יתרת האשראי המאזנית" רגע לפני ביצוע הפירעון המוקדם לבין "יתרת האשראי המאזנית" רגע אחרי ביצוע הפירעון המוקדם. מכאן שהוא כולל מרכיבי קרן, ריבית, הפרשי שער והפרשי הצמדה, אך אינו כולל עמלות. בחישוב כאמור אין לכלול עמלת פירעון מוקדם שנפרעה. יתרת האשראי המאזנית כוללת את הקרן, הריבית שנצברה, הפרשי הצמדה, הפרשי שער, וכן ריבית פיגורים ויתרות בגין ביטוחים שנערכים באמצעות הבנק (כאשר רלוונטי).	
חשיפות קמעונאיות כשירות מתחדשות - QRRE (סעיף 234) -		
	שאלה 8:	סוגיות בנושא "חשיפות קמעונאיות כשירות מתחדשות" (QRRE):
20.6.10	(א) הסתייגות בנוגע לקיומן של QRRE במערכת הבנקאות בישראל - תשובה זו נכתבה תחת ההנחה שקבוצת המשנה QRRE תהיה רלוונטית לכל הפחות עבור חלק מהתאגידים הבנקאיים, גם אם לא מיד בסמוך לאימוץ ההוראה. עם זאת, חשוב להדגיש כי כאשר ניהול תיק האשראי הקמעונאי (למעט משכנתאות) מתבצע ברמת הלווה, בקבוצת הנכסים הקמעונאיים יהיו שתי קבוצות משנה	תשובה:

תאריך עדכון		
	בלבד : הלוואות במשכון דירת מגורים וחשיפות קמעונאיות אחרות. קרי, לא תוגדר ותטופל בנפרד בקבוצת המשנה QRRE. (ב) מכשירי אשראי רלוונטיים - בשלב זה, אנו מזהים במערכת הבנקאית שני מכשירי אשראי שעשויים להיכלל בקבוצת המשנה QRRE : כרטיסי אשראי וחשבונות עו"ש. תאגיד בנקאי, שירצה לכלול בקבוצה זו מכשירי אשראי נוספים, יידרש לקבל תחילה את אישור המפקח. (ג) חשיפה מתחדשת ותשלום חודשי - דרישה לתשלום חודשי מינימאלי בכרטיסי אשראי לא פוגמת בהגדרת החשיפה כ"מתחדשת" (revolving). (ד) פרשנות למונח "התאגיד הבנקאי אינו מחויב לשמרון" - המונח "התאגיד הבנקאי אינו מחויב לשמרון" (Uncommitted), המופיע בסעיף 234 ביחס לחשיפות הנכללות בקבוצת המשנה QRRE, שונה מהמונח "מחויבות שניתנת לביטול על ידי התאגיד הבנקאי ללא תנאי ובכל מועד ללא הודעה מוקדמת", כפי שמופיע בסעיף 83 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203. המונח "התאגיד הבנקאי אינו מחויב לשמרון" פחות נוקשה, וכולל חשיפות שהיכולת לבטל אותן מוגבלת בשל חוקי הגנת הצרכן. בהתאם לכך, חשיפות חוץ מאזניות שעומדות בהגדרת "התאגיד הבנקאי אינו מחויב לשמרון", אך אינן עומדות בהגדרת "מחויבות שניתנת לביטול על ידי התאגיד הבנקאי ללא תנאי ובכל מועד ללא הודעה מוקדמת" כשירות להיכלל בקבוצת המשנה QRRE, אך אינן כשירות למקדם המרה לאשראי (CCF) בשיעור 0% תחת הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) ותחת גישת FIRB. (ה) עמידה בערך הסף לחשיפה - ערך סף לחשיפה (מנוצלת ולא מנוצלת בערכי המרה לאשראי CCF) המרבית ליחיד בתיק המשנה נקבע בגובה 500,000 ש"ח. במידה ומכשירי האשראי מנוהלים בנפרד, הבחינה תעשה על בסיס מכשירי האשראי (כרטיסי אשראי וחשבונות עו"ש), ולא על בסיס היקף החשיפות הכולל של הלווה בקבוצת המשנה QRRE.	
חייבים שנרכשו (סעיפים 243-239) -		
	שאלה 9 :	הבהרות בנוגע ל"חייבים שנרכשו":
1.4.09	(א) הגדרת "חייבים שנרכשו" - "חייבים שנרכשו" הם חובות שנרכשו על ידי התאגיד הבנקאי מצד ג', במטרה להחזיקם בספריו ולגבות אותם, או במטרה לאגד אותם לחשיפות לצורך עסקת איגוח. לא בהכרח קיימים קשרי בנק-לקוח עם החייבים במאגר שנרכש. כמפורט בהוראה (סעיף 239), לעניין זה, המונח "חייבים שנרכשו" יתייחס לחובות שנרכשו מצד נגדי וטופלו חשבונאית כרכישה בהתאם להוראות הדיווח לציבור. משלא נתקיים תנאי זה, יש לראות את הצד הנגדי כלווה.	תשובה :

תאריך עדכון		
	(ב) "חייבים כשירים שנרכשו" - "חייבים שנרכשו" העומדים בהגדרה לעיל ובדרישות הסף הרלוונטיות, יסווגו כ"חייבים כשירים שנרכשו" (eligible purchased receivables) לצורך טיפול תחת גישת IRB. כאשר תנאי הכשירות לא מתקיימים, התאגיד הבנקאי לא יוכל לטפל בחשיפה זו על פי גישת ה-IRB, קרי נכון למציאות בישראל, ימשיך לטפל בהן לפי הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203). (ג) הבהרות ביחס לסוגים מסוימים של עסקאות: מדובר באמות מידה כלליות, שכמובן אינן סותרות את האמור בהוראה, כמפורט בסעיף קטן א' לעיל. ניכיון שיקים - נראה לכאורה כי השיקים המועברים על פי הסכמי ניכיון השיקים הסטנדרטיים הקיימים כיום במערכת הבנקאות בישראל, נושאים אופי של ביטחון ולא של רכישת חייבים, קרי העסקה אינה עומדת בהגדרה של "חייבים שנרכשו". בפרט, הסכמים אלו אינם כוללים שירותי גביה ופוטרים את התאגיד הבנקאי מחובות האוחז בשיק. במהות משאירים הסכמים אלו את רוב הסיכון אצל הלווה, וזאת באמצעות פרשנות גמישה של כשל, המאפשרת זכות חזרה ללווה ללא הודעה מוקדמת לכל יתרה שנמצאת בחשבונו. עסקאות פקטורינג - עסקאות אלו, במתכונתן המקובלת בעולם, מהוות בדרך כלל אמת מידה לעסקת "חייבים שנרכשו". (ד) התאגיד הבנקאי מנהל פעילות רכישת חייבים תאגידיים בשיטה של בחינת כושר החזר של המוכר (יצואן) ורכיב הביטוח, ואינו בוחן את החייבים שנרכשו - אי בחינה של החייבים שנרכשו אינה משפיעה על הגדרת העסקה. עם זאת, פעילות כזו עלולה לפגום בעמידה בתנאי הכשירות לטיפול בגישת IRB, בפרט בחייבים תאגידיים. (ה) עסקת מכירה שבה נקבע כי במקרה של סכסוך מסחרי, יש לתאגיד הבנקאי זכות חזרה למוכר (ליצואן) - זכות החזרה ליצואן עשויה להקטין את סיכון הדילול. הגדרת הנכס כ"חייבים שנרכשו" תיבחן על פי הכללים המפורטים לעיל. (ו) מקרה בו קיים מוכר (יצואן) "חלש" ולקוחות "חזקים" (או להיפך) - האם משפיע על הגדרת העסקה כרכישה? העוצמה היחסית של המוכר (היצואן) ביחס ללקוחותיו אינה משמשת קריטריון לבחינת קיום עסקת מכירה. הגדרת העסקה תיקבע על פי הכללים המפורטים לעיל.	
	2.3 אימוץ גישת הדירוגים הפנימיים על קבוצות הנכסים השונות (סעיפים 256-262)	
	האם תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת AIRB לסיכון אשראי לתאגידים, ריבוניות ובנקים, יכולים "לחזור אחורה" לגישת FIRB (סעיף 261)?	שאלה 1:

תאריך עדכון		
31.12.08	לא יותר לתאגיד בנקאי "לחזור אחורה" לגישות פחות מתקדמות, אלא אם כן השתנו הנסיבות באופן מהותי, למשל צמצום הפעילות. בכל מקרה, השינוי יתבצע רק לאחר קבלת אישור פרטני מהמפקח.	תשובה:
3. כללים עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק		
3.2 רכיבי סיכון (סעיפים 285-325)		
	סעיף 288 קובע כי: "חוב נדחה הוא כזה שחוב אחר קודם לו באופן ברור ומפורש. סעיף זה מתייחס ל"נדחות", במובן המשפטי". מה המשמעות הפרקטית של המשפט האחרון?	שאלה 1:
1.4.09	המשמעות הפרקטית היא שחוב ייחשב "בכיר" (ולכן תחת גישת המודלים הפנימיים הבסיסית - FIRB, מוקצה לו LGD בשיעור 45%), אלא אם חוב אחר קודם לו. על התאגיד הבנקאי לקבוע, לגבי כל הלוואה, אם היא נדחית בהתאם למידת הקדימות שלה מבחינה משפטית, ובמידה והתשובה חיובית, לייחס לה LGD בשיעור 75%.	תשובה:
	כיצד יש להמיר לאשראי ערבויות למשתכנים על פי חוק המכר (סעיפים 308-317)?	שאלה 2:
18.1.15	תחת הגישה הבסיסית (FIRB): סעיף 311, העוסק בחשיפות תחת גישת FIRB, קובע כי סוגי המכשירים ומקדם המרה לאשראי המיוחס להם יהיו זהים לאלו שבגישה הסטנדרטית כמצוין בסעיפים 82-89 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, למעט חריגים, שאינם רלוונטיים לערבויות חוק מכר. כפי שנקבע בגישה הסטנדרטית (סעיף 84(v) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203), ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות (ערבות לקונה דירה לפי חוק המכר), יקבלו מקדם המרה לאשראי של 10% אם הדירה נמסרה למשתכן, ו- 50% אם הדירה טרם נמסרה למשתכן. תחת הגישה המתקדמת (AIRB): סעיף 316, העוסק בחשיפות תחת גישת AIRB, קובע כי תאגידים בנקאיים, העומדים בדרישות הסף לשימוש באומדניהם העצמיים ל-EAD, יורשו להשתמש באומדניהם הפנימיים לקביעת מקדמי המרה לאשראי (CCF) עבור סוגים שונים של מוצרים, בתנאי שהחשיפה אינה כפופה למקדם המרה לאשראי של 100% על פי הגישה הבסיסית. תנאי זה לא חל על ערבויות ביצוע. לפיכך, כל תאגיד בנקאי יקבע בעצמו את מקדמי ההמרה לאשראי.	תשובה:
	למה הכוונה בסעיף 313 בשימוש במונח "הערך המשקף אילוצי זמינות אפשריים של עסקת האשראי", שמהווה "תקרה" לסכום לו מיוחס מקדם ההמרה לאשראי בגישת FIRB?	שאלה 3:
15.11.09	הכוונה לתנאים שמגבילים את יכולת הלקוח לנצל את האשראי שהתאגיד הבנקאי התחייב להעמיד לו. ההיגיון העומד בבסיס קביעת "תקרה" זו הוא, שאין טעם לחשב את ה- CCF על החלק שאיננו בסיכון, היינו על החלק שאינו נגיש ללקוח. (א) ניתן ליישם את ההקלה של אותה תקרה ביחס להתחייבות למתן אשראי או	תשובה:

תאריך עדכון		
	להוצאת ערבות, אשר נקבע במפורש בהסכם עם הלווה כי תמומש עד לגובה תקרת חבות (מוחלטת או יחסית להון התאגיד הבנקאי), כפי שנקבע בהסכם. דוגמה מקובלת ליישום: תנאי לפיו העמדת האשראי לא תביא לחריגה ממגבלות לווה או קבוצת לווים בהתאמה, ובמועד הדיווח המחויבות המשוקללת עולה על סף זה. (ב) התניה כגון covenants, שלא מתקיים בעת המדידה, אינה פוגמת בהגדרת התחייבות (ה"תקרה" לא תופעל). <u>הסבר</u>: יישום ההקלה במקרים אלו עלול להשמיט התחייבויות למתן אשראי לפרויקטים בסכומים גבוהים מאוד, כאשר, לדוגמה, ללווה אין הון עצמי כמתחייב בהסכם האשראי. גישה זו בעייתית בהקשר לניהול סיכונים ודיווח עליהם, משום שהתאגיד הבנקאי חשוף להתחייבויות גבוהות בנסיבות שאינן בשליטתו (לדוגמה גיוס הון אצל היזם). (ג) במידה ויכולת הלקוח לנצל את האשראי מותנית בהעמדת ביטחונות כשירים, ייוחס מקדם המרה לאשראי לכל הסכום (ה"תקרה" לא תופעל), ומצד שני יוכל התאגיד הבנקאי לחשב את הקצאת ההון בגין המחויבות בהתחשב בביטחונות, כאמור בתשובתנו לשאלה 12 בסעיף 1.13 (פריטים חוץ מאזניים) בפרק 1 (חובות בודדים) של חלק II (גישה סטנדרטית). (ד) למען הסר ספק, יובהר כי הקלות כאמור לעיל אפשריות רק אם קיימת מערכת מעקב אפקטיבית המונעת חריגה מהתקרה החוזית, וקיימים תרבות ארגונית ודפוסי ניהול שלא מאפשרים לתאגיד הבנקאי לשנות את התנאים כאשר הלקוח מגיע לגבול, או כאשר אין בידיו ביטחונות כשירים מספקים.	
	שאלה 4: סעיף 321 קובע תנאים לסיווג עסקה קצרת טווח על-פי התקופה המקורית שלה. בהנחה כי מסמכי העסקה כוללים סעיפי התאמת מרווח יומית (daily remargining), וכי הבנק מבצע שערור בפועל על בסיס יומי, האם יש צורך כי הדרישה לשערור יומי, המופיעה בסעיף 321, תיכלל במסמכי העסקה?	
5.12.13	סעיף 321 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204, קובע כי מסמכי העסקה יכללו דרישה לשערור יומי. עם זאת, על מנת שלא לפגוע בתאגידים הבנקאיים שלא לצורך, אנו מתירים לוותר על דרישה מפורשת בכתב לשערור יומי, בחוזים קיימים בלבד, בהתקיים שני התנאים הבאים: ▪ החוזים כוללים סעיף התאמת מרווח יומית. ▪ הבנק מבצע שיערוך בפועל על בסיס יומי. חוזים חדשים שייחתמו החל מיום 1 בינואר 2014 חייבים לכלול דרישה מפורשת לשערור יומי, בכדי לעמוד בתנאי סעיף 321.	תשובה:
4. כללים לחשיפות קמעונאיות		

תאריך עדכון		
4.2 רכיבי סיכון (סעיפים 331-338)		
	שאלה 1:	ביטוח הלוואות לדיור (סעיפים 332-333)
31.12.08	תשובה:	תאגיד בנקאי יכול להכיר בביטוח הלוואות לדיור (ביטוח אשראי) כמפחית סיכון, כל עוד מתמלאות כל הדרישות הרלוונטיות בהוראה, ולבצע התאמה של אומדני ה-PD או ה-LGD אשר ישקפו את הפחתת הסיכון הנגזרת מביטוח זה.
	שאלה 2:	מהו מקדם המרה לאשראי של מחויבות למתן אשראי, שנתנה ללקוח במסגרת "אישור עקרוני ושמירת שיעור הריבית" להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451 "נהלים למתן הלוואות לדיור" (סעיף 338)?
31.12.08	תשובה:	סעיף 338, קובע כי במידה שקיימות התחייבויות צמודות לשער חליפין, או לשערי ריבית, בתיק הקמעונאי של התאגיד הבנקאי, לצרכי יישום גישת IRB, אין התאגידים הבנקאיים רשאים לספק את הערכותיהם הפנימיות לסכומים שווי ערך אשראי. תחת זאת, ימשיכו לחול כללי הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203). על פי הכלל שנקבע בסעיף 83 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, המתאיחס לגישה הסטנדרטית, מחויבות כאמור תקבל מקדם המרה לאשראי (CCF) בשיעור 0%.
6. כללים לטיפול בתיקי חייבים שנרכשו		
6.1 שקלול נכסי סיכון בגין הסיכון לכשל (סעיפים 363-368)		
	שאלה 1:	האם תאגידים בנקאיים מחויבים ליישם גישת מעלה-מטה לגבי חייבים קמעונאיים כשירים שנרכשו, אפילו במצב שבו קיים מידע ברמה האינדיבידואלית המאפשר יישום גישת מטה-מעלה (סעיף 364)?
31.12.08	תשובה:	חייבים קמעונאיים שנרכשו יטופלו בגישת מעלה-מטה, בהתאם לדרישות הרלוונטיות המפורטות בהוראה. כאשר תנאי הכשירות לא מתקיימים, התאגיד הבנקאי לא יוכל לטפל בחשיפה זו על פי גישת ה-IRB. כלומר, נכון למציאות הצפויה בישראל, ימשיך לטפל בהן לפי הגישה הסטנדרטית (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203).
8. דרישות הסף לגישת ה-IRB		
8.3 תכנון מערכת הדירוג (סעיפים 394-421)		
	שאלה 1:	האם כל התאגידים הבנקאיים בקבוצה רשאים/נדרשים להשתמש באותם המודלים לדירוג? במידה ואינם נדרשים, האם ניתן, לצורך הקצאת הון של בנק האם על בסיס מאוחד, לבצע סקאלה אשר תביא לידי ביטוי את המדרגים השונים בכל החברות בקבוצה?
15.11.09	תשובה:	כעיקרון, איננו מחייבים או פוסלים שימוש אחיד במודלים בקבוצה הבנקאית.

תאריך עדכון		
	עם זאת, קיימים יתרונות רבים לפיתוח מודלים אחידים בתוך הקבוצה הבנקאית, בעיקר ניצול "יתרונות לגודל" באופן של פיתוח מודלים ברמת הקבוצה הבנקאית. במצבים בהם קיים שימוש באותם המודלים, חשוב להקפיד כי הם יתאימו לפרופיל הלווים והעסקאות של כל תאגיד בנקאי, ולהתבסס על שיקולים ענייניים בלבד, כמו אופי הפעילות של התאגיד הבנקאי והיקפה, מאפייני תיק האשראי שלו וכדומה. בכל מקרה, במידה וקיים שיתוף במודלים בתוך הקבוצה הבנקאית, אחריות התאגיד הבנקאי בדבר קיום דרישות הסף מלאה, ואין לגלגל אחריות זו הלאה (כולל לא לחברת האם). במצב בו תאגיד אומד באופן עצמאי את רכיבי הסיכון, אין חובה ליצור "סקאלה אשר תביא לידי ביטוי את המדרגים השונים בכל החברות". ייתכן וייווצר הצורך ביצירת "סקאלה משותפת", אם למשל אין לחברת הבת אפשרות לאמוד את רכיבי הסיכון (לדוגמה, בשל מחסור בנתונים). במצב זה, על מנת להיעזר בנתוני כלל הקבוצה הבנקאית לאמידת רכיבי הסיכון, מובן שיש צורך לדרג את כל החשיפות בקבוצה על "סקאלה משותפת".	
	האם בשלב הדירוג האורדינלי ניתן להשתמש בהגדרת כשל "רחבה" על מנת להגדיל את מספר תצפיות הכשל לצורך תקפות סטטיסטית?	שאלה 2:
31.12.08	ניתן להשתמש בשלב הדירוג האורדינלי בהגדרת כשל "רחבה", כלומר במאפייני סיכון לכשל של לוה, שאינם נצמדים להגדרת הכשל המופיעה בהוראה, כל עוד מערכת הדירוג בכללותה עומדת בדרישות ההוראה. הערה: מובן כי לצורך אמידת PD (השלב השני) יש להשתמש בהגדרת הכשל המופיעה בסעיפים 452-457 להוראה.	תשובה:
	באיזו פילוסופיית דירוג יידרשו התאגידים הבנקאיים לדרג את חשיפותיהם: "point in time" או "through the cycle"?	שאלה 3:
20.6.10	השימוש בכל אחת משתי פילוסופיות הדירוג, או שילוב ביניהן, אפשרי. חובה על כל תאגיד בנקאי להגדיר באופן ברור את פילוסופיית הדירוג בה הוא נוקט, ולהתאים את התהליכים הרלוונטיים (כגון תיקוף) לפילוסופיית הדירוג בה בחר. בנוסף, על כל תאגיד בנקאי להיות עקבי עם בחירת פילוסופיית הדירוג לאורך זמן. ניתן ליישם פילוסופיות דירוג שונות לקבוצות נכסים שונות (למשל, לדרג מדינות על פי פילוסופיית TTC ולדרג לקוחות עסקיים וקמעונאיים על פי פילוסופיית PIT).	תשובה:
	ההוראה דורשת חישוב של LGD ברמת עסקת האשראי (facility), ומנחה את התאגידים הבנקאיים לפתח מודל לאמידת ה-EAD באותה רמה. עם זאת, הנוהג בתאגידים בנקאיים ישראלים הוא לנהל סל מוצרי אשראי מול סל ביטחונות. עובדה זו מקשה על חישוב ה-LGD ברמת המכשיר או העסקה הבודדת, בשל הצורך בהקצאת ביטחונות לחשיפות. בנוסף, נטען כי קיים קושי סטטיסטי לבנות מודל	שאלה 4:

תאריך עדכון		
	לאמידת ה- EAD ברמת המכשיר, בשל מיעוט תצפיות. לאור הקושי הטכני במידול, ולצורך עמידה במבחן השימוש (use test) הנדרש בהוראה, האם יותר לחשב LGD ברמת לווה ולבנות מודל לאמידת EAD ברמת הלקוח?	
31.12.08	לא תתאפשר חריגה מדרישת ההוראה, לפיה אמידת LGD ו- EAD לחשיפות לתאגידים, לבנקים ולריבונות תיעשה ברמת "עסקת אשראי" (facility). הגדרת עסקת אשראי (facility) תתבצע בהתאם למאפיינים של עסקת אשראי קמעונאית, המצוינים בסעיף 402 להוראה. בהקשר זה מובהר: - הדיון רלוונטי רק לגישת הדירוגים הפנימיים המתקדמת (AIRB), ולא לגישה הבסיסית (FIRB). - עמדתנו כאמור עקבית עם המקובל במדינות נוספות, בהן מקובל אופן ניהול סל מוצרי אשראי מול סל ביטחונות.	תשובה:
	בנוגע לחשיפות קמעונאיות, ההוראה אינה כוללת הגדרה של המונח "עסקת אשראי" (facility), למרות שהיא משתמשת בו פעמים רבות. לצורך פרשנות של דרישות סף, והנחיות שונות בהוראה, יש מקום להבהיר את המונח (סעיפים 401-402).	שאלה 5:
31.12.08	"עסקאות אשראי" קמעונאיות יוגדרו באופן עצמאי על ידי התאגיד הבנקאי, בין היתר, בהתאם למאפיינים המפורטים בסעיף 402: סוג מוצר; סוגי ביטחונות; ערבויות; בכירות החוב; וכן מאפיינים רלוונטיים נוספים.	תשובה:
	באלו נסיבות, בהתייחסו לתהליך הקצאת לווים ועסקאות אשראי בין דירוגים או מאגרים, יראה הפיקוח עודף ריכוזיות באחד הדירוגים (סעיפים: 406, 407 ו-409)	שאלה 6:
31.12.08	הפיקוח על הבנקים יבחן בעתיד את סוגיית ריכוזיות היתר במערכות דירוג, תוך ניתוח נתוני לווים ואשראי שיתקבלו מהתאגידים הבנקאיים. לאחר מכן, הפיקוח על הבנקים ישקול אם לקבוע הנחיות מפורשות וכללים ברורים, על מנת להכריע אם קיימים ריכוזים של לווים ו/או עסקאות אשראי בדירוגים מסוימים בתוך מערכות הדירוג של התאגידים הבנקאיים.	תשובה:
	האם ובאיזו מידה תאגידים בנקאיים יוכלו להשתמש בדירוגים של חברות דירוג (סעיף 411)?	שאלה 7:
20.6.10	בנוגע לדירוג חשיפות ללווים שקיים מעט מאד מידע פנימי לגביהם, תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת ה- IRB יורשו להשתמש בדירוגים חיצוניים של חברות דירוג שהוכרו על ידי המפקח כ- ECAI ככשירות (כאמור בסעיף 90 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) כגורם עיקרי בקביעת הדירוג הפנימי, או כטכניקה של מיפוי נתונים חיצוניים לצורך אמידת ה- PD. עם זאת, הדירוג הפנימי צריך להתייחס למידע נוסף שקיים ברשות התאגיד הבנקאי, למשל מידע עדכני שטרם השפיע על הדירוג החיצוני.	תשובה:
	באלו נסיבות ניתן להשתמש במודל מונחה מומחה (expert judgment) (סעיפים 410	שאלה 8:

תאריך עדכון		
	ו-411)?	
31.12.08	תאגידים בנקאיים רשאים להשתמש במודלים מונחי מומחה בשלב הדירוג האורדינלי. עם זאת, בעת כימות רכיבי הסיכון אין להסתמך עליהם באופן בלעדי - על אומדני רכיבי הסיכון להיות מבוססים על ניסיון היסטורי וראיות אמפיריות, ולא להיות מבוססים על הערכות סובייקטיביות בלבד.	תשובה:
	סעיף 396 להוראה קובע כי מערכת דירוג כשירה חייבת לכלול מימד של מאפיינים ספציפיים לעסקה, אשר יהיה נפרד ומובחן ממימד הסיכון לכשל של הלווה. כיצד מתיישבת דרישה זו עם העובדה, שבגישת FIRB דרישת ההון מתבססת על הערכות פנימיות של התאגיד הבנקאי רק ביחס למימד הסיכון לכשל של הלווה?	שאלה 9:
1.4.09	א) גם תאגידים בנקאיים המיישמים את גישת ה- FIRB חייבים למלא אחר דרישה זו. אמנם, לצורך חישוב דרישת ההון נעשה שימוש רק במימד הסיכון לכשל של הלווה (PD), אולם הסעיף מחייב התייחסות למאפייני העסקה על מנת שהתאגיד הבנקאי יוכל להשתמש במערכת הדירוג לניהול האשראי, ולעמוד ב"מבחן השימוש". לא ניתן לנהל אשראי תוך התעלמות ממאפייני עסקאות, והתבססות בלעדית על מאפייני הלווים. ב) בשל הקושי האפשרי של תאגידים בנקאיים, המיישמים את גישת ה- FIRB, לכמת את הסיכון הנובע ממאפייני העסקה, מאפשר סעיף 398 לעמוד בדרישה לקיומו של מימד מאפייני העסקה, למשל באמצעות אמידת ההפסד הכולל מהחשיפה (EL). ג) עמידה בדרישה זו אפשרית כמובן גם על ידי אמידת ההפסד בהינתן כשל (LGD), גם אם לא ברמה שתזכה את התאגיד הבנקאי בכשירות ליישום גישת AIRB.	תשובה:
	באופן תיאורטי אכן ניתן להבחין בין מערכות דרוג מסוג PIT ו- TTC. באופן מעשי כמעט כל מודל יהיה תמהיל של שתי הגישות, ויכיל מאפיינים משותפים. אופי הנתונים, זמינות המידע והאופן בו המצב המאקרו כלכלי כבר מתבטא בתוך המשתנים, יכתיבו את אופי המודל ואת "נטייתו" לכיוון אחת הגישות. קשה לכוון את המודל באופן יזום לאחד הכיוונים (סעיפים 414-415).	שאלה 10:
15.11.09	א) בחירת פילוסופיית הדירוג, גם אם משולבת, חייבת להיעשות באופן מכוון, בהתאם לאפשרויות. בחירה של "שילוב" בין PIT לבין TTC אינה בחירה של "הלא נודע". יש לצפות שמערכת דירוג תשקף ציפיות ברורות לגבי תוצריה. לא תאושר מערכת דירוג שלא ברור איזו פילוסופיית דירוג היא משקפת, ואלו תוצאות מצופות ממנה. ב) בכלל זה, נדרש שכבר בתכנון מערכת הדירוג תהיה הבנה של פילוסופיית הדירוג ושל ההשלכות שלה על תפוקות המערכת (ולא רק בסופו של התהליך תתואר	תשובה:

תאריך עדכון		
	פילוסופית הדירוג כ"שילוב". מובהר בזאת, שעדכון של מודל בהתאם לממצאים שנאספים לאורך זמן, כולל שינוי בפילוסופית הדירוג, אפשרי, ובלבד שפעולת העדכון מתבצעת תוך הבנה, ובהתאמה, לפילוסופית הדירוג שהתאגיד הבנקאי בוחר. (ג) בנוגע לטענה כי קשה לכוון את המודל באופן יזום - יש לתכנן את מערכת הדירוג. כלומר: לא סתם "לשחק עם המספרים", אלא לפתח ולעדכן את המודל תוך הבנה מה המודל אמור לנבא.	
	שאלה 11:	כלי תיקוף למודלים היברידיים הם בעייתיים. רוב כלי התיקוף המקובלים מתאימים לפילוסופית דירוג PIT טהורה (סעיפים 414-415).
15.11.09	תיקוף מודל היברידי הוא אכן מאתגר. עם זאת, חשוב שהתאגיד הבנקאי יידע מה המודלים שלו מנסים לנבא, ויבחן עד כמה המודלים מצליחים בכך. על התאגיד הבנקאי להבין את הפילוסופיה העומדת בבסיס פיתוח המודל, לוודא ששני השלבים באמידת רכיבי הסיכון (הקצאה לסלי סיכון, ואמידת רכיבי הסיכון לכל לסל סיכון) מתבצעים באופן עקבי בהתאם לאותה פילוסופיה, ולהעריך אם התנהגות תוצרי מערכת הדירוג (הדוגמה הקלאסית לכך היא השתנות התפלגות הדירוגים לאורך זמן) תואמת את פילוסופית הדירוג.	תשובה:
8.4 תפעול מערכת דירוג הסיכונים (סעיפים 422-437)		
	שאלה 1: ההוראה מתייחסת ל"יושרת (integrity) הליך הדירוג" בסעיפים 424-427. בפרט, בסעיף 424 יש התייחסות לאי תלות הנדרשת בין הגורם שמקצה את הדירוגים ומאשר אותם לבין הגורם העסקי שמשווק את האשראי. האם דרישה לחוסר תלות בגורם העסקי, קיימת גם ביחס לגורם שאחראי על פיתוח המודלים?	
1.6.09	מאחר וקיים ניגוד עניינים מובנה בין שיקולים שיווקיים לבין מדידת הסיכון, האחריות על פיתוח מערכות דירוג האשראי תוטל על גורם שאינו תלוי בגורם העסקי. הגדרות האחריות בנושא צריכות להיות ברורות. גישה זו תואמת את עמדת ה-CEBS, כפי שפורסמה במסמך "Guidelines on the implementation, validation and assessment of Advanced Measurement (AMA) and Internal Ratings Based (IRB) Approaches", מיום 4 באפריל 2006.	תשובה:
	שאלה 2: במסגרת יישום הגישות המתקדמות הכלולות בהוראות ניהול בנקאי תקין העוסקות בדרישות הלימות ההון, הקים התאגיד הבנקאי ועדת ההיגוי לפיתוח המודלים. התאגיד הבנקאי מתכוון להעמיד בראש הועדה את הממונה על האשראי בתאגיד הבנקאי, וזאת על מנת לחזק את מעמד הועדה בתאגיד הבנקאי.	
1.6.09	בהתאם לעמדתנו העקרונית שהוצגה בשאלה 1 לעיל, מינוי כאמור אינו ראוי, בשל ניגוד העניינים הפוטנציאלי.	תשובה:

תאריך עדכון		
	במידת הצורך, ועל פי שיקול דעתו של התאגיד הבנקאי, ניתן ואף רצוי להגדיר ועדת היגוי להטמעת המודל, בה יכול גורם עסקי "לתת את הטון", לקדם את התהליך ולתרום את תרומתו.	
	ביצוע מבחן קיצון הכולל שינוי דרמטי של המשתנים המסבירים במודל עשוי לתת תוצאה מוטעה/שגויה מאחר ו"יוצאים" מטווח המודל. כלומר, בניית המודל מתבססת על טווח אוכלוסייה/משתנים מסוים (הכולל מחזור עסקים מלא) אולם המודל לא יכול לנבא השלכות של שינויים דרמטיים - מחוץ לטווח שעל בסיסו נבנה המודל. האם ניתן לבצע מבחני קיצון באמצעות שימוש בנוסחאות לחישוב הנכסים המשוקללים בסיכון, המופיעות בהוראה, וכוללות את רכיבי הסיכון: PD, LGD ו-EAD - תוך כדי שינוי באחוזי ההסתברות בהתפלגות הנורמאלית המצטברת? (סעיפים 434-437)	שאלה 3:
15.11.09	על פי הנחיות ועדת באזל בנוגע למבחני קיצון ממאי 2009² (להלן - ההנחיות בנוגע למבחני קיצון), למבחני קיצון תחת גישת ה- IRB יש שתי מטרות עיקריות: (i) הערכת "חוסן" (robustness) המודל האומד את רכיבי הסיכון; ו- (ii) הערכה של כריות ההון המוחזקות מעבר למינימום הפיקוחי. (ב) לצורך הערכת חוסן המודלים לאמידת רכיבי הסיכון (לבחון את רגישות רכיבי הסיכון, תוצרי המודל, לשינויים בתשומות ובפרמטרים) אין טעם בשינוי רמת הביטחון של ההתפלגות הנורמאלית המצטברת של הנוסחה לחישוב הנכסים המשוקללים בסיכון, שכן המודלים כלל אינם תלויים בנוסחה זו. (ג) לצורך הערכת הלימות ההון, יש טעם בשינוי רמת הביטחון של ההתפלגות הנורמאלית המצטברת של הנוסחה לחישוב הנכסים המשוקללים בסיכון, אך אין די בכך: • סעיף 434 להוראה קובע כי "מבחני הקיצון חייבים לכלול זיהוי אירועים אפשריים או שינויים עתידיים בתנאים הכלכליים שעשויים להשפיע לרעה על חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכונים אשראי, וכן הערכה ליכולתו של התאגיד הבנקאי להתמודד עם שינויים אלה". • סעיף 435 להוראה קובע כי "בנוסף למבחנים הכלליים יותר המתוארים לעיל, על התאגיד הבנקאי לערוך מבחן קיצון לסיכונים אשראי, כדי להעריך את השפעתם של תנאים ספציפיים מסוימים על דרישות ההון הפיקוחי המוטלות על התאגיד הבנקאי לפי גישת ה- IRB". ההיגיון שבבסיס דרישות אלו הוא העובדה שמבחני קיצון מתגברים על חסרונות של כלים אחרים, כמו שינוי רמת ביטחון. כך למשל, הם מאפשרים	תשובה:

תאריך עדכון		
	לחזות שינויים בלתי צפויים או פתאומיים שלא התבטאו בנתונים היסטוריים. בנוסף, הם קושרים בין הפסד להתרחשות אירוע (כמו שעושים תרחישים, למשל), כלומר - מאפשרים להעריך איזה תמהיל של גורמי סיכון יגרום להפסד. (ד) טענת התאגיד הבנקאי, לפיה "הלחצת" משתנים מסבירים עשויה "לתת תוצאה מוטעה/שגויה מאחר ו"יוצאים מטווח המודל" איננה מקובלת. מעבר לאמור בסעיפים 434-435 להוראה כמצוטט לעיל, ראו גם את הפסקה אחרונה בעמוד 10 בהנחיות בנוגע למבחני קיצון, לפיה "יתרון נוסף של ניתוחי רגישות ותרמישים הוא העובדה שהם מסייעים לבחון אם גישות כמותיות פועלות בהתאם לייעודן. אם תוצאות הניתוח מראות כי מודל מסוים אינו יציב, או אינו פועל בהתאם לייעודו עם תשומות קיצוניות, על ההנהלה לשקול להעמיד את המודל לבחינה מחודשת, לשנות פרמטרים מסוימים, או לכל הפחות לייחס פחות משקל לדיוק של תוצרי המודל".	
	המודל הפנימי שהתאגיד הבנקאי מפתח לצורך אמידת רכיבי הסיכון אינו מתאים למבחני קיצון, משום שבתחום הקיצון הוא מאבד את תוקפו. להבנתנו, מבחני קיצון במסגרת בחינת המודל מנותקים לחלוטין מהמודל המשמש את התאגיד הבנקאי לקביעת דרישת ההון בגישת IRB (סעיפים 434-437).	שאלה 4:
15.11.09	בהתאם לתשובתנו הקודמת, אנו לא מקבלים גישה זו. המודלים לאמידת רכיבי הסיכון צריכים "לעבוד" גם בשפל כלכלי חמור, גם אם לא בצורה מיטבית. לא ניתן לקבל גישה לפיה בתרחיש כלכלי גרוע אין לתאגיד הבנקאי שמיישם את גישת IRB כל אומדן לסיכון האשראי לו הוא חשוף. חיזוק לעמדה זו ניתן למצוא בהנחיות בנוגע למבחני קיצון, כפי שמצוטטות בסעיף ד' בתשובה הקודמת.	תשובה:
	בסעיף 424 נדרש שההקצאה ואישור הדירוגים יהיו בלתי תלויים בגורם שעשוי לצאת נשכר באופן ישיר מהעמדת האשראי (בטרמינולוגיה שאומצה - "גורם עסקי"). מה מידת אי התלות המצופה? מי נחשב לעניין זה גורם עסקי?	שאלה 5:
15.11.09	מצופה שיוקמו מנגנונים שלא יאפשרו לשיקולים עסקיים / שיווקיים להשפיע על שיקול הדעת במדידת הסיכון הכרוך בעסקאות אשראי - כלומר על הקצאה ואישור של דירוגים. גורם עסקי הוא כל גורם שמייצג את השיקולים העסקיים / השיווקיים. למשל, גורמים שבאחריותם העמדת אשראי, אישורו, קשר עם לקוחות, שיווק אשראי וכדומה.	תשובה:
	לגורמים העסקיים צריכה להיות מעורבות גבוהה בתהליך אישור הדירוג ויישומו בשל העובדה שהם הגורמים שמכירים את הלקוח בצורה הטובה ביותר ואחראים על העמדת האשראי וניהול הסיכון בגינו. האם אפשרי שרק האישור יבוצע על ידי גורם בלתי תלוי?	שאלה 6:
15.11.09	רצוי כי הגורם העסקי יתרום מידיעותיו על הלקוח לעניין. עם זאת, יש ליצור מנגנון	תשובה:

תאריך עדכון		
	שימנע משיקולים עסקיים / שיווקיים להילקח בחשבון בהקצאה ואישור של דירוג. אנו מסכימים שהגורם העסקי מכיר את הלקוח בצורה הטובה ביותר, ואחראי על העמדת האשראי וניהול הסיכון בגינו, אך בדיוק מהסיבה הזו הוא יתקשה למדוד את הסיכון הגלום בעסקאות איתו באופן אובייקטיבי ואמין. אף אם אישור הדירוג נעשה על ידי גורם בלתי תלוי, לא סביר שהקצאת הדירוגים בפועל תיעשה על ידי גורם עסקי (אשר עלול לשקול עניינים שיווקיים בתהליך הדירוג) מבלי שייקבעו מנגנונים שיבטיחו ששיקולים שיווקיים לא יילקחו בחשבון לצורך קביעת דירוג הסיכון.	
	שאלה 7: במסגרת עקרון אי-התלות, האם אפשרי שהגורמים העסקיים ימליצו על הדירוג (לאור ההכרות המעמיקה ביותר עם אספקטים איכותיים של הלקוח) וועדת אשראי (בה חברים גורמים עסקיים) תאשר אותו?	
15.11.09	ההצעה מחייבת בחינה מעמיקה יותר של המנגנונים המוצעים לנטרול השיקולים השיווקיים. על פניו, העובדה שההמלצה נתונה לאישור של גורם בלתי תלוי אינה מספיקה ונדרש מנגנון יעיל לנטרול אותם שיקולים. מיותר לציין שהגורם המאשר לא יכול להיות בכל מקרה גורם עסקי, ולפיכך בוועדת אשראי, שמאשרת את הדירוגים, לא יכולים להיות חברים גורמים עסקיים.	תשובה:
	שאלה 8: סעיף 60 בטיטת מסמך העקרונות לניהול סיכוני אשראי שפרסם הפיקוח על הבנקים³, מאפשר שגורם עסקי יקצה דירוגים, ובלבד שגורם בלתי תלוי יאשר את הדירוג.	
15.11.09	בהקשר של קביעת "כרית הספיגה להפסדי אשראי" על בסיס מערכת דירוג, אנו מאמצים את הגישה השמרנית יותר של גישת IRB, ודורשים שייקבעו מנגנונים שיבטיחו כי כבר בשלב הקצאת הדירוג ינטרלו שיקולים עסקיים.	תשובה:
	שאלה 9: מהו תפקידה של פונקצית בקרת סיכוני אשראי? האם תפקיד פונקציה זו לאשר את הדירוגים? האם תפקידה לאשר את המודלים?	
15.11.09	ההוראה אינה קובעת "רשימה סגורה" של מטלות באחריות פונקצית בקרת סיכוני אשראי. עם זאת, ניתן לראות בסעיף 6 לחלק א' של נייר עמדה מספר 4, המופיע בנספח ג' לקובץ שאלות ותשובות זה, דוגמה לתפקידה האפשריים. תפקידה של פונקצית בקרת סיכוני אשראי אינו מתמצה ב"לאשר את הדירוגים", אלא לבחון את אופן השימוש בהם, ולכן גם נדרשת אי התלות במקצי הדירוגים. תפקידה של היחידה גם אינו "לאשר את המודלים", אלא לבחון אותם ולתקף אותם. הערה: תפקידה של פונקצית בקרת סיכוני אשראי מטופלים במסגרת עבודת הפיקוח על הבנקים, במסמכים שונים. מכיוון שאינה ייחודית לגישת IRB, אנו נמנעים כאן מלהגדיר את תפקידה.	תשובה:

תאריך עדכון		
8.5 פיקוח ושלטון תאגידי (סעיפים 443-438)		
	שאלה 1: באיזו תדירות נדרשת סקירה של ביקורת פנימית, ודיווח לדירקטוריון?	
15.11.09	סעיף 443 קובע כי "הביקורת הפנימית, או פונקציה דומה לה בעצמאותה, תבחן לפחות אחת לשנה את מערכת הדירוג של התאגיד הבנקאי ואת אופן יישומה". בהתאם למקובל ברשויות פיקוח אחרות, אנו מחייבים שגם תדירות הדיווח של הביקורת הפנימית לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה תהיה שנתית.	תשובה:
8.6 שימוש בדירוגים פנימיים (סעיפים 445-444)		
	שאלה 1: הבחנה בין "מבחן הניסיון" לבין "מבחן השימוש".	
31.12.08	על פי מבחן הניסיון, טרם הגשת בקשה לאישור הקצאת הון על פי גישת ה- IRB למפקח, נדרשות לפחות שלש שנים של שימוש במערכות הדירוג, אשר עומדות בתנאי הסף באופן כללי (broadly in line). על פי מבחן השימוש, על דירוגים פנימיים ואומדני כשל והפסד, אשר משמשים לחישוב דרישת ההון, וכן על המערכות והתהליכים הקשורים אליהם, להוות חלק מהותי בניהול הסיכונים, בתהליך קבלת ההחלטות, בהקצאה פנימית של הון ובפונקציות משטר תאגידי. מערכות דירוג ואומדנים שפותחו ומיושמים אך ורק לצורכי כשירות לגישת ה- IRB, ושימושם נועד רק להעניק תשומות IRB, אינן מקובלות. בעוד שמבחן הניסיון מתייחס לתהליכים ולפונקציות הקשורים למדידת ולניהול סיכונים, ודורש שמערכות דירוג יעמדו בדרישות הסף באופן כללי בלבד, מבחן השימוש מכסה יותר תהליכים ופונקציות, ודורש בסופו של דבר, שימוש בכל מערכת הדירוג לצרכי IRB. במבחן הניסיון, אורך תקופת השימוש לפני הגשת הבקשה למפקח היא משתנה מפתח משום שלוקח זמן להגיע לשימוש נאות והומוגני.	תשובה:
	שאלה 2: כאשר תאגיד בנקאי משכלל, או משנה, את מערכת הדירוג, האם תקופת השימוש צריכה להתחיל שוב מסיום השכלול או השינוי?	
31.12.08	ספירת הזמן המעיד על שימוש במודל לא "תתאפס" בכל עדכון של המודל. עם זאת, שימוש במודל חדש, שונה באופן מהותי מהמודל הקיים, מחייב אישור פרטני מהמפקח על הבנקים. במקרה כזה, עשוי המפקח על הבנקים לדרוש מהתאגיד הבנקאי לעמוד במבחן השימוש למודל החדש. תאגיד בנקאי ידווח לפיקוח באופן שוטף על עדכון ושיפור המודל. כאשר הפיקוח יבחין בשינויים משמעותיים, הוא שומר לעצמו את הזכות לדרוש מהתאגיד הבנקאי עמידה ב"מבחן השימוש".	תשובה:
	שאלה 3: אלו הוכחות/ראיות ידרוש הפיקוח מהתאגידים הבנקאיים, על מנת שיראו לו שהם משתמשים במערכת הדירוג?	

תאריך עדכון		
31.12.08	הוכחת שימוש במודל, בתחום אחד לפחות מבין הבאים, יהווה הוכחה לשימוש פנימי במודל: קביעת אסטרטגיה ותכנון, כולל מדיניות; מדידת חשיפות אשראי וניהולן; דיווח על האשראי בתוך התאגיד הבנקאי, החל ממדידת החשיפות, ניתוח תיקי האשראי וכן הלאה. עם זאת, במידה ובחלק מהתחומים לעיל לא נעשה שימוש במודל, עשוי הדבר להצביע על איכות ירודה של תוצרי המודל, והמפקח עשוי לבקש הסברים. לא ניתן להציג מערך קריטריונים "סגור" שעל פיו ייקבע אם תאגיד בנקאי עומד בדרישות מבחן השימוש. במקרים רבים, יש מקום לשיקול דעת המפקח בבחינת השימוש במודל.	תשובה:
	האם קיימת הרחבה למבחנים הדרושים ליישום מבחן השימוש?	שאלה 4:
31.12.08	מסמך פרשנות של ה-BIS בנושא ("The IRB Use Test: Background and Implementation"), מציג הרחבה של המבחנים הדרושים ליישום מבחן השימוש. ניתן למצוא את המסמך בכתובת האינטרנט: http://www.bis.org/publ/bcbs_n19.pdf.	תשובה:
	הקצאת ההון חייבת להתבצע לפי pooled PD, שמשקף ממוצע ארוך טווח של שיעורי הכשל בכל ציון סיכון (בחשיפות קמעונאיות - בכל מאגר) - ראו תשובה לשאלה 2 בסעיף 8.7 (כימות רכיבי הסיכון) להלן. האם ניתן להשתמש ב-pooled PD המחושב לקטגוריות דירוג לצרכי הקצאת הון, אולם לצרכים אחרים (כגון תמחור אשראים) להשתמש ב-PD הספציפי ללקוח? הכוונה הן לדירוג לקוחות מסחריים והן לדירוג לקוחות פרטיים.	שאלה 5:
15.11.09	לצרכים עסקיים ניתן וצריך להשתמש ב-PD ספציפי ללקוח, אשר נגזר ממאפייני הלווה הספציפיים (באמצעות מודל סטטיסטי או הערכת מומחה או שילוב של השניים). חייב להתקיים קשר ברור בין אומדני ה-PD הספציפיים הכלולים בציון סיכון (בחשיפות קמעונאיות - במאגר) לבין ה-pooled PD של אותו ציון סיכון (בחשיפות קמעונאיות - מאגר).	תשובה:
	האם ניתן ליצור שני דירוגים שונים לצרכים שונים בארגון (למשל, לצרכי תכנון ואסטרטגיה - מתאים יותר דירוג לפי פילוסופיית דירוג TTC ולצרכי הקצאת הון בפועל מתאים יותר דירוג לפי פילוסופיית דירוג PIT)?	שאלה 6:
15.11.09	(א) לא ניתן להשתמש בשני דירוגים שונים, בלתי תלויים אחד בשני, לאותו לקוח. מצב זה מנוגד ל"מבחן השימוש". (ב) על התאגיד הבנקאי לפתח מודל, שהוא מאמין בו, ולהשתמש בו לצרכיו השונים. כאשר צורך מסוים של התאגיד הבנקאי דורש מאפיינים שונים של הדירוג, ניתן לבצע התאמות לדירוג, לצורך אותם שימושים. חובה על התאגיד הבנקאי לתעד אותן, ולדווח לפיקוח על הבנקים על מהות ההתאמות	תשובה:

תאריך עדכון		
	והנימוקים להן. (ג) לא יותר שימוש במערכת דירוג "מנותקת" מניהול האשראי, לצורך חישוב דרישת ההון.	
8.7 כימות רכיבי הסיכון (סעיפים 446-499)		
	שאלה 1: האם תהליך בחינת הלווים, עבור חשיפות לתאגיד, לריבונות ולבנק, לפי ההסתברות לכשל הוא בהכרח תהליך דו-שלבי: בשלב הראשון מדרגים את הלווים באופן אורדינלי וממיינים אותם לשבע קבוצות סיכון (לכל הפחות), ובשלב השני משייכים לכל קבוצת סיכון ערך הסתברות (סעיף 446)?	
1.4.09	תהליך ייחוס אומדנים לרכיב הסיכון PD הוא אכן בהכרח דו-שלבי, כמתואר בשאלה.	תשובה:
	שאלה 2: האם ניתן להשתמש בנוסחת ריתוק ההון ב- PD פרטני של כל לקוח, או שקיימת חובה ליצור ראשית סל סיכון (סעיף 446)?	
1.4.09	לא ניתן להשתמש בנוסחת ריתוק ההון ב- PD פרטני של כל לקוח. ה- PD המיוחס ללווה לצורך נוסחת ריתוק ההון, חייב להיות ה- pooled PD של סל הסיכון, בו נמצא הלווה. התאגיד הבנקאי חייב לאמוד pooled PD לכל סל סיכון שהוגדר בשלב האורדינלי, ואליו הוקצו לוויים - PD המשקף את הרמה הממוצעת של ה- PDs של כל הלווים המוקצים לאותו סל סיכון. נציין, כי PD של לווה אומד את ההסתברות שלוה מסוים יכנס למצב של כשל במהלך שנה, וזאת בשונה מ- pooled PD החל על כלל הלווים באותו סל סיכון במהלך אותה תקופה.	תשובה:
	שאלה 3: מבין המצבים בהם תיתכן אי התאמה בין הגדרת הכשל וההגדרה החשבונאית של חוב פגום, קיים מקרה אחד מהותי שמהווה מכשול אמיתי לקיום סינכרוניזציה בין המערכות לתמיכה בשתי ההוראות (הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204 והוראת השעה "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי", עמוד 698A בהוראות הדיווח לציבור): ההבדל הגדול בהגדרת הכשל של מסגרות עו"ש בחריגה (סעיף 452).	
20.6.10	הסיבה לאי הכללת הגדרת הפיגור בחשבונות עו"ש באימוץ ההגדרות החשבונאיות נובעת מהעובדה שלגביהם יש קביעה מפורשת בהוראה (בהתאם להמלצות ועדת באזל). אנו מבינים את ההמלצה של ועדת באזל בנושא זה, כקביעה שנותנת מענה לצורך אמיתי - הגדרת כשל ברצף ההגיוני של גישת IRB (ראה פירוט בתשובה לשאלה הבאה). בהתאם לעדכון הוראות הדיווח לציבור (שפורסם בחוזר מס' ח-2260-06), היקף הבעיה קטן, גם אם עדין קיים הבדל מסוים.	תשובה:

תאריך עדכון		
	ישנו פער בין הגדרת הפיגור כפי שמופיעה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 (הגישה הסטנדרטית) לבין זו שבהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204 (גישת IRB) (סעיפים 452-457).	שאלה 4:
31.12.08	הפער בין הגדרות המושג "פיגור" בשתי הגישות נובע מהצורך להגדיר "כשל" בגישת המודלים הפנימיים. לצורך כך, נדרש שהגדרת הפיגור תהיה עקבית עם ההיגיון העומד מאחורי הנוסחה לחישוב הנכסים המשוקללים בסיכון, הגדרת רכיבי הסיכון וכן הלאה. בגישה הסטנדרטית הצורך אינו עולה, ונכון לדעתנו להקל על התאגידים הבנקאיים ולאפשר להם להשתמש בנתונים החשבונאיים הקיימים במערכות המחשב. אין בהגדרות אלו משום הטלת "מעמסה" נוספת על מערכות המחשב של התאגידים הבנקאיים. תאגיד בנקאי שאינו נערך לגישת IRB יסתפק בהגדרה החשבונאית. לעומתו, תאגיד שנערך לגישת IRB חייב לקיים במערכות המחשב שלו סימון כפול, ללא קשר לגישה הסטנדרטית. ההגדרה החשבונאית של הפיגור, שקיימת בלאו הכי במערכות המחשב, משרתת את הגישה הסטנדרטית.	תשובה:
	גישת ה- IRB מחייבת מתן PD אחיד לכל חשיפות הלקוח [למעט בחשיפות קמעונאיות]. ההבדל בין כלל זה לבין הכללים שנקבעו בהוראת השעה "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" הוא מהותי, ועלול לגרום למצב אבסורדי שבו התאגיד הבנקאי מכיר בחשיפה מסוימת כחשיפה בכשל לצרכי הלימות ההון, אך אינו מכיר בה כחשיפה פגומה לצרכי דיווח חשבונאי (סעיפים 452-457).	שאלה 5:
31.12.08	אנו סבורים שחוסר ההתאמה בין שתי ההגדרות נובע מתפיסה שונה עקרונית של "חוב פגום" בהוראות הדיווח לציבור ושל "כשל" בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204: המושג "כשל" בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204 מתייחס לאפשרות שהאשראי לא ייפרע כסדרו, גם אם בסופו של הליך הגביה לא ייגרם הפסד. לכן, גם אם יש ביטחון חזק לאשראי, העובדה שהאשראי אינו נפרע במועדו מחייבת את סיווגו כאשראי "בכשל". בהתאם להסבר זה, מצב בו התאגיד הבנקאי מכיר בחשיפה מסוימת כחשיפה בכשל לצרכי הלימות ההון, אך אינו מכיר בה כחשיפה פגומה לצרכי דיווח חשבונאי, אינו "אבסורדי".	תשובה:
	כיצד נמדד הפיגור בהלוואות במשכון דירת מגורים (סעיפים 452-457)?	שאלה 6:
31.12.08	יש למדוד את הפיגור לפי השיטה החשבונאית הרלוונטית לעניין סיווג החוב וקביעת הפרשה, אם נדרשת. בגין מרבית האשראי הנ"ל מדידת הפיגור תבוצע בשיטת "עומק הפיגור", לפי הנוסחה בנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314. אם הלוואה בביטחון דירת מגורים מטופלת חשבונאית כהלוואה קמעונאית "רגילה",	תשובה:

תאריך עדכון		
	חישוב הפיגור לעניין יישום הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204 ייעשה בהתאם לכללים הרלוונטיים לחישוב הפיגור עבור אותה הלוואה.	
	שאלה 7: האם שלב הדירוג האורדינלי של הלווים וחלוקתם לקבוצות סיכון זורש בהכרח שימוש במודלים סטטיסטיים? בפרט, האם חלות עליו דרישות העומק ההיסטורי של הנתונים (סעיפים 466, 463)?	
31.12.08	דרישות "עומק הנתונים" הן דרישות סף הנוגעות רק לשלב כימות רכיבי הסיכון. עם זאת, גם בשלב הדירוג האורדינלי על התאגיד הבנקאי להשתמש בכל הנתונים הרלוונטיים הקיימים ברשותו. בהתאם, שלב הדירוג האורדינלי של הלווים וחלוקתם לקבוצות סיכון עשוי להיתמך בהערכות מומחה. נציין כי אנו צופים קושי רב לתאגיד בנקאי לעמוד בדרישות הסף, במידה וינסה לפתח מודל שמבוסס באופן בלעדי על הערכות מומחה.	תשובה:
	שאלה 8: בהערכת LGD ו- EAD, נדרש מקור נתונים המכסה לפחות מחזור עסקים ("economic cycle") שלם אחד (סעיפים: 472 ו- 478). מה הכוונה במונח "מחזור עסקים"?	
31.12.08	למונח "מחזור עסקים" לא קיימת הגדרה אוניברסאלית. עם זאת, תקופה של "מחזור עסקים" מכילה ארבעה שלבים נפרדים: שפל כלכלי, מעבר מתקופה של שפל כלכלי לתקופה של גאות, גאות כלכלית ומעבר מתקופה של גאות כלכלית לתקופה של שפל. בכל מקרה, כאמור בהוראה, אמידת LGD ו- EAD לא תתבסס על מדגם נתונים היסטוריים המכסה תקופה הקצרה משבע שנים, לפחות, לגבי אחד ממקורות המידע.	תשובה:
	שאלה 9: כיצד יש להתייחס למסגרות שאינן מתגלגלות, אולם בשל בעיה טכנית עדיין תיתכן משיכה של כספים על חשבון המסגרת, גם אם לפי נהלי התאגיד הבנקאי המסגרת צריכה היתה להיחסם (סעיף 474)?	
31.12.08	באופן מהותי, לא מדובר בסיכון אשראי. אמנם התממשות הסיכון מתבטאת במשיכה "על חשבון" מסגרת האשראי, אולם במהות מדובר ב"עוקץ" של לקוח, שיש לטפל בו במסגרת ניהול הסיכון התפעולי. הטיפול בדרישת הון בגין סיכונים אלו יתבצע במסגרת דרישות ההון בגין סיכונים תפעוליים.	תשובה:
	שאלה 10: האם באמידת ה- CCF, יש להתחשב בסיכוי להגדלת החשיפה מול הלקוח מעבר למסגרות ולחוזים הקיימים (כלומר - להגדלת מסגרות, מתן הלוואות נוספות וכו'), או רק לניצול נוסף של מסגרות קיימות (סעיף 474)?	
31.12.08	תאגיד בנקאי לא ייקח בחשבון חשיפות שאינן קיימות במועד המדידה, לצורך אמידת ה- EAD בגישת AIRB.	תשובה:
	שאלה 11: סעיף 468 קובע כי: "LGD זה לא יהיה נמוך מהממוצע לטווח ארוך של שיעור ההפסד בהינתן כשל, המשוקלל על פי כשל (default-weighted), המחושב על בסיס ממוצע ההפסד הכלכלי של כל תצפיות הכשלים המצויות בבסיס הנתונים לסוג זה	

תאריך עדכון		
	של עסקת אשראי (facility) "למה הכוונה בשימוש במונח "המשוקלל על פי כשל"?	
20.6.10	תשובה: המונח "המשוקלל על פי כשל" מדגיש כי אין לחשב ממוצע LGD "המשוקלל על פי זמן". אומדן ל- LGD משוקלל על פי כשל מותאם למספר הכשלים שהתרחשו בתקופה מסוימת, בעוד שאומדן ל- LGD משוקלל על פי זמן הוא אומדן מוטה, ביחס לממוצע המחזור הכלכלי. אומדן ל- LGD משוקלל על פי זמן מחושב באמצעות חישוב ממוצע LGD לכל שנה, ולאחר מכן מיצוע אותם ממוצעים השנתיים. חישוב זה מייחס משקל יתר לכשלים שאירעו בשנים בהן חלו מעט אירועי כשל. <u>להלן דוגמה להמחשת האמור</u> - נניח שבסיס הנתונים של התאגיד הבנקאי כולל את נתוני הכשל הבאים: - שנה 1 - עשרה מקרי כשל בסך 1 ש"ח, ממוצע ההפסד מסך החשיפה - 10%, ההפסד הכולל בשנה זו - 1 ש"ח; - שנה 2 - אלף מקרי כשל בסך 1 ש"ח, ממוצע ההפסד מסך החשיפה - 90%, ההפסד הכולל בשנה זו - 900 ש"ח; - שנה 3 - עשרה מקרי כשל בסך 1 ש"ח, ממוצע ההפסד מסך החשיפה - 10%, ההפסד הכולל בשנה זו - 1 ש"ח. LGD משוקלל על פי כשל מחושב באמצעות חלוקת סך ההפסדים (902 ש"ח בדוגמה) בסך החשיפות שכשלו (1,020 ש"ח בדוגמה). LGD משוקלל על פי זמן מחושב באמצעות חישוב ממוצע פשוט של שיעורי הכשל השנתיים (בדוגמה: 10%, 90% ו-10%). שימוש ב- LGD משוקלל על פי כשל יביא אותנו לאומדן בשיעור 88%, בהשוואה לאומדן בשיעור 37% שמתקבל משימוש ב- LGD משוקלל על פי זמן.	
8.8 תיקוף אומדנים פנימיים (סעיפים 505-500)		
	שאלה 1: סעיף 502 להוראה קובע כי על תאגיד בנקאי להשוות את תוצרי מערכות הדירוג שלו למקורות מידע חיצוניים רלוונטיים. האם יש לבצע גם השוואה חיצונית וגם השוואה פנימית?	
15.11.09	תשובה: "השוואה חיצונית" משמעותה השוואה לאומדני רכיבי סיכון של מוסדות אחרים, כגון: ספקים, חברות דירוג או רשויות פיקוח. "השוואה פנימית" משמעותה השוואה לתפוקות מערכות דירוג (מודלים) אחרים (על אותה אוכלוסיה). מתאפשרת גמישות בבחירת ה- benchmark, וזאת על מנת שתיבחר ההשוואה המתאימה ביותר למערכת הדירוג של התאגיד הבנקאי (תלוי בסוג המודל,	

תאריך עדכון		
	באוכלוסיית הלוויים, בפילוסופית הדירוג וכיוצא בזה). לפיכך, אין הכרח לבצע גם השוואה פנימית וגם חיצונית, אך יש לתעד ולנמק את הבחירה (המטרה וההיגיון שהנחו את בחירת ה-benchmark).	
	האם ניתן לראות במאגר המידע, שהוקם במסגרת חוק "שירות נתוני אשראי", מאגר מידע חיצוני רלוונטי לתיקוף תוצאות מערכת הדירוג בתיק הקמעונאי?	שאלה 2:
15.11.09	בביצוע benchmarking יש להשוות תפוקות מערכת דירוג, ובמקרה הנדון, דירוגי לקוחות קמעונאיים, למקורות חיצוניים, על מנת להעריך אם מתקבלים אומדנים עקביים, כאשר משתמשים בטכניקות אמידה שונות, או במקורות מידע אחרים. כל עוד מנהל המאגר לא יוצר דירוגים, השאלה אינה רלוונטית. אילו מנהל המאגר היה מדרג את הלוויים/חשיפות שבמאגר (או שיעשה זאת בעתיד), על התאגיד הבנקאי היה לוודא שהאוכלוסייה המדורגת בעלת מאפיינים דומים לתיק הקמעונאי הרלוונטי. למיטב ידיעתנו, נתוני האשראי הכלולים במאגר זה אינם כוללים מאפיינים של יחידים, המאפשרים השוואה למאפייני התיק הקמעונאי הרלוונטי (לדוגמה - גיל, מין, השכלה, תעסוקה, מקום מגורים וכו'). לפיכך, גם בעתיד הנראה לעין לא סביר כי מקור זה יהיה מקור רלוונטי. עם זאת, סביר שניתן להיעזר במאגר לצורך איסוף מידע נוסף על לקוחות התאגיד הבנקאי.	תשובה:
	כיצד מבצעים benchmark לאוכלוסייה קמעונאית?	שאלה 3:
15.11.09	ככלל, ההוראות הכלליות בנוגע לביצוע השוואה (benchmark) חלות על חשיפות קמעונאיות באותה מידה בה הן חלות בנוגע לחשיפות לתאגידים. בהעדר מקורות לביצוע השוואה חיצונית, ניתן לבצע השוואה פנימית, כלומר: השוואה לתפוקות מערכות דירוג (מודלים) אחרות (על אותה אוכלוסייה).	תשובה:
	מהן ההנחיות לביצוע תיקוף במקרה של מודל מדף חיצוני?	שאלה 4:
15.11.09	(א) בהתאם לאמור בסעיף 421, על "מודל מדף" חלות אותן דרישות תיקוף כמו על מודלים "תוצרת בית". (ב) לאור העובדה שחלקים מהמודלים חסויים, ושהם מבוססים על נתונים חיצוניים, על התאגידים הבנקאיים להראות למפקח (i) כיצד הגיעו לאומדני רכיב הסיכון. כלומר, להוכיח כי הבינו את המודל; (ii) כי לביצועי המודל יש תוקף סטטיסטי (להראות שהמודל מבחין היטב בין לוויים במונחי סיכון, וכי הוא מספק אומדן כמותי בלתי מוטה של רמת הסיכון); ו- (iii) כי הם מסוגלים לבצע התאמות למודל, על מנת לעמוד בדרישות ההוראה. (ג) בנוגע לקושי לעמוד בנטל ההוכחה כי לביצועי המודל יש תוקף סטטיסטי, הנובע ממחסור בנתונים זמינים לתאגיד הבנקאי: יש לבחון את המסגרת התיאורטית של המודלים (האם המודל כולל משתנים שהאינטואיציה הכלכלית מזהה כגורמי סיכון והאם גורמי סיכון חשובים אמפירית הושמטו	תשובה:

תאריך עדכון		
	מהמודל) ואת המסגרת האמפירית של המודלים (יש לוודא שכימות רכיבי הסיכון מתבצע על בסיס נתונים שמשקפים את התאגיד הבנקאי, וכי כל המשתנים המסבירים הרלוונטיים נמצאים במודל). בנוסף, יש לבדוק שהגדרות אחרות של פרמטרים במודל, אשר נגזרות מבסיס הנתונים של הספק (vendor), משקפות את המציאות הכלכלית המקומית. על הספקים לספק מידע על החברות שבמאגר לפי איזור, מדינה, ענף, גודל חברה, אופן ההתאגדות וכדומה. התאגידים הבנקאיים נדרשים להוכיח כי יש להם יכולת לבצע את ההתאמות הרלוונטיות, העולות מהבדיקות המצוינות לעיל. יש לוודא גם שלספקים תהליך מוגדר מראש של הערכה/כימות רכיבי הסיכון מחדש, על מנת לשפר ביצועי מודל.	
8.9 אומדנים פיקוחיים של LGD ו-EAD (סעיפים 522-506)		
	סעיף 522 נוקט בלשון "זכות שיעבוד ראשונה". מה מעמדה של זכות שיעבוד ראשונה משותפת?	שאלה 1:
31.12.08	במקרה של שיעבוד פרי-פסו, ובהנחה כי השיעבוד הוא בדרגה ראשונה, הרי שכל אחד מהתאגידים הבנקאיים השותפים בשיעבוד פרי-פסו נהנה בנפרד מ"זכות שיעבוד ראשונה" על חלקו בנכס המשועבד.	תשובה:

חלק IV: נספחים

נספח א' - פריטים חוץ מאזניים - 31.12.08

התאמה בין הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 (נספח ג') לבין הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 (סעיפים 82-87)

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203			הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311	
מקדם המרה	שם המכשיר החוץ מאזני	סעיף	מקדם המרה	שם המכשיר החוץ מאזני
20%	מחויבויות : שמועד הפירעון המקורי שלהן הוא עד שנה.	83		התחייבויות למתן אשראי (התחייבויות, לרבות מותנות, כגון הסדרי גיבוי פורמאליים, התחייבויות למתן אשראי, קווי אשראי שלא נוצלו, והתחייבויות על חשבון לקוחות) או להעמדת ערבות :
10%	למסגרות לא מנוצלות בכרטיסי אשראי של לווים קמעונאיים, כל עוד מתקיים מעקב אפקטיבי על יכולת הפירעון של מחזיק הכרטיס, ונערכת התאמה של גובה המסגרת, כאשר נדרש.		0%	• הניתנות לביטול ללא תנאי בכל עת.
0%	מחויבות למתן אשראי שניתנה ללקוח במסגרת "אישור עקרוני ושמירת שיעור הריבית" כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451 "נהלים למתן הלוואות לדיר".		0%	• לתקופה מקורית של עד שנה.
50%	שמועד הפירעון המקורי שלהן הוא למעלה משנה.		50%	• לתקופה מקורית מעל שנה.
לפי העניין	מטופל בנפרד בנספח ג'.	נספח ג'	10%	עסקאות עתידיות.
לפי העניין	מטופל בנפרד בנספח ג'. ראה גם קובץ שאלות ותשובות.	נספח ג'	10%	ערבויות להבטחת זכויות העמיתים בקופות גמל.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203			הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311	
50%	עסקאות מסוימות הקשורות לפריטים תלויים (לדוגמה: ערבויות מכרז (bid bonds), ערבויות ביצוע (performance warranties and standby letters of credit) ו- (bonds) הקשורים לעסקאות מסוימות).	84(ii)	20%	ערבויות פורמאליות: • ערבות לבית משפט. • ערבות שניתנה במסגרת מכרז, הבאה להבטיח עריכת חוזה עם מזמין המכרז, אם המשתתף יזכה בו. • ערבות לטובת מוביל סחורות בים, בקשר לשחרור סחורות לפני שהגיעו התעודות הנוגעות להן. • ערבות לטיב העבודה או לביצוע תיקונים על ידי קבלן בנייה או ספק אחר של סחורות או שירותים. • ערבות לרשות מוסמכת בקשר למילוי תנאי רישיונות שהוצאו על פי דין.
20%	עבור מכתבי אשראי מסחרי קצרי טווח הנפרעים מעצמם בגין תנועה של סחורות (לדוגמה אשראי תעודות המובטח על ידי המשלוח העומד בבסיסו) הן לבנקים המנפיקים והן לבנקים המאשרים.	85	20%	אשראי תעודות פתוח (אשראי תעודות שפתח או קיים התאגיד הבנקאי, או קיבול שעשה על שטר חליפין בקשר לסחר בינלאומי בסחורות, עד שיגיעו לידי התאגיד הבנקאי או כתבו התעודות הדרושות כדי שחבותו של התאגיד הבנקאי תהיה מוחלטת, למעט אשראי תעודות פתוח שאינו מקנה לתאגיד הבנקאי שליטה בסחורה).

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203			הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311		
10% 50%	ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות - ערבות לקונה דירה לפי סעיף 2(1) לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה - 1974 :	84(v)	20%	ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות - ערבות לקונה דירה לפי סעיף 2(1) לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה - 1974 :	
			60%	- אם הדירה נמסרה למשתכן. - אם הדירה טרם נמסרה למשתכן.	
50%	עסקאות מסוימות הקשורות לפריטים תלויים (לדוגמה: ערבויות מכרז (bid bonds), ערבויות ביצוע (performance warranties and standby letters of credit ו- bonds) הקשורים לעסקאות מסוימות).	84(ii)	50%	ערבויות ביצוע - התחייבויות על חשבון לקוחות מהסוגים כלהלן: - ערבות למזמין למילוי התחייבויותיו של ספק סחורות או שירותים, לרבות קבלן בנייה. - ערבות לרישום משכנתה שניתנה לתקופה מרבית של שלוש שנים מיום הוצאתה או מיום שהוצאה ערבות קודמת באותו עניין, לפי המוקדם שביניהם. - ערבות לטובת הממשלה להבטחת תשלום בעד סחורות שהיא מספקת, ובלבד שהרוכש לא עשה שימוש כלשהו בסחורות והן לא הפכו חלק מהמלאי העסקי שלו.	
50%	עסקאות מסוימות הקשורות לפריטים תלויים (לדוגמה: ערבויות מכרז (bid bonds), ערבויות ביצוע (performance	84(ii)	50%	ערבויות להזמנת ניירות ערך (התחייבות למנפיק ניירות ערך שהוצעו לציבור בישראל על פי תשקיף, או לבא	

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203			הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311		
	warranties and standby letters of credit ו- (bonds הקשורים לעסקאות מסוימות).				מטעמו, לתשלום יתרת סכום הזמנת ניירות הערך שהזמין התאגיד הבנקאי, עבור לקוחותיו).
	אין התייחסות בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.		50%		התחייבויות בלתי מסווגות על חשבון לקוחות.
50%	מכשירי הנפקת אג"ח (note issuance facilities NIFs) ומכשירי חיתום מתחדשים (revolving underwriting) (facilities RUFs).	84(iii)	50%		הסדרי חיתום להנפקה חוזרת של כתבי התחייבות לתקופות קצרות.
100%	תחליפי אשראי ישרים, לדוגמה, ערבויות כלליות לחוב (general guarantees of indebtedness) (לרבות מכתבי אשראי - standby letters of credit - המשמשים כערבויות פיננסיות להלוואות ולניירות ערך) וקיבולים (לרבות endorsements with the - הסבות בעלות מאפייני קיבולים - (character of acceptances).	83(i)	100%		ערבויות להבטחת אשראי - התחייבויות על חשבון לקוחות מהסוגים כלהלן:
100%	הסכמי מכירה ורכישה חוזרת ומכירות נכסים עם זכות חזרה, כאשר סיכון האשראי נשאר אצל התאגיד הבנקאי. מטופל בנפרד בנספח ג'.	83(ii)			• ערבות, כתב שיפוי או התחייבות אחרת לנותן אשראי או למי שנעשה ערב למילוי התחייבותו של מקבל האשראי. • ערבות לטובת ספק שירותים או סחורות להבטחת תשלומים בעד השירותים או הסחורות שהוא מספק. • ערבות לטובת משכיר ציוד להבטחת תשלומים של שוכר הציוד. • התחייבות הנובעת מהשימוש בכרטיסי אשראי, בגובה הסכומים שידוע באותה עת, כי הלקוחות
לפי העניין		נספח ג'			

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203			הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311	
				כבר התחייבו על פי כרטיסי אשראי וכי הסכומים טרם נפרעו. • ניכיון שטרות ומכירת נכסים, אם יש לקונה זכות חזרה אל התאגיד הבנקאי המוכר. • עסקה עתידית עם לקוח, שהיא מהסוג המפורט בפסקה (1)(א), שתקוזה במועד פירעונה כנגד עסקה עתידית הפוכה מאותו סוג ועם אותו לקוח - בסכום שחייב הלקוח לאחר הקיזוז.
100%	תחליפי אשראי ישירים, לדוגמה, ערבויות כלליות לחוב (general guarantees of indebtedness) (לרבות מכתבי אשראי - standby letters of credit - המשמשים כערבויות פיננסיות להלוואות ולניירות ערך) וקיבולים (לרבות הסבות בעלות מאפייני קיבולים - endorsements with the character of acceptances).	83(i)	100%	אשראי תעודות אחר - אשראי תעודות פתוח שאינו מקנה לתאגיד הבנקאי שליטה בסחורה.
100%	התחייבויות שלגביהן התקבלה דרישה לתשלום (התחייבויות על חשבון לקוחות שעל פיהן מתחייב התאגיד הבנקאי לשלם על פי דרישה מהמוטב תוך תקופה מסוימת, החל מהיום שבו נתקבלה הדרישה לתשלום).	83(iii)	100%	התחייבויות שלגביהן התקבלה דרישה לתשלום (התחייבויות על חשבון לקוחות שעל פיהן מתחייב התאגיד הבנקאי לשלם על פי דרישה מהמוטב תוך תקופה מסוימת, החל מהיום שבו נתקבלה הדרישה לתשלום).

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203			הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311	
100%	התחייבויות כלפי צד נגדי מרכזי (כהגדרתו בנספח ג').	84(iv)	100%	התחייבויות כלפי מסלקת מעו"ף.

נספח ג' - ניירות עמדה - 15.11.09

נייר עמדה מספר 1 - יישום גישת הדירוגים הפנימיים לסיכונים אשראי על חשיפות קמעונאיות

1. האופן בו יש לחשב את משקל הסיכון לחשיפה קמעונאית

תהליך חישוב משקל הסיכון לחשיפות קמעונאיות כולל חמישה שלבים, כמפורט. תהליך זה חייב להתבצע באופן עקבי, ולעמוד במבחן השימוש (use test).

1.1. חלוקת החשיפות הקמעונאיות לשלוש קבוצות המשנה: (1) QRRE, (2) הלוואות במשכון דירת מגורים ו- (3) חשיפות קמעונאיות אחרות.

1.2. בתוך כל קבוצת משנה, קיבוץ של חשיפות למאגרים בעלי מאפייני סיכון הומוגניים.

1.2.1. חשיפות בכשל יקובצו בנפרד.

1.2.2. מאפייני סיכון מינימאליים, שעל פיהם יבוצע הקיבוץ:

- מאפייני סיכון של הלווה;
- מאפייני סיכון של העסקה, כולל אופי מוצר האשראי וביטחונות;
- התייחסות לביטחונות צולבים (cross-collateral provisions);
- אינדיקציות שליליות מהתנהלות הלווה בעבר (חמורות פחות מאלו שהיו מביאות את החשיפה לכשל, למשל פיגורים לתקופות קצרות מ- 90 יום).

1.3. ייחוס אומדנים של רכיבי הסיכון, לכל מאגר. ייתכנו אומדנים זהים למאגרים שונים. על הייחוס להתבסס על נתונים של לפחות חמש שנים.

1.3.1. ייחוס אומדנים של PD לכל מאגר. סעיפים 464-467 להוראת ניהול בנקאי תקן מספר 204 (להלן בנייר עמדה זה - "ההוראה") קובעים דרישות ספציפיות לאמידת ההסתברות לכשל (PD) לחשיפות קמעונאיות, בין השאר:

- 1.3.1.1. יש להתבסס על נתונים אמפיריים, שנאספו גם בתקופת שפל כלכלי.
- 1.3.1.2. האומדן כפוף לסף מינימאלי של 0.03%. חשוב להבהיר שהערך המינימאלי רלוונטי לצורך נוסחת ריתוק ההון, ותאגיד בנקאי רשאי וצריך להשתמש באומדנים המדויקים של רכיב הסיכון לצרכים פנימיים, כגון תמחור האשראי.

1.3.2. ייחוס אומדנים של LGD לכל מאגר. האומדן חייב להיות שמרני. סעיפים 468-471 ו- 473 להוראה קובעים דרישות ייחודיות לאומדנים עצמיים של LGD לחשיפות קמעונאיות.

1.3.3. ייחוס אומדנים של EAD לכל מאגר. האומדן מחושב כסכום של אומדנים פרטניים של החשיפות המרכיבות את המאגר. סעיפים 474-477(i) ו- 479

להוראה קובעים דרישות ייחודיות לאומדנים עצמיים של EAD לחשיפות קמעונאיות.

- 1.4. חישוב דרישות ההון לכל מאגר, לפי שיבוץ האומדנים בנוסחת ריתוק ההון.
- 1.5. הכפלת התוצאה ב- 12.5, על מנת לחלץ מדרישת ההון את גובה נכסי הסיכון.

2. דרישות סף לגישת IRB לחשיפות קמעונאיות

- 2.1. מערכת הדירוג של חשיפות קמעונאיות חייבת להיות מכוונת לשקף (oriented) הן את הסיכון הגלום בלווה והן את הסיכון הגלום בעסקה, וחייבת להתייחס לכל המאפיינים הרלוונטיים של הלווה ושל העסקה.
- 2.2. תאגידים בנקאיים חייבים להקצות למאגר חשיפות כל חשיפה שעומדת בהגדרת חשיפה קמעונאית תחת גישת IRB, ולהוכיח שתהליך ההקצאה:
 - 2.2.1. יוצר אבחנה משמעותית בין החשיפות, בהתאם לרמת הסיכון שלהן;
 - 2.2.2. יוצר קבוצות של חשיפות הומוגניות;
 - 2.2.3. מאפשר אמידה מדויקת ועקבית של רכיבי ההפסד (רכיבי הסיכון), ברמת המאגר.

3. החלטות

- 3.1. תאגידים בנקאיים בישראל, שיפעלו תחת גישת IRB יעמדו בכל דרישות הסף הקבועות בהוראה. לא תהא החרגה, או הקלה, בהתייחס לדרוג אשראי קמעונאי. בפרט, תהליך ייחוס אומדנים לרכיבי סיכון של חשיפה קמעונאית יורכב משני שלבים:
 - 3.1.1. הקצאת "עסקת אשראי" למאגר, על בסיס מאפייני לווה ומאפייני עסקה;
 - 3.1.2. ייחוס האומדנים של אותו מאגר ל"עסקת האשראי" הרלוונטית.
- 3.2. הגדרת "עסקת אשראי", לעניין מערכות הדירוג הקמעונאיות, יכולה לכלול את כל החשיפות של התאגיד הבנקאי כלפי הלקוח⁴. עם זאת, הקצאת עסקת האשראי למאגר תיעשה הן על פי מאפיינים של הלווה והן על פי מאפייני העסקה. מכאן ניתן להבין, שתאגיד בנקאי שיבחר להגדיר "עסקת אשראי" כמכלול של חשיפות, יזהה מאגרים הומוגניים של עסקאות אשראי **מאותו סוג** (לצורך המחשה - סביר שמאפייני העסקה של משיכות יתר של לווה ללא פאסיבה שונים מאלו של משיכות יתר מובטחות בפקדונות. באופן דומה, יש לצפות שהתאגיד הבנקאי יפריד בין עסקאות אשראי שכוללות רק הלוואות מסוג אחד לבין עסקאות אשראי שכוללות משיכות יתר, כרטיסי אשראי והלוואות).

⁴ ככל הנראה, למעט משכנתאות, בהתאם לאופן ניהול האשראי בתאגיד הבנקאי הרלוונטי.

הערה - במידה ותאגיד בנקאי יבחר להגדיר עסקת אשראי כמכלול של חשיפות הלווה, לא יהיו בו חשיפות קמעונאיות מסוג QRRE.

3.3. כשלב מקדים, לצורך הקצאת החשיפות למאגרים, ניתן להיעזר באומדנים המבוססים על מאפייני לווה בנפרד, ומאפייני עסקה בנפרד. עם זאת, האומדנים שמשמשים את התאגיד הבנקאי לחישוב דרישת ההון (הנתונים שמוזנים לנוסחת ריתוק ההון) הם האומדנים המיוחסים למאגרים, אשר נגזרים ממאפייני הלווה וגם ממאפייני העסקה.

4. סיכום

על פי הבנתנו, מערכות בעלות מאפיינים דומים לאלו של המערכות הקיימות בתאגידים הבנקאיים, עשויות לשמש בסיס למערכות הדירוג הנדרשות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204. עם זאת, יש לזכור שמדובר רק במימד "מאפייני הלווה", ויש לשדרג את המערכות ולהגיע למצב בו הקצאת החשיפות למאגרים מתבצעת על פי שני המימדים: מאפייני לוויים ומאפייני עסקה.

נייר עמדה מספר 2 - Low Default Portfolios (LDPs)

1. כללי

1.1. סוגיית תיקים בעלי שיעורי כשל נמוכים (low default portfolios להלן: "LDPs") אינה מוזכרת בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204 (להלן בנייר עמדה זה - "ההוראה"). קיימת התייחסות לסוגיה זו במסגרת מסמך של ועדת באזל (להלן - "מסמך הוועדה") - "Validation of low default portfolios in the Basel II Framework", Basel Committee⁵ Newsletter No. 6, September 2005.

1.2. מסמך הוועדה קובע כי למרות הקושי הקיים בכימות ותיקוף רכיבי הסיכון של תיקים המאופיינים בשיעורי כשל נמוכים, אין לפסול באופן גורף את השימוש בגישת ה- IRB עבור תיקים אלה. במקום זאת, קיימים כלים ושיטות המאפשרים להתמודד עם אתגר זה.

1.3. הפיקוח על הבנקים בישראל מעודד את התאגידים הבנקאיים להתמודד עם האתגר, ורואה בחיוב את יישום גישת IRB, גם במקרים בהם קיים קושי. תהליך זה צפוי לשפר את ניהול סיכון האשראי במערכת הבנקאות הישראלית. עם זאת, יש להיזהר ולא להתייחס ל-LDPs כאל תיקים העומדים באופן אוטומטי בדרישות הסף ליישום גישת ה- IRB, וחשוב להבטיח שדרישות אלה מתקיימות תמיד.

1.4. יש לזכור שבבסיסה, גישת IRB מבוססת על היכולת לאמוד את רכיבי הסיכון על בסיס נתונים היסטוריים. לפיכך, לא יאושר יישום גישת IRB לתאגיד בנקאי, שירצה לבסס על חלק ניכר מחשיפותיו טכניקות "חלופיות", בשל מחסור בנתונים.

1.5. הפיקוח על הבנקים ילמד את הנושא, ככל שייצבר ניסיון בתחום במערכת הבנקאות בישראל, ויבחן את התייחסותו בעתיד.

2. הגדרה של LDPs

תיק הקרוב למצב של LDP הוא תיק שלגביו מערכות הנתונים הפנימיות של התאגיד הבנקאי כוללות באופן יחסי מעט אירועי כשל, ועל כן קיים קושי בכימות ותיקוף רכיבי הסיכון. במצב זה, אמידת רכיבי הסיכון PD, LGD ו-EAD, באמצעות חישוב ישיר המבוסס על מאפייני הפסד היסטוריים, לא תהיה אמינה במידה מספקת. נוסף על כך, קיים חשש שבחינה בדיעבד של תוצאות המודל (backtesting) לא תוכל לספק ראיות חותכות לרמה גבוהה של דיוק של מערכת הדירוג.

⁵ ניתן למצוא את המסמך בכתובת האינטרנט: http://www.bis.org/publ/bcbs_n16.pdf?noframes=1

3. דוגמאות ל-LDPs:

- 3.1. תיקים בהם מספר הכשלים מועט. תיקים אלו מאופיינים בדרך כלל בסיכון נמוך. לדוגמה: תיקים של חשיפות לריבונות ולתאגידים המדורגים בדירוג חיצוני גבוה.
- 3.2. תיקים הנחשבים לקטנים באופן יחסי מבחינה גלובלית, או ברמת התאגיד הבנקאי עצמו. לדוגמה: מימון פרויקטים (project finance) וסחר בינלאומי (shipping).
- 3.3. תיקים המאופיינים ב-LDPs כתוצאה מחזירתו של התאגיד הבנקאי לשוק בתקופה האחרונה.⁶
- 3.4. תיקים בהם לא התרחשו אירועי הפסד לאחרונה, אולם מניסיון היסטורי, או מניתוח של אנליסטים, ניכר שההסתברות להפסדים גבוהה יותר משיעור ההפסדים בפועל בתקופה בה נאספו הנתונים. לדוגמה: הלוואות במשכון דירת מגורים (retail mortgages) בחלק מהמדינות (בתקופה שקדמה למשבר העולמי שהחל בשנת 2008).

4. יישום גישת ה-IRB עבור תיקים המסווגים כ-LDPs:

- 4.1. במצב של מיעוט נתונים, יש להישען על מקורות מידע חלופיים, ולהיעזר בסדרה של כלים ושיטות לכימות ולתיקוף רכיבי הסיכון, כפי שיפורט בהמשך. רשימת הכלים והשיטות המופיעה במסמך זה מבוססת על זו המופיעה במסמך הועדה. עם זאת, ניתן להשתמש גם בשיטות אלטרנטיביות. **בכל מקרה, על התאגידים הבנקאיים לעמוד בכל דרישות הסף ליישום גישת ה-IRB, כמפורט בהוראה.**
- 4.2. על כל תאגיד בנקאי לבחור את הכלים והשיטות המתאימים ביותר עבורו במטרה לשפר את הערכת הסיכון. כמו כן, עליו להצדיק את השיטות בהן בחר, להבין את המגבלות הקיימות ולהחיל שמרנות בתוצאות המתקבלות בעת הצורך.
- 4.3. בעוד שאומדני IRB מבוססים על ניסיון היסטורי, כלומר על נתונים הלקוחים מהעבר, הייעוד שלהם הוא לחזות הפסדים עתידיים (forward-looking). לכן, העדר נתוני הפסד היסטוריים בנסיבות מסוימות, אינו מונע בהכרח פיתוח אומדני PD, LGD ו-EAD. לדוגמה, כאשר קיים מחסור בנתוני הפסד מהתקופה האחרונה, אולם מנתונים היסטוריים, ומניתוחים של אנליסטים, עולה שהנתונים הקיימים אינם מייצגים את שיעורי ההפסדים בטווח הארוך⁷, יש לבסס את אומדני הסיכון גם על מידע נוסף בנוגע למניעי הכשל וההפסד, ולא רק על נתוני ההפסד מהתקופה האחרונה.

⁶ במסגרת קבוצה זו, LDPs יכולים להיות תוצאת כניסתו של תאגיד בנקאי לשוק בתקופה האחרונה (כמו במדינות רבות השייכות לאיחוד האירופאי הממוקמות במזרח אירופה ובמרכז), חזירתו של תאגיד בנקאי למוצר מסוים בתקופה האחרונה (בעיקר בתיקים קמעונאיים), או הרחבת מתן השירותים של תאגיד בנקאי לקבוצת לקוחות מסוימת.

⁷ ראו סעיף 3.4.

5. כלים להגדלת מאגר הנתונים (data-enhancing tools) לכימות ולתיקוף

בעוד שמחסור יחסי בנתוני הפסד מקשה על השימוש בשיטות של כימות לקביעת רכיבי הסיכון, קיימים מספר כלים שעשויים לסייע בהגדלת מאגר הנתונים לכימות ולתיקוף:

5.1. כאשר נתוני ההפסד מוגבלים, תאגיד בנקאי יכול להגדיל את מאגר הנתונים הפנימי שברשותו באמצעות שיתוף נתונים (pooling of data) עם תאגידים בנקאיים אחרים, או עם משתתפי שוק אחרים, שימוש במקורות מידע חיצוניים ושימוש במדדי שוק לאמידת הסיכון. עם זאת, על התאגיד הבנקאי להוכיח שמקורות המידע הללו אכן רלוונטיים לנסיבותיו הספציפיות. שיטות אלה עשויות להיות יעילות במיוחד במצב של תיקים קטנים או במצב של כניסת תאגיד בנקאי חדש לשוק⁸.

5.2. כאשר תיק מפולח לתיקי משנה (sub-portfolios) עבור צרכי הפנימיים של התאגיד הבנקאי (כגון תמחור), ניתן לאחד בין תיקי משנה בעלי מאפייני סיכון דומים לצורך כימות ותיקוף רכיבי הסיכון - ייתכן שהתיק בכללותו מכיל נתוני כשל היסטוריים מספקים, אולם פילוח צר של התיק לצרכי הפנימיים של התאגיד הבנקאי מוביל למספר LDPs.

5.3. במקרים מסוימים ניתן לאחד מספר קטגוריות דירוג ולאמוד או לתקף את רכיבי הסיכון על בסיס איחוד זה. שיטה זו עשויה לסייע במיוחד לתאגיד בנקאי המחשב PD באמצעות מיפוי נתונים חיצוניים. למשל, ניתן לאחד את דירוגי האשראי AAA, AA, A, וזאת בעקביות עם סעיפים 404-405 בהוראה.

5.4. ניתן להשתמש בגבול העליון (upper bound) של אומד ה-PD כנתון קלט בנוסחת ריתוק ההון, עבור אותם תיקים בהם נראה כי אומד ה-PD אינו מהימן ואינו מצדיק הכללה ישירה בחישוב הלימות ההון.

5.5. תאגידים בנקאיים יכולים לאמוד את רכיב הסיכון PD על בסיס אופק ארוך משנה. כאשר כשלים של לוויים מתפרשים על פני מספר שנים, ניתן לחשב הסתברות לכשל בתקופת זמן עתידית של מספר שנים (multi-year cumulative PD) ולאחר מכן, להביא את התוצאה למונחים שנתיים. כאשר מתרחשים בין השנים מעברים בין דירוגים הכוללים מידע נוסף, ניתן לנתח מעברים אלו במטרה לאמוד PDs. שיטה זו עשויה להיות יעילה בעיקר עבור החלק הגבוה של סולם הדירוגים.

5.6. אם שיעורי כשל נמוכים בתיק מסוים הם תוצאה של תמיכת אשראי (credit support), (כגון ערבויות, או נגזרי אשראי, הניתנים על ידי: בנקים, חברות השקעה, מוסדות חיסכון (thrifts), קרנות פנסיה (pension funds) וחברות ביטוח), ניתן להשתמש בדירוג הנמוך ביותר שאינו כשל כקירוב למצב של כשל. כאשר מיישמים גישה זו, עדיין הכרחי שכיול דירוגים אלה ל-PD יהיה עקבי עם הגדרת הכשל המופיעה בהוראה.

6. כלים המשמשים כבסיס השוואה (benchmarking tools) לתיקוף

כאשר מחסור בנתונים היסטוריים פנימיים מקשה על ביצוע בחינה בדיעבד (backtest) של אומדנים בהשוואה לשיעור הכשלים בפועל, יש לעשות שימוש רב יותר במגוון כלים המשמשים כבסיס השוואה (benchmarking tools) לצורך תיקוף:

6.1. ניתן להשוות את הדירוגים הפנימיים ואת מטריצות המעבר של התאגיד הבנקאי לאלו של צד שלישי (כגון חברות דירוג חיצוניות או מאגרי נתונים משותפים (data pools)), או לאלו המתקבלים באמצעות מודלים פנימיים אחרים.

6.2. דירוגים פנימיים עשויים להיבחן כנגד הערכת מומחה פנימית או חיצונית. לדוגמה, כאשר עבור תיק מסוים לא התרחשו הפסדים בתקופה האחרונה, אולם שימוש בניסיון היסטורי מוביל לסיכון של הפסד (risk of loss) גדול מאפס⁹.

6.3. ניתן להשוות דירוגים פנימיים למשתנים מקורבים, המבוססים על נתוני שוק, לצורך אמידת איכות האשראי. דוגמאות: מחירי מניות (equity prices), מרווחי אג"ח ופרמיות של נגזרי אשראי.

6.4. ניתן להיתמך בניתוח מאפייני הדירוג של חשיפות מדורגות דומות.

⁹ ראו סעיף 3.4.

נייר עמדה מספר 3 - פילוסופית הדירוג בגישת IRB

1. כללי

- 1.1. הוראת ניהול בנקאי מספר 204 (להלן בנייר עמדה זה - "ההוראה") אינה מתייחסת ישירות לסוגית "פילוסופית הדירוג". עם זאת, כאשר תאגיד בנקאי ניגש לתכנון, לפתח, לתקף ולהשתמש במערכת דירוג, עליו ליישם פילוסופיה רלוונטית.
- 1.2. משאלות שהופנו אלינו, מתברר כי נדרשות הבהרות בנושא, אף על פי שנראה לכאורה כי הנושא ברור. מסתבר שגורמים שונים, הן בתוך הפיקוח על הבנקים והן מחוץ לפיקוח, מתייחסים לנושא בדרכים שונות, ומפרשים בצורה שונה את הדברים.
- 1.3. בנייר עמדה זה ננסה להבהיר את המושגים, ואת הציפיות הנובעות מהם.

2. הצגת הסוגיה

- 2.1. בהתאם להגיון העומד בבסיס גישת IRB, ההוראה מתייחסת לניהול סיכון האשראי בעזרת מערכות דירוג, ודורשת (סעיף 414) שמערכת הדירוג תתייחס לאיכות הישנות המדורגת בטווח הנראה לעין ("אף על פי שאופק הזמן המשמש באמידת ההסתברות לכשל (PD) הוא שנה אחת (כאמור בסעיף 447), קיימת ציפייה מהתאגידים הבנקאיים להשתמש באופק זמן ארוך יותר בהקצאת הלווים לקטגוריות הדירוג"). מצד שני, בבואה לנסח דרישת הון, ההוראה קובעת אופק התייחסות באורך שנה. כתוצאה, נוצרת דילמה איך לתכנן את מערכת הדירוג: ככזו שבוחנת את איכות הלווה לטווח הארוך (מחזור עסקים צפוי), או ככזו שבוחנת את איכות הלווה לטווח הקצר (שנה אחת). בחירה של כל אחת מהאפשרויות יוצרת בעייתיות:
 - 2.1.1. בחירה בפילוסופיה שבוחנת שרידות לטווח ארוך מקשה על אמידה מדויקת של רכיבי הסיכון באופק של שנה;
 - 2.1.2. בחירה בפילוסופיה שבוחנת שרידות לטווח קצר אינה משרתת את ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי באופן מיטבי.
- 2.2. למרות שנראה כי המושגים מפורשים באופן דומה בכל המאמרים המוכרים הדנים בסוגיה, המאפיינים של מערכות מסוג זה או אחר מתוארים באופן שונה. להלן נתייחס לסוגיות הבאות:
 - 2.2.1. הקשר בין המושגים stressed PD ו- unstressed PD לבין פילוסופית הדירוג;
 - 2.2.2. אורך התקופה ממנה נאספים נתונים לצורך פיתוח מודל הדירוג, כתלות בפילוסופית הדירוג;
 - 2.2.3. שינויים בהתפלגות הדירוגים לאורך מחזור העסקים;
 - 2.2.4. שימוש ב"משתני מאקרו".
- 2.3. מקובל לדבר על שתי פילוסופיות דירוג:
 - 2.3.1. Point in Time (PIT) - מערכת דירוג שבוחנת שרידות לטווח קצר. מדרגת את הלווה על בסיס מידע רלוונטי נקודתי, נכון למועד המדידה, ומגיבה לשינויים מאקרו כלכליים.

2.3.2. Through the Cycle (TTC) - מערכת דירוג שבוחנת שרידות לטווח ארוך ונוטה

לא להשתנות לאורך מחזור העסקים. בספרות נאמר כי מערכת TTC מדרגת לוויים על פי הצפי לביצועיהם בתקופת מיתון או מצב עסקי קשה (through-the-) cycle systems tend to focus on an obligor's likely performance at the trough (of a business cycle or during adverse business conditions).

2.4. בספרות חוזרת ומופיעה האמירה שמערכות מסוג PIT משמשות מוסדות פיננסיים לצרכי אישורי אשראי, תמחור ומעקב אחר איכות אשראי ברמת ההלוואה הספציפית (דרישת חיזוק ביטחונות וכדומה), ואילו מערכות מסוג TTC משמשות מוסדות פיננסיים¹⁰ לצרכי קביעת אסטרטגיה ומדיניות ומעקב אחר איכות אשראי ברמת התיק.

2.5. המסמך העיקרי שעליו אנו נסמכים בבואנו להבהיר את הסוגיה הוא נייר עבודה של ה-Studies on the Validation of Internal Rating System (Working Paper No. 14) - BIS (להלן - "WP14")¹¹. אנו מאמצים את הפרשנות שניתנת למושגים השונים במסמך זה.

3. הקשר בין המושגים stressed PD ו-unstressed PD לפילוסופיית הדירוג

3.1. הגדרת המונחים :

3.1.1. המונח stressed PD (וגם המונח unstressed PD) לא נזכר בהוראה.

3.1.2. במסמך WP14 מוגדר המונח stressed PD כהסתברות שלווה ייקלע לכשל בשנה הקרובה, תוך הנחות של מצבי קיצון כלכליים. המונח unstressed PD מוגדר כאומדן חסר הטיה להסתברות שלווה ייקלע לכשל בשנה הקרובה. על פי הגדרה זו, בהכרח stressed PD הוא אומדן שמרני יותר מ-unstressed PD.

3.1.3. במאמרים אחרים מוגדרים המושגים האלו באופן שונה. בין היתר, מופיעה ההגדרה הבאה למונח stressed PD : PDs שכוללים תרחישי קיצון הכלולים במחזור העסקים. יש המפרשים הגדרה זו כממוצע של ערכי PD לאורך מחזור עסקים שלם, הכולל שפל כלכלי. על פי פרשנות זו, אומדן PD המבוסס על מערכת דירוג מסוג TTC הוא stressed PD. במצב של שפל כלכלי אומדן המבוסס על מודל מסוג PIT (שהוא על פי הפרשנות unstressed PD) הוא אומדן שמרני יותר מאומדן המבוסס על מודל מסוג TTC (שהוא על פי הפרשנות stressed PD).

3.1.4. **אנו מאמצים ההגדרות המוצגות בסעיף 3.1.2, לפיהן unstressed PD הוא אומדן מדויק ככל האפשר ל-PD, ואילו stressed PD הוא אומדן שמרני, שאין לצפות שהתוצאות בפועל יתאימו לו.**

3.2. על פי WP14, מערכת דירוג מסוג PIT "מתאימה" לאומדני unstressed PD, ואילו מערכת דירוג מסוג TTC "מתאימה" לאומדני stressed PD, במובן הבא :

¹⁰ נאמר גם כי סוכנויות דירוג נוקטות בפילוסופיית דירוג מסוג TTC.

¹¹ ניתן למצוא את המסמך בכתובת האינטרנט :

http://www.cssf.lu/fileadmin/files/Dossiers/Adequation%20fonds%20propres/bcbs_wp14.pdf

3.2.1. במערכת דירוג מסוג PIT : אומדני unstressed PD של לווים ספציפיים משתנים

בהתאמה למצב המאקרו כלכלי, והלווים עוברים בין קטגורית דירוג. כתוצאה, קטגוריות הדירוג עצמן מכילות באופן עקבי לווים עם רמת unstressed PD קבועה. לעומת זאת, אומדני stressed PD של לווים ספציפיים אינם משתנים לאורך המחזור הכלכלי, אבל מכיוון שהאוכלוסייה המרכיבה כל קטגורית סיכון משתנה, ה- pooled stressed PD של כל קטגורית סיכון משתנה בהתאם למצב המאקרו כלכלי.

לסיכום, במערכת דירוג מסוג PIT, המשמעות של דירוג מסוים קבועה לאורך מחזור העסקים במונחי pooled unstressed PD, אבל משתנה משנה לשנה במונחי pooled stressed PD.

3.2.2. במערכת דירוג מסוג TTC : אומדני stressed PD של לווים ספציפיים אינם

משתנים בעקבות שינויים במצב המאקרו כלכלי, ולכן הלווים לא עוברים בין קטגורית דירוג¹², וקטגוריות הדירוג עצמן מכילות באופן עקבי לווים עם רמת stressed PD קבועה. לעומת זאת, אומדני unstressed PD של לווים ספציפיים משתנים לאורך המחזור הכלכלי, ומכיוון שהאוכלוסייה המרכיבה כל קטגורית סיכון אינה משתנה, ה- pooled unstressed PD של כל קטגורית סיכון משתנה בניגוד למצב המאקרו כלכלי.

לסיכום, במערכת דירוג מסוג TTC, המשמעות של דירוג מסוים קבועה לאורך מחזור העסקים במונחי pooled stressed PD, אבל משתנה משנה לשנה במונחי pooled unstressed PD.

3.2.3. ניתן לסכם את הקשר בין המצב המאקרו כלכלי לבין ה- pooled PD של קטגוריית דירוג מסוימת, בהתאם לפילוסופיית הדירוג ולסוג האומדן, בטבלה הבאה :

פילוסופיית הדירוג

<u>Through the cycle</u>	<u>Point in time</u>	<u>סוג האומדן</u>
מתאם שלילי	יציב (אין מתאם)	Unstressed
יציב (אין מתאם)	מתאם חיובי	Stressed

4. אורך התקופה ממנה נאספים נתונים לצורך פיתוח מודל הדירוג, כתלות בפילוסופיית הדירוג

4.1. במספר מאמרים קיימות התייחסויות שונות לנושא, בחלקן נקבע כי מודל PIT מתבסס על נתוני שנה אחת בלבד. **אנו לא מקבלים את הקביעה הזו.**

¹² הכוונה שאין מעבר בשל שינויים מאקרו כלכליים. מובן שקיימת הגירה בשל מאפיינים ייחודיים של לווים ספציפיים.

4.2. להבנתנו, גם כאשר בוחרים בפילוסופית דירוג PIT, וגם כאשר בוחרים בפילוסופית דירוג TTC, חובה להשתמש בכל המידע הרלוונטי הקיים. זאת, כולל מידע היסטורי, ללא הגבלה "טכנית" של מספר התקופות לפני מועד המדידה.

5. שינויים בהתפלגות הדירוגים לאורך מחזור העסקים

5.1. כאמור לעיל, ובהתאם לאמור במסמך WP14:

- דירוגים שמבוצעים תחת פילוסופית TTC נוטים להישאר פחות או יותר קבועים, כאשר התנאים המאקרו כלכליים משתנים לאורך הזמן;
- דירוגים שמבוצעים תחת פילוסופית PIT נוטים להתאים את עצמם במהירות לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית.

5.2. על מנת שיתאפשר תיקוף נאות של מערכת הדירוג (של הפרמטרים (pooled PDs), הפיקוח על הבנקים, ומנהלי הסיכונים בתאגידים הבנקאיים, חייבים להבין את פילוסופית הדירוג בה נוקט התאגיד הבנקאי בהקצאת לווים לקטגורית דירוג, ולהתאים לה את שיטת התיקוף. לדוגמה, כאשר מיישמים פילוסופית דירוג PIT, יש לצפות להגירה של לווים בין קטגוריות הדירוג, במתאם למחזור העסקים, ואילו כאשר מיישמים פילוסופית דירוג TTC, הגירה מסוג זה צריכה להעלות ספקות.

5.3. השיטה בה יש לאמוד את רכיבי הסיכון תלויה במידה רבה בציפייה כיצד ישתנו הדירוגים לאורך מחזור העסקים - ראה פירוט בסעיף 7 להלן.

6. שימוש ב"משתני מאקרו"

6.1. ניתן להבחין בין מערכות דירוג מסוג PIT לבין מערכות דירוג מסוג TTC לפי השימוש במשתני מאקרו:

6.1.1. מערכת דירוג מסוג PIT משתמשת בכל המידע הרלוונטי הזמין על הלווה הספציפי, ובמידע רלוונטי זמין כללי¹³ (aggregate information), לצורך הקצאת לווה לקטגורית דירוג. דירוגו של לווה צפוי להשתנות באופן מהיר, עם שינוי במצבו הכלכלי. לרוב, דירוגים מסוג PIT נוטים לרדת בתקופת שפל כלכלי, ולעלות בעיתות צמיחה.

6.1.2. מערכת דירוג מסוג TTC משתמשת במאפיינים (קבועים ומשתנים) של הלווה הספציפי לצורך הקצאת לווה לקטגורית דירוג, אבל נוטה לא להתחשב בשינויים במצב המאקרו כלכלי. דירוגו של לווה עשוי להשתנות, כאשר מאפייניו הלא קבועים משתנים, אבל התפלגות הדירוגים של כלל הלווים לא תשתנה באופן מהותי לאורך מחזור העסקים.

6.2. משתני מאקרו הם תת-קבוצה של משתנים כלליים (aggregate information). לפי מסמך WP14 עשוי להיות מתאם בין מאפיינים מאקרו כלכליים לבין מאפיינים ספציפיים של הלווה. לכן, שימוש במאפיינים ספציפיים עשוי לבטא גם אינפורמציה גלומה במשתני מאקרו.

¹³ מידע כללי הוא מידע שמתייחס ללווים רבים יחד. מידע זה כולל בדרך כלל משתנים מקרו כלכליים, כגון: שיערי חליפין, גידול בתוצר הלאומי הגולמי, וכדומה.

במערכות דירוג מסוג PIT, יש לבטא את המצב המאקרו כלכלי. מקובל לפרט שתי גישות:

6.2.1. הכללת "משתני מאקרו" (כגון: מדדי צמיחה, שיעור אבטלה) במודל הדירוג; או

6.2.2. שימוש במשתנים ספציפיים של המודל, מתוך ההנחה שהמצב המאקרו כלכלי

מתבטא בערכי אותם משתנים. לדוגמה, רמת המינוף של חברה ספציפית -

קיימת הנחה שמשנתנה זה מתואם עם המצב המאקרו כלכלי¹⁴.

6.3. לא סביר שפרמטרים מאקרו כלכליים עדכניים ישמשו כמשתנה מסביר (input) במערכות

דירוג מסוג TTC. הסיבה לכך היא, שתוצר המערכת (הדירוג) לא צפוי להשתנות עקב

שינוי במצב המאקרו כלכלי, ולכן אין להם תרומה להליך הדירוג. עם זאת, פרמטרים

שמבטאים תנאי שפל מאקרו כלכליים (לא נתונים נקודתיים במועד המדידה) כביטוי

לאומדן מסוג stress, מוזכרים במסמכים שונים ככאלו שמהווים חלק ממערכת דירוג

מסוג TTC.

7. בעייתיות אפשרית ביישום פילוסופיית דירוג TTC

7.1. סעיף 415 להוראה קובע כי: "דירוג של לווה חייב לייצג את הערכת התאגיד הבנקאי

ליכולתו ולנכונותו של הלווה לפרוע את התחייבויותיו החוזיות למרות שינוי לרעה

בתנאים הכלכליים או התרחשותם של אירועים בלתי צפויים".

7.1.1. לכאורה, ניתן להבין מכך שההוראה מחייבת שימוש במערכת דירוג מסוג TTC.

7.1.2. מבירור שערכנו עולה שבמדינות מפותחות רבות נוטים לא לקבל את הפרשנות

המחמירה של הסעיף הנ"ל, ומאפשרים אימוץ של כל פילוסופיית דירוג.

7.2. הפרמטר, לפיו מחושבת דרישת ההון, אינו stressed PD¹⁵.

7.2.1. מכאן עולה, שעלולה להתעורר בעיה של "מבחן השימוש" כאשר תאגיד בנקאי

מאמץ את פילוסופיית הדירוג TTC. זאת מכיוון שמערכת דירוג כזו משמשת את

התאגיד הבנקאי לצרכי ניהול במונחים של stressed PD (אומד מוטה - שמרני),

ולצרכי חישוב דרישת ההון מחושבים פרמטרים אחרים, שאינם משמשים את

התאגיד הבנקאי לצרכים פנימיים.

7.2.2. בנוגע לכך, כמקובל במדינות רבות, מוטלת האחריות על התאגיד הבנקאי,

להוכיח שהאומדנים לרכיבי הסיכון, שמשמשים לחישוב דרישת ההון

המינימאלית הם תוצר של מערכת הדירוג המשמשת את התאגיד הבנקאי

לצרכיו הפנימיים, בשינויים וההתאמות המתחייבים.

7.3. אמידת pooled PD, ותיקופו, בהתבסס על שעורי כשל היסטוריים

7.3.1. כאשר קיימים נתונים ארוכי טווח של ביצועי חשיפות על פי דירוגן, אמידת

pooled PD באמצעות שיעורי כשל היסטוריים יכולה להיות שיטה טובה, כאשר

¹⁴ השוני, ביחס לשימוש במשתנים מאקרו כלכליים במערכת דירוג מסוג TTC הוא, שבמערכת דירוג מסוג TTC צריך להשתמש במאפיינים ספציפיים שאינם מתואמים עם מחזור העסקים. במידה ומוצאים שקיים מתאם שכזה, יש לנטרל אותו במודל.

¹⁵ השימוש במונח "PD" או במונח "unstressed PD" תלוי בטרמינולוגיה בה בוחרים, אבל במהות מדובר באומדן מדויק ככל האפשר, ולא מוטה.

האומד מבטא נתון מסוג PD unstressed, ומערכת הדירוג בנויה תחת הפילוסופיה PIT. האמידה תהיה מדויקת יותר, אם חישוב שיעור הכשל ההיסטורי מתבצע על סמך נתוני מספר שנים.

7.3.2. שיטת שיעורי הכשל ההיסטוריים לא מתאימה לכימות רכיבי הסיכון, ולתיקוף, במערכות דירוג בהן הפרמטר PD unstressed pooled משתנה לאורך מחזור העסקים (מסוג TTC)¹⁶.

7.3.3. שיטת שיעורי הכשל ההיסטוריים לא מתאימה גם לאמידת PD stressed, במערכות דירוג מסוג TTC או PIT, משום שבמקרים אלו לא ניתן לצפות בפרמטר הנאמד (משום שהוא מחמיר ביחס לשיעורי הכשל בפועל, לאורך זמן).

7.3.4. **משמעות טענה זו היא, שקיים קושי להשתמש במודל מסוג TTC לצרכי IRB: לא ניתן לכמת (לאמוד) את רכיבי הסיכון באמצעות שיעורי כשל היסטוריים, אלא צריך לכמת את רכיבי הסיכון בדרך אחרת. קושי דומה קיים בתיקוף המודל.**

8. סיכום

8.1. ההחלטה איזו פילוסופיית דירוג לאמץ אינה אמורה לשנות את דרישת ההון (בכל מקרה הפרמטר הרלוונטי אינו PD stressed), וצריכה להתקבל משיקולי ניהול האשראי על ידי התאגיד הבנקאי. התאגיד הבנקאי יכול גם ליישם פילוסופיית דירוג שמשלבת בין השתיים המוזכרות לעיל, ויכול גם ליישם פילוסופיות דירוג שונות לקבוצות נכסים שונות.

8.2. במערכת מסוג PIT, הפרמטר הרלוונטי לנוסחת ריתוק ההון, PD unstressed pooled, קבוע לאורך מחזור העסקים. לעומת זאת, במערכת מסוג TTC, אותו פרמטר צפוי להשתנות בצורה "שיטתית" לאורך מחזור העסקים. שתי החלופות אפשריות, מבחינת ההוראה (על פי פרשנותנו לסעיפים השונים).

8.3. ללא קשר לפילוסופיית הדירוג שנבחרה, לצורך פיתוח המודל ותיקופו, חובה להשתמש בכל המידע הרלוונטי הקיים, ללא מגבלת זמן (למשל - שנה).

8.4. על התאגיד הבנקאי חלה החובה להתאים את תהליכי הפיתוח, השימוש, התיקוף וההערכה של המודלים, לפילוסופיית הדירוג בה הוא בוחר.

בין היתר, כאשר מיישמים פילוסופיית דירוג PIT, יש לתת את הדעת לקושי הבסיסי להשתמש בטכניקת "מיפוי נתונים חיצוניים" (סעיף 462, תבליט שני: "תאגיד בנקאי יכול לשייך או למפות את הדירוגים הפנימיים שלו לסולמות הדירוג של חברות דירוג חיצוניות, או תאגידים דומים, ואז לקשר בין שיעור הכשל שניתן על ידי חברות הדירוג החיצוניות לסולמות הדירוג של התאגיד הבנקאי"). זאת משום שהתאגיד הבנקאי מדרג PIT, והנתונים החיצוניים הם לרוב תוצאה של מערכת דירוג TTC.

¹⁶ יותר מכך, במסמך WP14 נטען כי הממוצע ארוך הטווח של שיעורי כשל היסטוריים אף אינו מהווה אומדן טוב ל- PD unstressed pooled במערכת מסוג PIT. הסיבה לכך היא שה- PD unstressed pooled יטה להיות נמוך מהממוצע ארוך הטווח של שיעורי הכשל בתקופות "טובות" של מחזור העסקים, וגבוה ממנו בתקופות שפל.

8.5. במערכת דירוג מסוג TTC, המאפיין הקבוע לאורך מחזור העסקים, שמייצג את הלווים המדורגים בדירוג מסוים, הוא stressed PD. הפרמטר unstressed PD, משתנה (מתואם שלילית עם המחזור הכלכלי). לכן, כאשר באים לאמוד את רכיב הסיכון PD (שלב ה"כימות") במערכת כזו, לא ניתן להשתמש בטכניקה של מדידת שיעורי הפסד היסטוריים. זאת, משום ששיעורי הכשל ההיסטוריים מיוצגים על ידי הפרמטר unstressed PD. כאמור, נתון זה משתנה משנה לשנה, וממוצע רב שנתי שלו אינו מייצג סיכון של האוכלוסייה הרלוונטית במועד המדידה.

נייר עמדה מספר 4 - מסגרת לתיקוף מערכות דירוג

הפיקוח על הבנקים רואה במסגרת הכללית המוצגת בנייר עמדה זה נקודת מוצא לדיון מעמיק עם התאגידים הבנקאיים לצורך המשך פיתוח מסגרות תיקוף פרטניות, שתהלומנה את צרכיהם.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204 (להלן בנייר עמדה זה - "ההוראה") דורשת מתאגידים בנקאיים, המבקשים לחשב את דרישת ההון הפיקוחית על פי גישת הדירוגים הפנימיים לסיכוני אשראי (להלן - IRB), לתקף אומדנים פנימיים ("תיקוף פנימי"). המפקח יעריך את תהליך התיקוף, הן כחלק מבחינת כשירות תאגיד בנקאי ליישם לראשונה את גישת IRB, והן באופן שוטף.

ההוראה אינה מגדירה את המושג "תיקוף מערכות דירוג", ואינה מפרטת אלו אלמנטים עליו לכלול¹⁷. בינואר 2005 פרסמה ועדת באזל מסמך, המגדיר תיקוף ומציג את העקרונות, שעומדים בבסיס הדרישה לתיקוף (להלן - "מסמך העקרונות")¹⁸. במאי 2005 פרסמה ועדת באזל קובץ מאמרים נוסף, שעוסק בשיטות כמותיות לכימות ותיקוף אומדני רכיבי הסיכון (להלן - "מסמך המחקרים")¹⁹. בתחילת מסמך המחקרים מוצגת מסגרת לתיקוף מערכות דירוג, אך אין דיון בתוכנה.

מטרתו של נייר עמדה זה היא להבהיר את ציפיות הפיקוח על הבנקים באשר ליישום מסגרת התיקוף, המוצגת במסמך המחקרים. על תאגידים בנקאיים לתכנן את מסגרת התיקוף שלהם, כך שיעמדו בציפיות המפורטות בנייר עמדה זה. העמידה בהן תיבחן על ידי הפיקוח על הבנקים, הן במסגרת בחינת כשירות התאגיד הבנקאי ליישם לראשונה את גישת ה-IRB, והן כחלק מתהליך ההערכה השוטף של נאותות השימוש במערכות הדירוג.

בחלקו הראשון של נייר העמדה מוצגים עקרונות היסוד לתיקוף, אותם על התאגידים הבנקאיים לאמץ בתכנון מסגרת התיקוף. בחלקו השני של נייר העמדה מוצגת מסגרת התיקוף, אותה מצופה מהתאגידים הבנקאיים לאמץ.

א. עקרונות התיקוף

תיקוף משמעותו מגוון התהליכים והפעילויות, באמצעותם קובעים: (1) אם מערכת הדירוג הפנימית של התאגיד הבנקאי מבחינה היטב בין לווים במונחים של איכות אשראי (discriminatory power), ו- (2) אם אומדני רכיבי הסיכון (PD, LGD ו-EAD) מדויקים (calibration). בתכנון מערכות דירוג, ובשימוש בהן, יש להבטיח את התקיימות ששת העקרונות שלהלן:

¹⁷ ההוראה מתייחסת לתיקוף אומדנים פנימיים בלבד, בסעיפים 500-505.

¹⁸ Basel Committee Newsletter No. 4 "Update on the work of the Accord Implementation Group related to validation under the Basel II Framework", January 2005.

¹⁹ Basel Committee on Banking supervision "Studies on the Validation of Internal Rating Systems", May 2005.

1. **תיקוף משמעותו הערכת כוח הניבוי של אומדני רכיבי הסיכון והערכת השימוש בדירוגים בתהליכי אשראי.** למרות שאומדני IRB מבוססים על ניסיון היסטורי, עליהם להיות צופי פני עתיד. לפיכך, יש לוודא (ולחזק) למפקח) כי מערכת הדירוג עומדת בקריטריונים הבאים:

1.1. **יכולת הבחנה (discriminatory power) -** ככלל, לאשראי עם סיכון נמוך להפסד צריך להיות דירוג טוב יותר מאשראי עם סיכון גבוה יותר להפסד. יובהר כי בחינת יכולת ההבחנה של מערכת הדירוג רלוונטית לשלב הקצאת הלווים לסלי הסיכון (שלב הדירוג האורדינלי של הלווים) ולא לשלב כימות רכיבי הסיכון (למשל, אמידת ה-pooled PD). למבחנים כמותיים מקובלים לבחינת יכולת ההבחנה של מערכת דירוג, ראו מסמך המחקרים עמודים 30-32 ו-36-47.

1.2. **דיוק (calibration) -** על מערכת הדירוג לחשב באופן נכון את ההון הפיקוחי הנדרש, ולא להעריכו ביתר או בחסר. לפיכך, על אומדני רכיבי הסיכון לכמת את הסיכון להפסד באופן מדויק. לבחינת דיוק מערכת הדירוג, יש לאמץ מדיניות ונהלים הנוגעים לביצועים הצפויים של מערכת הדירוג (תחזית מול מציאות), ולבחינת יושרת (integrity) תשומות מערכת הדירוג. למבחנים כמותיים מקובלים לבחינת דיוק אומדני PD ראו מסמך המחקרים, עמודים 25, 32-35 ו-47-59.

1.3. **עקביות -** על מערכת הדירוג לספק תפוקות עקביות לאורך זמן, ועל פני מגוון של לוויים. לשם כך יש לאמץ מדיניות ונהלים, שיבטיחו כי הדירוגים והאומדנים לרכיבי הסיכון ישייכו לוויים ועסקאות אשראי בעלי מאפיינים דומים לרמות סיכון דומות²⁰. כך למשל, לצורך אמידת pooled PD יש להשתמש בהגדרת כשל אחידה ובאופן אמידה זהה.

1.4. **יציבות -** יש להבטיח כי הדירוגים ואומדני רכיבי הסיכון לא ישתנו כאשר הסיכון לא השתנה. כך למשל, יש לבצע ניתוח יציבות ליכולת ההבחנה של מערכת הדירוג באמצעות מבחנים סטטיסטיים מסוג out of sample, ו-out of time; זאת על מנת להבטיח שגם על נתונים שונים, שאינם בסיס הנתונים עליו פותח המודל, אך דומים לו, יכולת ההבחנה של המערכת נשמרת.

1.5. **שמרנות -** יש לזהות את המקורות לחוסר הוודאות בדירוגים ובאומדני הסיכון, ואת מידת החומרה שלהם. במקרים בהם מזוהים מקורות שעשויים לגרום לחוסר דיוק של תוצרי מערכת הדירוג, יש לנקוט בשמרנות, להסביר את הקשר בין מידת השמרנות ובין מקור והיקף חוסר הוודאות, ולהסביר כיצד השמרנות מיושמת. כך למשל, באמידת PD עבור תיקים בעלי שיעורי כשל נמוכים, או בהעדר די נתונים לביצוע backtesting, יש להוסיף מרווח שמרנות לתוצאות.

²⁰ הדרישה לעקביות מופיעה גם בסעיף 410 בהוראה, כאחד הקריטריונים לדירוג.

1.6. **נאותות פילוסופית הדירוג של כל מערכת דירוג - על מנת להעריך את נאותות פילוסופית הדירוג, על תאגידים בנקאיים לעמוד בתנאים הבאים :**

1.6.1. להבין את הפילוסופיה שבבסיס הקצאת לווים לסלי סיכון (ובחשיפות קמעונאיות, הקצאת עסקאות אשראי למאגרים), ובמיוחד את גורמי הסיכון, ולבחון אם הם יוצרים סלים הומוגניים ביחס למשתנה המוערך. כך לדוגמה, במימד ה-PD, על סלי הסיכון להיות הומוגניים ביחס להסתברות של כל לווה בכל סל סיכון להיקלע לכשל בשנה הקרובה, בהינתן כל המידע הידוע היום (כולל מידע כללי (aggregate) ומידע על הלווה), או כל המידע הידוע היום בתוספת מצבי קיצון כלכליים.

1.6.2. להעריך אם השיטה לאמידת רכיבי הסיכון מתאימה לפילוסופית הדירוג, ששימשה להקצאת לווים לסלים. כך למשל, מערכת דירוג תהיה יציבה (היינו, pooled PD שאינו מתואם עם מחזור העסקים) כאשר לצורך הקצאת לווים לסלי סיכון משתמשים בפילוסופית דירוג PIT, ולצורך חישוב pooled PD ממצעים unstressed PDs ללוים בודדים בסל הסיכון.

1.6.3. להבין את המאפיינים, כולל את הדינאמיקה, של דירוגי התאגיד הבנקאי ושל אומדני רכיבי הסיכון, את נאותותם ביחס לשימושים השונים בהם, ואת השפעתם על התנודתיות בדרישת ההון. כך לדוגמה, יש לתעד את הפילוסופיה של כל אחת ממערכות הדירוג, להסביר כיצד ציוני הסיכון ורכיבי הסיכון צפויים להשתנות עם שינויים במחזור הכלכלי הכללי או במחזורים מסוימים, הרלוונטיים להם. כמו כן, יש לכלול תיאור של האופן בו מושפעים, אם בכלל, הקצאת דירוגים ואמידת רכיבי הסיכון מיישום שמרנות.

דרישות אלו הן דרישות נוספות להנחיה בסעיף 503 להוראה, לפיה על תאגיד בנקאי להראות כי שיטות הבדיקה הכמותיות ושיטות תיקוף אחרות, בהן הוא משתמש, אינן משתנות באופן שיטתי עם המחזור הכלכלי.

להרחבה בנושא השפעת הבחירה בפילוסופית דירוג על יציבות מערכת הדירוג ועל חישוב pooled PD, ראו מסמך המחקרים עמודים 12-20.

בשימוש במערכות דירוג בעלות מידת שמרנות, יציבות, דיוק או פילוסופיות דירוג שונות, יש להבין את ההבדלים ביניהן, על מנת לסכום נכון את תוצרי המערכות, ולהבין את אי הדיוקים הפוטנציאליים הנובעים מהסכימה.

1.7. **שימוש בנתונים היסטוריים - מידע היסטורי הוא מקור חשוב לאמידת שיעורי כשל והפסדים עתידיים, אך זוהי נקודת התחלה בלבד, ויש לבצע התאמות על מנת לקשור בין**

שיעור הכשל / ההפסד ההיסטורי (חמש / שבע שנים) לבין שיעור הכשל / ההפסד הצפוי²¹. לשם כך, יש לעמוד בדרישות הבאות:

1.7.1. על הניסיון ההיסטורי לכלול שילוב מייצג של שנים טובות ורעות לכלכלה בכלל ולמחזורים ספציפיים, שהנם חיוניים לרמת ותנודתיות החשיפות (למשל, התעשייה). על תאגיד בנקאי להראות שהאמידה התבססה על שיעורי כשל ארוכי טווח עתידיים, שסביר שיתרחשו (representative likely long run rates).

1.7.2. במקרה בו תאגיד בנקאי מבקש להתעלם או לתת משקל נמוך במיוחד לנתונים מסוימים, יהיה עליו לעמוד בנטל הוכחה כבד. כך למשל במקרה שבו אומדנים עתידיים נמוכים יותר מניסיון היסטורי בשל מדגם קטן מידי, שכולל "יותר מדי" "שנים רעות".

2. **האחריות המרכזית לתיקוף היא של התאגיד הבנקאי.** על תאגיד בנקאי לתקף את מערכות הדירוג שלו ולהראות כיצד הגיע לאומדני רכיבי הסיכון, להראות שתהליכי הקצאת אומדנים לרכיבי סיכון "עובדים" כמתוכנן, וכי הם ימשיכו לעבוד כמצופה. המפקח יעריך את תהליכי התיקוף של התאגיד הבנקאי ואת תוצאותיו, בהתבסס על תהליך הערכה מוסדר.

3. **תיקוף הוא תהליך איטראטיבי.** על התיקוף להיות תהליך מתמשך ואיטראטיבי, משמע - כל שלב מתבסס על תוצאות השלב הקודם. על תאגידים בנקאיים לשפר תקופתית את כלי התיקוף וההערכה בתגובה לשינויים במהלך העסקים, בשווקים ובתנאי הפעילות.

4. **אין שיטה יחידה לתיקוף.** לתאגידים בנקאיים שונים ולתיקים שונים מתאימות שיטות תיקוף שונות. כלי תיקוף מסוימים יעילים רק לתיקים מסוימים או לשווקים מסוימים. כך למשל, backtesting איננו מתאים לתיקוף תיקים בעלי שיעור כשל נמוך. בנוסף, לצורך בחירת כלי התיקוף לבחינת דיוק ויציבות מערכת הדירוג, ולצורך בחינת נאותות מבחני הקיצון המיושמים, יש להבין את פילוסופיית הדירוג של מערכת הדירוג. כך למשל, בבחינת דיוק מערכת הדירוג באמצעות benchmarking לדירוגים חיצוניים, יש לקחת בחשבון את העובדה כי הם מנטרלים השפעות מחזוריות, בעוד שדירוגים פנימיים אינם מנטרלים אותן בהכרח. על תהליכי התיקוף לכלול:

4.1. Developmental Evidence - תיעוד ההחלטות המהותיות שהתקבלו במהלך פיתוח המודל, ובכלל זה הערכת ההיגיון בגישה, חוסנה הרעיוני ומבחנים סטטיסטיים, שבוצעו.

4.2. Benchmarking - על תאגיד בנקאי להשוות תפוקות מערכת דירוג למקורות מידע חיצוניים רלוונטיים, בהנחה שמידע זה משקף את תיק התאגיד הבנקאי. מטרת המבחן היא להעריך אם מתקבלים אומדנים עקביים, כאשר משתמשים בטכניקות אמידה שונות או במקורות מידע אחרים (למשל, בסיסי נתונים של ספקים). להרחבה בנושא זה, ראו מסמך המחקרים עמודים 96-110.

²¹ אם תאגיד בנקאי יוכיח כי שיעורי הכשל בשנים האחרונות הם האומדן המדויק ביותר להערכה צופה פני עתיד, תידרשנה, אם בכלל, התאמות קטנות יותר.

הדרישה לביצוע benchmarking קבועה גם בסעיף 502 להוראה, לפיו יש להתבסס בביצוע ה- benchmarking על מדגם נתונים היסטוריים ארוך טווח, שמכסה מגוון תנאים כלכליים, ובאופן אידיאלי יתייחס למחזור עסקים שלם אחד או יותר.

4.3. Backtesting - על תאגיד בנקאי להשוות שיעורי כשל שהתממשו, חומרת הפסדים וחשיפה בעת כשל בכל סל סיכון/מאגר עם אומדני PD, LGD ו- EAD. יש להשתמש במבחנים סטטיסטיים להגדרת מידת אי ההתאמה הפוטנציאלית בין ציפיות ex ante והתממשותן ex post.

הדרישה לביצוע backtesting מצויה גם בסעיף 501 להוראה, אשר קובע חובה (i) להשתמש בנתונים היסטוריים, המכסים תקופה ארוכה ככל האפשר; (ii) לתיעוד ראוי; ו- (iii) לעדכון הניתוחים והתיעוד לפחות אחת לשנה.

5. **על תיקוף לכלול אלמנטים כמותיים ואיכותיים.** הערכות כמותיות הן חלק חשוב בתיקוף. עם זאת, תיקוף הוא יותר מאשר השוואת מציאות לתחזית באמצעות טכניקות סטטיסטיות. בהערכת ביצועי מערכת דירוג, יש להעריך גם את רכיביה, דוגמת הנתונים והמודלים בהם משתמשים, וכן את המבנה והתהליכים שבבסיס המערכת, ובכלל זאת בבקורות (עצמאיות), תיעוד ושימוש פנימי:

5.1. במקרה בו ניתוח כמותי של התוצאות הוא כלי מהימן, יש להתמקד באפשרות לשינויים עתידיים, כגון שינויים בסביבה הכלכלית והרכב הלווים, שיגרמו לכך שהאומדנים לא יהיו תקפים יותר.

5.2. במקרה בו ניתוח כמותי של התוצאות הוא פחות מהימן, יש לשים דגש על האופן בו נעשה שימוש במערכת הדירוג, סבירות תהליכי תיקוף אחרים בהם נעשה שימוש וניטורם, וקיום בקרה וסביבה טכנולוגית נאותים.

5.3. על מנת להוסיף על טכניקות כמותיות, יש להשתמש בניסיון ושיקול דעת לפיתוח, להתאמה, לפירוש ולתיקוף מערכות הדירוג ואומדני הסיכון.

5.4. על השלב האיכותי להתמקד בהערכת השאלה כיצד האינפורמציה מפורשת לצורך הקצאת לוויים לסלי סיכון / מאגרים ולצורך אמידת רכיבי הסיכון.

5.5. בהתייחס לדרישה לבצע backtesting ו- benchmarking, יש לעמוד בדרישות הבאות:

5.5.1. במקרים בהם אין די מידע פנימי או חיצוני ליישום backtesting ו- benchmarking, יש להוסיף לאומדנים מרווחי שמרנות (margin of conservatism). עם זאת, כשהמחסור במידע נובע ממאמצי התאגיד הבנקאי להשתמש רק בנתונים של שנות שפל, יש לשקול שוב את השימוש במידת השמרנות הנדרשת.

5.5.2. על הערכת תוצאות ה- backtesting ו- benchmarking להתמקד בחמשת הנושאים הבאים לכל הפחות:

5.5.2.1. פילוסופית הדירוג (TTC, PIT), או שילוב של שתיהן, בה נעשה שימוש בפיתוח מערכות הדירוג: על תאגידים בנקאיים, המשתמשים במערכות דירוג שונות, לקחת בחשבון הבדלים בפילוסופיות הדירוג, כאשר הם מבצעים backtesting של רכיבי הסיכון. התעלמות מהבדלים בפילוסופיות הדירוג תגרום לייחוס הבדלים אלו לאי דיוקים באומדנים.

5.5.2.2. השיקולים והתהליך לקביעת "סף סבלנות" לתיקוף (היינו מידת אי ההתאמה הפוטנציאלית בין ציפיות ex ante והתממשות ex post, אותה מוכן התאגיד הבנקאי "לקבל"), ורשימה של תגובות (פעולות תיקון) אפשריות במידה שהסף נחצה.

5.5.2.3. האלמנטים האיכותיים עליהם מתבססים, כאשר יש קושי לבצע backtesting ראוי בשל מחסור בנתונים (בקרת איכות, למשל).

5.5.2.4. זיהוי שינויים בלתי צפויים על פני זמן, שעשויים להשפיע על תוצאות ה-backtesting וה-benchmarking.

5.5.2.5. מדיניות מתועדת, המסבירה את המטרה וההיגיון שבבסיס ה-backtesting.

6. **על תהליכי התיקוף ותוצאותיו להיות נתונים לסקירה (review) בלתי תלויה.** חשוב כי תהליכי התיקוף ותוצאותיו יסקרו על ידי גורם בתאגיד הבנקאי, שאינו תלוי בפונקציות שאחראיות על תכנון ויישום תהליך התיקוף. הסקירה יכולה להתפרש על פני מספר יחידות או להיות מרוכזת ביחידה אחת, בהתאם לאופן התנהלות בקורות התאגיד הבנקאי. כך לדוגמה, מבקר פנימי (internal audit) יכול לבצע את תהליך הסקירה ולהיעזר במומחים טכניים של התאגיד הבנקאי (internal technical experts) או בצדדים שלישיים שאינם תלויים באחראים על תכנון ותיקוף מערכות הדירוג של התאגיד הבנקאי. ללא קשר למבנה הבקורות (controls) בתאגיד הבנקאי, חובה על המבקר הפנימי לוודא שתהליכי התיקוף מיושמים כמתוכנן וכי הם אפקטיביים.

יובהר כי הגורם שמפתח את מערכת הדירוג, והגורם שמתקף אותה, יכולים להיות חלק מיחידה ארגונית אחת. אפשרי למשל, שיחידת בקרת סיכונים אשראי (credit risk control unit)²² תהיה אחראית לתכנון, יישום, ובחינת ביצועי מערכת הדירוג²³, היינו באותה יחידה ארגונית תהיה גם פונקציה שמפתחת את מערכת הדירוג וגם פונקציה שמתקפת אותה. הימצאות שתי הפונקציות באותה יחידה היא הגיונית, משום שלעיתים רק האנשים שמתכננים את מערכת הדירוג, יכולים לתקף אותה, בשל מומחיותם וניסיונם. יש "לפצות" על החשש לחוסר אובייקטיביות במקרה זה

²² תפקיד היחידה אינו, בהכרח, חופף להגדרה שנקבעה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 319.

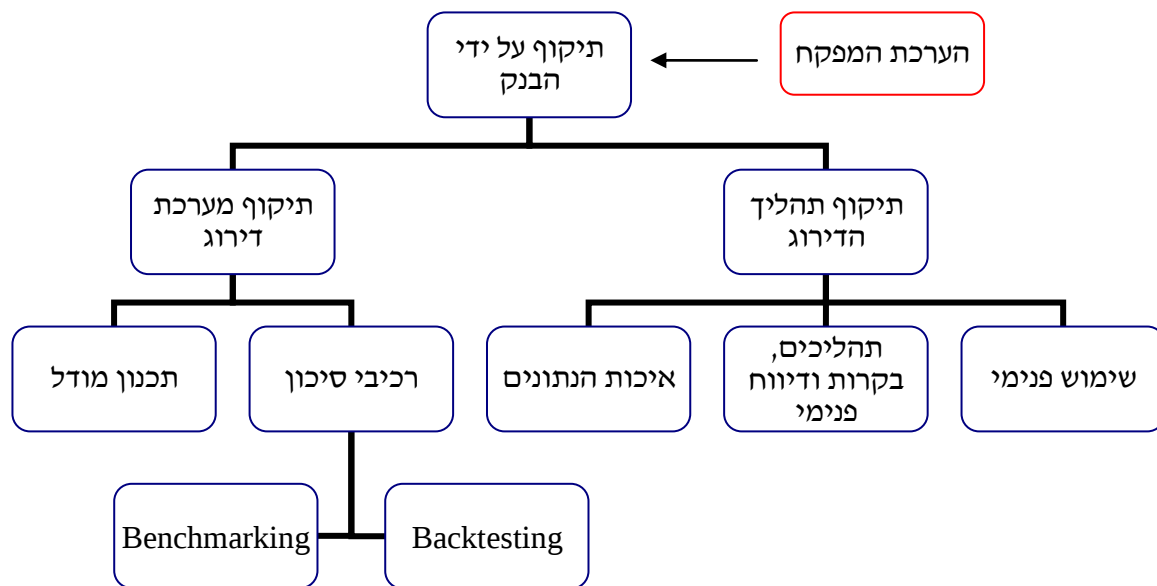
²³ לשם כך, עליה לבצע את המשימות הבאות, בין היתר: תכנון מערכת הדירוג, סקירה שוטפת של קריטריוני הדירוג ופיתוח המודל, אישור של דיוק כל ציוני הסיכון, הערכת העקביות בין ענפים, תיקים ואזורים גיאוגרפיים, הערכת השימוש במודל, ניתוח הסיבות ל"דריסות" (overrides), תהליך כימות, backtesting, ניתוח מעברים (transitions) של דירוגים בפועל וחזויים, benchmarking כנגד מקורות מידע אחרים.

באמצעות סקירה של מבקר פנימי, או יחידת ביקורת בלתי תלויה אקוויולנטית. תפקידו של המבקר הפנימי יהיה לבחון את עומק, היקף ואיכות עבודת יחידת בקרת סיכונים האשראי. לאי תלות פונקצית בקרת סיכונים אשראי בפונקציות שהיא מבקרת ובגורם העסקי, ראו חלק ב', סעיף 2.2.1 להלן.

על המבקר הפנימי לדווח לפחות אחת לשנה להנהלה ולדירקטוריון, ולכלול את כל ההיבטים של תהליך הדירוג, ובכלל זאת ציות למדיניות ותהליכים; תהליך כימות רכיבי הסיכון ודיוקם; פיתוח מערכת הדירוג, שימוש בה ותיקופה; נאותות מערכות המידע והבקורות עליהן; ונאותות כישורי צוות העובדים וניסיונם. על הסקירה לזהות חולשות, לתת המלצות ולהבטיח קיומן של פעולות תיקון.

ב. מסגרת תיקוף

נוכח העובדה כי משמעות תיקוף היא בחינת תפקוד מערכת הדירוג בכללותה, כמו גם השימוש הנאות בה, מסמך המחקרים מציג את המסגרת הבאה לתיקוף:

על הסטנדרטים שנקבעו בחלק א' של נייר עמדה זה, לחול על מסגרת התיקוף. להלן תיאור תמציתי של מסגרת התיקוף:

1. תיקוף מערכות דירוג

1.1 תיקוף תכנון המודל (Model Design)

תיקוף תכנון מודל, משמעותו בחינת פרטי המודל במונחים של האופן בו המודל מעריך את הסיכון הגלום בלווה / בעסקה, ובמונחים של תפוקות המודל.

מבנה המודל תלוי בתיק האשראי, עברו המודל מתוכנן. כך למשל, מודלים לדירוג לווים קמעונאיים קטנים מבוססים על נתוני עבר וטכניקות סטטיסטיות, אם כי יש להשתמש גם בשיקול דעת בשלב הסופי (מודלים כמותיים). לעומתם, מודלים לדירוג תאגידים גדולים ומדינות מבוססים יותר על שיקול דעת מומחה, למרות שתוצאות הערכות כמותיות

נלקחות בחשבון (מודלים איכותיים). מודלים לתאגידים קטנים (middle market) הם בדרך כלל שילוב של הערכות כמותיות ואיכותיות (מודלים משולבים). מודל משולב יכול להתבסס, למשל, על מידע משוק ההון ודוחות כספיים, וכן על הערכה איכותית של מומחה.

באופן כללי, על תאגידים בנקאיים לתעד את הסיבה לבחירת מודל מסוים, תיאורו, בסיס הנתונים ואבטחת איכותם, תהליך פיתוח המודל, הנחות בסיסיות, בחירת והערכת המשתנים המסבירים במודל וקביעת משקלם במודל, בחינות שוטפות שנעשות וכיוצא בזה.

על תאגידים בנקאיים לבחון ולתעד לכל הפחות את האלמנטים הבאים, בתיקוף של תכנון המודל:

1.1.1 מודלים כמותיים:

- ← רלוונטיות הנתונים, עליהם המודל מבוסס (ראו גם חלק א', סעיף 1.7 לעיל).
- ← השיטות הסטטיסטיות, בהן נעשה שימוש.
- ← פילוסופיית הדירוג.
- ← אופן בחירת המשתנים המסבירים, ומשקלם.
- ← שימוש בשיקול דעת אנושי על תפוקות המודל.
- ← מידת ההבנה של העובדים הרלוונטיים אותו.
- ← ביצועי המודל ותפוקותיו, כולל כוח הניבוי של המודל.

1.1.2 מודלים איכותיים:

- ← סוג המידע על הלווה, והרלוונטיות של המידע.
- ← סוג ההערכה האיכותית, המתבצעת, תיאורה, והסיבות לבחירה בה.
- ← שקיפות תהליך ההערכה האיכותית.

1.1.3 מודלים משולבים: יש לבחון ולתעד את הנדרש בסעיפים 1.1.1 ו- 1.1.2 לעיל, וכן את טבע והיקף השימוש בהערכות כמותיות ואיכותיות, ואת השפעת ההיבטים האיכותיים והכמותיים על הדירוג.

1.2 תיקוף רכיבי סיכון

יש לוודא כי רכיבי הסיכון PD, LGD ו- EAD נאמדו ותוקפו כהלכה. תהליך זה יתבצע באופן שוטף על פי הצורך, ולכל הפחות אחת לשנה.

בהתייחס לאמידת כל רכיבי הסיכון, על תאגידים בנקאיים:

- ← להבטיח כי אומדני PD, LGD ו- EAD מבוססים על כל המידע והמתודולוגיות הרלוונטיים הקיימים. ניתן ורצוי להשתמש לא רק בנתונים פנימיים, אלא גם במקורות חיצוניים, כולל מאגרי מידע משותפים.
- ← להבטיח כי האומדנים מבוססים על ניסיון היסטורי וראיות אמפיריות.
- ← להבטיח כי שינויים באופן מתן הלוואות (lending practice) ובתהליכי חזרה מכשל (recovery processes) לאורך זמן, כמו גם התפתחויות טכנולוגיות ונתונים חדשים, יילקחו בחשבון באמידת רכיבי הסיכון.
- ← להבטיח כי בסיס הנתונים, המשמש לאמידה, דומה או לפחות בר השוואה לאלו של חשיפות התאגיד הבנקאי.
- ← להבטיח כי מספר החשיפות במדגם גדול מספיק.
- בהתייחס לתיקוף אומדני רכיבי הסיכון, על התאגידים הבנקאיים לעמוד בדרישות הכלליות הבאות:
- ← להשוות באופן שוטף שיעורי כשל, שיעורי הפסד וחשיפות בעת כשל עם אומדני PD, LGD ו- EAD, ולהראות כי הם בטוח המצופה (סעיף 501 להוראה).
- ← להשתמש בכלי תיקוף כמותיים אחרים ובהשוואת עם מקורות מידע חיצוניים רלוונטיים (סעיף 502 להוראה).
- ← להראות כי שיטות לבחינה כמותית, ושיטות תיקוף אחרות, הן יציבות ואינן משתנות לאורך המחזור הכלכלי (סעיף 503 להוראה).
- ← לקבוע וליישם נהלים פנימיים עבור מצבים, בהם סטיות ב- PD, LGD ו- EAD שהתממשו הן מהותיות דיין כדי להטיל ספק בתוקף האומדנים (סעיף 504 להוראה).
- להרחבה בנושא השיטות המקובלות לתיקוף אומדני רכיבי הסיכון, ראו מסמך המחקרים.

2. תיקוף תהליך הדירוג

תיקוף תהליך הדירוג משמעותו ביצוע הערכות איכותיות של (1) איכות הנתונים; (2) תהליכים ובקורות; (3) דיווח פנימי; ו- (4) שימוש פנימי.

2.1. איכות הנתונים

על תאגידים בנקאיים להשתמש במידע מדויק, מלא ונאות. "מדויק", משמעותו מידת ביטחון כזאת שתאפשר הימנעות מעיוות תוצאות. "מלא", משמעותו שבסיס הנתונים מאפשר לקבל תמונה מקיפה על כל קווי העסקים והמשתנים הרלוונטיים. "נאות", משמעותו שהנתונים ראויים לשימוש.

איכות נתונים היא תנאי בסיסי לאמידה מדויקת ומהימנה של רכיבי הסיכון. על תאגידים בנקאיים לתעד את אופן הטיפול בנתונים, ולהתייחס לכל הפחות לנושאים הבאים:

← מקור המידע, באיזה מידע חיצוני נעשה שימוש, התהליכים להשגתו, המסננים ששימשו לניפוי נתונים וליצירת המאגרים, תיאור ספציפי של המשתנים הכלולים ומילון מידע (פירוט המידע שקיים והגדרתו).

← כיצד המידע מופק, מאוחסן ומעובד. כך למשל, באשר לאחסון יש לקבוע תהליכים לשחזור מידע שאובד, ובאשר לעיבוד יש לבצע התאמה (בדיקת שלמות) בין נתונים חשבונאיים לבין תשומות מודל IRB, כיצד המידע "מנוקה", כיצד יוצרים עקביות בין מקורות מידע שונים וכו'.

← כיצד המידע נבחן ומנוטר. כך למשל, יש לקבוע סטנדרטים כמותיים לבחינת דיוק המידע (למשל, שיעור טעויות במדגם), שלמותו (למשל, שיעור תצפיות עם מידע חסר) ולוחות זמנים (למשל, כמות מידע שלא עודכן לפי לוח זמנים).

← מערכות IT המשמשות לאמור לעיל.

← השיטות הסטטיסטיות המיושמות לצורך האמור לעיל, ונאותותן.

← מי אחראי על תיקוף הנתונים וכיצד הוא מממש את אחריותו.

על תהליך התיקוף האיכותי להיסקר על ידי המבקר הפנימי או פונקציה אקוויולנטית.

2.2 תהליכים, בקורות ודיווח פנימי

2.2.1 **תיקוף תהליכים ובקורות** - על תיקוף התהליכים והבקורות לוודא כי התנאים הבאים מתקיימים:

← **אי תלות** - נדרשת אי תלות של שלש פונקציות:

(i) תהליך הסקירה - על הפונקציה שמבצעת סקירה של תהליך הדירוג ותיקופו, להיות בלתי תלויה בפונקציות המבוקרות. ראו חלק א', סעיף 6 לעיל.

(ii) תהליך הקצאה ואישור דירוגים - על הפונקציה, המאשרת דירוגים, להיות בלתי תלויה בגורם העסקי (העמדת האשראי). דרישה זאת רלוונטית בעיקר למקרים בהם שיקול דעת מומחה משמש להקצאת דירוג. עצמאות הקצאת הדירוג יכולה להיות מושגת על ידי שימוש במגוון שיטות, כמצוין בסעיף 424 להוראה.

(iii) פונקצית בקרת סיכונים אשראי - על פונקצית בקרת סיכונים אשראי להיות בלתי תלויה בכל הפונקציות שאת פעילותן היא מנטרת. בנוסף, עליה להיות בלתי תלויה בגורם העסקי. למרות שאין דרך אחת להשגת אי תלות, פונקצית בקרת סיכונים אשראי תיחשב בדרך כלל לבלתי תלויה אם תקיים את התנאים הבאים: (i) עובדי הפונקציה לא יבצעו משימות, שעליהם לבחון מאוחר יותר; (ii) הפונקציה תהיה נפרדת מבחינה ארגונית מהפעילויות שהיא בוחנת; (iii) ראש הפונקציה ידווח ישירות להנהלה ולהנהלה הבכירה

ו/או לועדת הביקורת של הדירקטוריון לפחות פעמיים בשנה; (iv) אין קשר בין תגמול עובדי הפונקציה ובין ביצועי הפעילויות שהם סוקרים.

המבקר הפנימי יבחן את מידת העצמאות האמיתית של הפונקציה.

← **שקיפות** - על תכנון המערכת, פעולותיה ותהליכיה להיות שקופים כלפי צדדים אחרים, כגון בוחני מערכות הדירוג, מבקרים פנימיים וחיצוניים והפיקוח על הבנקים.

← **אחריות** - יש לוודא כי קיימת חלוקת אחריות ברורה בין הפונקציות השונות, הרלוונטיות לפעילות מערכת הדירוג (למשל, מתכנני המערכת, מפתחיה, משתמשיה, בוחניה, מעדכני הנתונים וכו'), וכי הן מצייתות לתהליכים ולמדיניות. לשם כך, נדרש שלצוות יהיה ידע מספיק ומשאבים אחרים למילוי משימותיו.

← **סקירה (Review)** - ראו חלק א' סעיף 6 לעיל. יש לוודא שמערכת הדירוג מבוקרת על ידי מבקר פנימי לפחות אחת לשנה, וכי ביקורת המבקר החיצוני בלתי תלויה, ובודקת גם עמידה בדרישות המפקח, אם קיימות.

2.2.2. דיווח פנימי

תיקוף דיווח פנימי משמעותו הערכת נהלי הדיווח הפנימי על תפוקות וטעויות המודל. יש לדווח על הדירוגים ועל האומדנים לרכיבי הסיכון לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה. תדירות ומידת הפירוט עשויות להשתנות כפונקציה של רמת הדרג מקבל הדו"ח ורמת הסיכון, אך לכל הפחות עליהן לכלול:

← התפלגות הדירוגים.

← מעבר לווים בין קטגוריות דירוג.

← אומדני רכיבי סיכון לציונים וללווים שונים.

← השוואת שיעורי כשל שהתממשו, LGDs ו-EADs שהתממשו עם האומדנים.

← מידת השינוי בהון הפיקוחי והכלכלי, ומקור השינוי.

← תוצאות מבחני קיצון.

← יעילות מערכות הדירוג והתהליכים.

בנוסף, על יחידת בקרת סיכונים האשראי להעביר להנהלה הבכירה דוחות ספציפיים, המתייחסים לתהליך הסקירה של מערכת הדירוג.

2.3. שימוש פנימי

על תיקוף השימוש הפנימי להעריך אם תפוקות המודל משמשות את תהליך ההחלטות הפנימיות של התאגיד הבנקאי. ככל שהתאגיד הבנקאי משתמש יותר באומדני IRB לקבלת החלטות, כך ההנהלה והפיקוח על הבנקים יהיו בטוחים יותר באיכותם וחוסנם.

נדרש תיעוד של אופן השימוש בתפוקות המודל בתהליכי קבלת ההחלטות של התאגיד הבנקאי. להלן נושאים, בהם ניתן ליישם את מבחן השימוש:

← אסטרטגיה ותהליך התכנון - להעריך כיצד דירוגים ואומדני סיכון משמשים להקצאת הון כלכלי, לתכנון רכישות, קווי עסקים חדשים, התרחבות וכו'.

← ניהול חשיפות אשראי - להעריך כיצד דירוגים משמשים לתהליכים דוגמת אישור אשראי, תימחורו וקביעת מגבלות (limits).

← ניתוח ודיווח - להעריך כיצד דירוגים ואומדני רכיבי סיכון משמשים לניתוח ולדיווח על מידע על תיקי אשראי, ולהעברה של מידע אחר לרמות שונות בתאגיד הבנקאי.